

Marcin Siennik
Lekarstwa doświadczone

Biblioteka źródeł Słownika polszczyzny XVI wieku

Repozytorium cyfrowe tekstów szesnastowiecznych (w jednolitej transliteracji zgodnej z *Zasadami wydawania tekstów staropolskich (projekt)*, Wrocław 1955) – red. P. Potoniec, K. Opaliński

Dzieła matematyczno-przyrodnicze, medyczne i rolnicze

oprac. Anetta Luto-Kamińska, Krzysztof Opaliński

ISBN 978-83-65832-90-0 (całość)

ISBN 978-83-65832-06-1

---

kolumna: a

strona: 168v

Náuká lékarftw

1: Kón gdy fye wíatrem ochfaći.

- 2: #Gdy fye kón nadyma á łtęka/ á z nofá mu wo
3: dá płynie/ znák iest wietrznego ochffatu: wneth
4: mu day trzy żyły záciić między oczymá/ y mie=
5: dzy wízymá. á wítrugawízy z mydlá czopek/ w
6: gárdło mu ij wetkni/ iżby go połknął: iefliż mu
7: kowal żył námienionych tráfić niemoże/ niechaj
8: mu ich trzy ná fzyi otwarzy/ będzie zaś zdrow.
9: #Ale gdy kón z ochffatu/ gnoiu puścić niemo=
10: że/ á wala fye to tám to lám/ vczyń mu czopek z
11: mydlá/ álbo ze łlonin/ iako dwa pálcá wzmiesz/
12: á to mu zádek wetkni iáko dáleko możesz/ od=
13: wilży go to.

14: Ochfat koniowi z żytá.

- 15: #Iefli koniowi żythny ochfat/ choć z młodey
16: rżey: w wiedzíłz go w wodę zimną/ aż fye wízy=
17: łtek obleie/ á trzymay go wniefy zgodzínę/ potym
18: ná nim w zawod biegay ázé fye zápoći/ á potym
19: nim rób: po onym zápaceniu day mu záciić Za-
20: uzdnicę po obu łtronách ná policzkoch: day mu
21: téż záciić po dwu żyłách/v obu nóg/ iednę po ie
22: dnéy łtronie/ á drugá po drugiéy.
23: #Miewa téż kón ochfáyné trzy prążki ná no=
24: sie/ wthéy łrzedniéy námácawízy goreczkę prze-
25: kol ią/ pułzczádłem á day krwi íść.

Kurdziel

strona: 169

1: Kurdziel iest iezyczny wrzod koniowi.

2: #Ná kurdziel y inny wrzód álbo ból iezyczny:

3: weźmi w chuftę łayno człowiecze świeże/ przy=

4: wiąż do wędzidlá niech to koń gryzie: á wżákze

5: mu pod czas zás wymi áby mógł ieść y pić/ kiedy

6: pilno.

7: #Albo ná toż y ná inny ból: Weźmi fłonin ftá

8: rych/ á wyfmaż snich fmalec/ przyłóż miodu knie

9: mu od ftarych pšczól czérwonégo/ wŷyp pieprzu

10: tártégo álbo tłuczónégo/ y piątą część niegálzo=

11: négo wapná: tąż máścią koniowi ránę ná ięzy=

12: ku pomázuy áż fye zgoi/ do tąd mu nie wkładay

13: wędzidlá.

14: #Albo weźmi miodu/ á vfmaż trthęci w nim/

15: theż mu máśc ná ięzyk przykláday w ránę álbo

16: częłto pomázuy/ gdy zetrze iedząc álbo pijąc: od

17: tegoć fye kurdziel y inne škazy ná ięzyku goią.

18: Gdy kón ieść niemoże.

19: #Przychodzi téz y z innych przygod/ iż kón ieść

20: niemoże/ á tho gdy zubrzé ma/ thy mu kowal ze-

21: drzeć ma: tákiéż brodawki pod ięzykiem/ co ié fu-

22: chotámi zową: ma mu ié zerznąć/ y dáć mu fzy-

23: nę želázá gryść/ iż krew wygnieta á oftrość ięzy

24: ká zgładzi.

25: #Théz gdy mu ząb wilczy wyroście/ fzukay

t iij

roftropné

strona: 169v

Náuká lékarftw

1: roftropnégo coby ij znał/ á powáliwfzy kóniá

- 2: musiszz ón ząb/ dłotkiem oftrym vciąc/ tedy mu
3: zaś chęć ku iedzeniu przyydzie.
4: #A iesliby fye tylko iedzenia bes tych przyczyn
5: brzydził: tedy natłucz czofnku spierzem/ thymże
6: mu działła y zęby naćieray/ thedyć mu zaś fmak
7: przyydzie.

8: Ná Wrzód gárdłowy.

- 9: #Zawadza téz niekiedy iedzeniu álbo połyká-
10: niu wrzód gárdłowy/ ktorému ták pomoc musiszz
11: Dwie iáj kokofze vpiecz/ obłupiwšzy/ vtłucz ie
12: z folą w moždzerzu/ roftwórzze octem/ á obwi=
13: náfvy laskę ná końcu páczešiami/ zmaczay w
14: onéy iáiecznéy poléwce/ powáliwšzy koniá/ gębę
15: mu roždziéw/ á sięgni mu oną laską spáczešia=
16: mi w gárdło/ poćieray po ftronách iz mu fye
17: pryłczce sprzepukáią/ pothym mu wléy on ofta=
18: tek poléwki w gárdło/ izé iá przełknie/ á ták mu
19: czyń do kilakroć/ poki fye mu niezgoi.

20: Ná Dycháwicę Końską.

- 21: #Gdy koń ciężko tchnie álbo dyfzy: Weźmi ole
22: iu konopného/ á zmiéřzay ze pšią krwią nápoły/
23: námázuyže tym koniowi żyły ná pieršiach.
24: #Albo weźmi fadła ftarégo/ miodu prážného/
25: řzáfřranu nietłuczóného/ á tho weřpoł vwierć

vczyńže

strona: 170

Końskich

170.

- 1: vczyńže s tego gałek lichem pięć/ álbo siedm/ ál=
2: bo dziewięć: á po iednéy koniowi w gárdło w=
3: puřczay/ uzoliwšzy ie w foli/ kiedy mu mařz dáć

4: A daway mu iednę ná dzień.

5: **Ná plec końfki/ tho ieft/ gdy w ple=**

6: **cách nogę wywinie.**

7: #Naprzod ábyś poznał wplecenié/ káz mu no

8: ge chromą wciągnąć/ ieflic fobie wyciągác nie

9: da/ tedyć wplecony. #Albo snim káz przez

10: drzewo iechác/ ieflic nogę chromą ciężko przeno=

11: sí/ znak ieft wpleceniá #Albo káz snim ná tę

12: nogę obroćić/ ieflic fye obroći iáko y ná zdrową/

13: nie ieftći wplecony: ále iefli ciężey ná chorą/ znak

14: iż wplecony. Ale y potym poznać iefli mu ie=

15: dná plec wyższa niżli druga/ pewnie wplecony.

16: #A thák iefliś zá świeżá wplecenié obaczył/

17: kolánem mu záś możefz nátręćić/ álbo fzydłem

18: zákol práwie przeciw ftáwowi/ onéy łopátki.

19: Albo mu zdrową nogę v fzyie wwięż/ á wodź go

20: ná trzech y tám y lám obracáiąc. Albo rofkáz

21: ná nim przez głębią płynąc : á ty wśzyftki fztuki

22: czyní zá świeżá. Ale iefli fye przewlecze/ iż mu po

23: cznie oćiekác/ puść mu krew z nablifzłéy żyły/

24: przy łopátce onéy nogi/ álbo v dolu day záćiąć

25: práwie między kopythem á między klijem/ iż do=

brze krew

strona: 170v

Náuká lékarftw

1: brze krew poydzie sniey.

2: #Gdy koń będzie wplecony/ á choć mu iuż po

3: cznie oćiekác/ tedy mu iefzcze ták pomożefz: We=

4: źmi siemieniá lniánégo/ ftárégo fádłá y oleiu/ á

5: vfmaż to pořpołu/ á pomázuy y náćieray ciepło/

- 6: około łopátki. Albo ná nim káž prętko ieżdźić/
7: iże fye zápoći/ dayže mu żyłę záciić miedzy ple=
8: comá/ ruchay mu pierśiami poki krew idzie áby
9: tym lepiéy szłá: przed thym rozbiy pięć iay/ á w=
10: fyp bialey mąki/ nápuścze w tho onéy krwie ie=
11: go/ gdy mu ią puścisz: potym ono wespoł vmié=
12: szay/ á zálthánowiwszy krew/ pomáz mu onym
13: ciáftem po wżyftkiéy plecy/ y około ftáwów w=
14: szędy/ á nieomyway mu tego aż do trzeciég^o dnia
15: á gdy omyeisz/ nátrzy barłkim mydłem wżędy/
16: á day mu sthym w pokoiu ftác dzień y noc/ po=
17: tym go możesz ósiodłác á iechác gdzie chceisz.
18: #Ale gdyby fye mu z wypleceniá/ w plec fucho
19: ty przydály/ day mu onę plec pufzczádłem pošie
20: kác/ nátrzyisz mu ią wneth zarázem oleiem lniá=
21: nym: á gdyby nápuchlá/ trzy mu ią ftárym fád=
22: łem ná fłońcu/ álbo przy ogniu/ przez ieden dzień
23: Dobry téz ná to szpik/ z golennyh kości wywá=
24: rzony/ tego v gzelcarek w Krákovie naydzie do
25: fyc/ á tym náciéray aż fye mu zgoi.
26: #Ták ná plecy/ iáko y ná inné członki fchnącé/

lékárftwo

strona: 171

Końskich.

Lišt 171.

- 1: lékárftwo to iest pewné: Warz Iodłowé szyszki
2: w wodzie á oną wodą náparzay mieścá ktho=
3: rych fye fuchoty dzierzą/ vczyń teğ^o do kilká kroć/
4: pothym koniá powáliwszy/ odporz mu fkorę ná
5: fuchym członku/ iż będzie iáko tobołá/ nátluczze
6: korzenia pokrzywoweğ^o świežo z ftárym fádłem

- 7: áby było rzadko iáko poléwká: w onéy poléwce/
8: zmaczay lnu dobrze wyczołánégo/ co by pázdzie=
9: rza w nim niebyło/ wetkayże mu tám w onę rá=
10: ne/ áby fye pod tym gnoilo á oná zła krew ropą
11: wyłzła/ s ktoréy fye fuchoty mnożyły: thylko fye
12: wiáruy gdy będziefz fkorę odrzynał/ ábys fye ná
13: głębią niemiał/ á owłzem ná ftáwie dla piętých
14: żył/ bo gdybys ich nárużył/ fzedłby lipki fok s=
15: nich/ s kądby wieczna chromothá áż do śmierci
16: trwála: on len ktorýs tám wetkał w ránę wyy=
17: muy dnia trzeciego/ á otárfzy ropę/ poły p pro=
18: chém z czmierzyce biały/ ná poły z długim pie=
19: przem vtłukłzy/ toć fye ranie goić nieda/ áni zá=
20: śmierdzieć/ áż fye wyczyści/ potym zágoifz.
21: # Drugie théz lekárftwo dobré ná fuchothny
22: członek: Násiekay mieftce pułzczádłem gęfto/ á
23: máścią ié dobrze nátrzy/ o kthorey tuż wyłzłzey
24: małz wypifano: á chcefzli tedy też dobrze oleiem
25: lniánym/ z fádłem ftárym zmiéłzawłzy/ á iefzcie
26: lepiéy oleykiem bobkowym: iefť téz ná to máść

v

dobra/ kto

strona: 171v

Náuká lekarftw

- 1: dobra/ ktorą thák vczyn: Weźmi ftárych fłonin
2: fztuczkę/ wlož ią miedzy dwie fkorze brzozowé/
3: vymifz to w klefzcie álbo w rofzczépkę/ á zápal
4: ná płomieniu/ tho co wykápie będzie ná tho do=
5: bra maść.
6: # Trzecie lékárftwo ná fuchotné mieftce: O=
7: gól ono mieftce kthoré fchnąc poczeło/ á vczyni=

- 8: wŕzy włoŕŕien z ogoná końŕkiégo/ to ieŕt powro=
9: zek/ zówleczech go pod ŕkorę/ ktorą nożem podnieŕć
10: muŕŕiŕz/ á oddzielić od miéŕlá/ y mieć igłę bláŕzá=
11: ná z dziurą ták wielką/ co by ón włoŕŕien pod ŕkorę
12: iednym końcem/ wywleczech kóniec włoŕŕieniá dru
13: gim/ á ták go w ránie niechay/ á muŕi być wło=
14: ŕien dwa kroć dłuŕŕszy niŕ oná podŕkórna ráná:
15: á to dla tego/ ábyŕ mogł on ŕnur nákáŕdy dzień
16: w ránie pomykáć: á to co w ránie ma przez noc
17: być/ tą máŕŕiá pomázuy: Weźmi kwiećia wiérz
18: bowégo/ á nátlucz go ze pŕŕim ládłem/ lepiéy s ko
19: koŕzym łoiem/ thymże ón włoŕŕien pomázuy po=
20: mykáiąc áŕ wypádnie. Ale gdy naprzod włoŕŕien
21: zówleczeŕz/ day dobrze puŕŕczádłem w koło po=
22: ŕiekáć/ gđziekolwiek ŕchnęło/ á potym thákowá
23: máŕŕiá nátrzy/ nátlukŕzy lipowégo węgla z lá=
24: dłem ŕtárym.
25: # Ieŕŕcze ieŕt lekáŕŕtwo czwarte/ ná ktorykol

wiek człó

strona: 172

Końŕkich.

- 1: wiek człónek ŕuchy: weźmi láłowcowych iágó=
2: dek/ korzenia lubŕŕczykowégo/ łoiu vgnilégo/ má
3: ŕlá niefolonégo/ vtłucz to wŕzyŕtko miálko/ á po
4: tym weŕpól warz/ á tym pomázuy mieŕtce ktoré
5: ŕchnie áŕ do tégodniá: po tégodniu náwarz ŕło=
6: my owŕiánéy w wodzie/ á vczyniwŕzy wiecheć
7: s niéy/ trzy nim ono mieŕtce/ maczáiąc w onéy
8: wodzie ciepło/ co moŕeŕz zetrwáć: á gdy ŕye ie=
9: den wiecheć vtrze/ tedy drugi z onéyŕze ŕłomy v=

- 10: czyn/ á tak długo tego czyn aż wyzdrowieie/ ná
11: káždy dzień spól godziny: á po thym poćieraniu
12: námázuy mu wprzod námienioną máścią/ á zá
13: káždym mazánim poćiéray gorącą cegłą/ áby
14: máść dobrze wsiąkáła.

15: Ná oćiekły brzuch Koniowi.

- 16: # Gdy Koniowi brzuch oćiecze álbo téż spuchnie:
17: weźmifz furowé prządżiono konopné/ vwarz ié
18: w zoléch/ tákże mu ná brzuch spuchły ciepło przy=
19: łóż/ á czyn tego po kilká kroć aż mu stęchnie.

20: Ná żółw.

- 21: # Ale iefli żółw/ tho iefst spuchła żyła ná brzu=
22: chu/ okryślifz około złotym czyrwonym/ álbo cz=
23: czymi ślinámi. Ná toż ftłucz mákuch konopny/
24: ze psią krwią zmiélfzay á przyłoż mu: á iefli má=
25: kuchu niemałz/ náwierć siemieniá konopného.

v ij

Gdy fye

strona: 172v

Náuká lékarftw

1: Gdy fye Kón zápiecze.

- 2: #Gdy fye kón zápiecze/ tak mu żywoth otwo=
3: rzyfz/ álbo zmiękczyfz: Weźmi biél od ftárych fło
4: nin/ połyf ié wierciánym siemieniem konop=
5: nym/ á to mu w gárdło wetkay. Albo vczyni=
6: wízy czop z flonin/ połyf go ładzami z łuczywa/
7: wetknifz mu go w zadek/ od tego fye żywoth z=
8: mięczy/ y mocz fye przepuści.

9: Od biegunki Końkiéy.

- 10: #Gdy kón biegunkę ma/ thedy od niéy mdleie:
11: ábowiem przezeń zieloność bieży iákoby z mło=

12: déy trawy: W téy chorobie zwiąż koniowi ogón

13: twardo rzemieniém modrym/ á day mu ieść ię=

14: czmién prażony.

15: Rupie téż konióm wielé závádzáią.

16: #Gdy poznać chcefz iefli koń rupie ma/ s tego

17: znáku poznafz: iż gdy fye z žyma/ á nogą fye zád=

18: nią w brzuch álbo gębą w boki bije/ tedy pewnie

19: koń rupie ma: Weźmifz iáiwych fkorup/ á zwy

20: dżieray błonki snich/ vfufz lámy fkorupy dobrze/

21: iż fye dádzą miálko vtłuc/ weźmi kthemu tróft

22: od kowalá czwartą część/ téż ié miálko vtłucz/

23: pieprzu tártégo przyłoż piątą część/ rofpuść tho

24: z sílnym octem z gorzałką/ á zágrzawfzy to cie=

25: pło/ wléyże koniowi w gárdło. Nád to iefzcze/

nákráia=

strona: 173

Końkich.

173.

1: nakráiawfzy chrzan drobno/ pofólże go dobrze/

2: á miefzay go koniowi w owies aż ozdrowieie.

3: #Dobrze téż rupie wygania/ gdy krwawnik z

4: ośikową fkorą w ocie twárdym vwárzyfz/ á to

5: koniowi ochłodżiwfzy w gárdło wleiefz.

6: #Day koniowi przez trzy dni rzodkwie drob=

7: no nákráiawfzy z owfem/ od tego pewnie rupie

8: pozdychác muřą. Albo weźmi pół funtá oleiu/

9: wléy go w panew/ á włoż weń Biedrzeńcu tłu=

10: czonégo y trtęci/ á warz to pořpołu/ potym oftu

11: dżiwfzy kładż koniowi w nozdré.

12: Gdy Kón wody puścić niemoże.

13: #Gdy koń wodę zátrzymá/ wielką mu fzkodę

- 14: przynosi/ gdy go nieopátrzą. Ale mu ták vczyń:
15: nátłucz Bobku z Imbiérem á zmiéłzay go z Wi=
16: nem/ álbo s piwem/ wzwarzże go dobrze/ á gdy
17: oftydnie/ dáy go kóniowi wypić/ á ielti niechce/
18: w gárdło mu go wléy.
19: #Albo mu włóž wełz w ziórno owsiáné/ á day
20: mu go z owłem innym zięć. Dobrze též w prá=
21: wić mu plukwę/ pchłę/ álbo wełz w korzeń/ bo
22: též od tego łęsktánia łye mocz wzburzy.
23: Možec ná to miełtce/ wzięć włos końki/ á wet
24: knąć mu go ździebłkiem łłomy: á gdy go zás
25: ná zad pociągnie/ tedy łye mocz zá nim rzuć.

v iij

Albo

strona: 173v

Náuká lékarftw

- 1: Albo vwiąž v niego nietopérzá/ to y innemu by
2: dłu pomaga.
3: #Dobrze též psinki vtłukłzy wlać koniowi w
4: gárdło/ á zawięć go gdzie ná gnoy owczy/ kto=
5: ry pré ležąc: á ielłi ielzche niemože puścić/ vłtruž
6: z mydła ćienki czopek/ á wkorzeń mu go wpraw
7: tedyć pewnie mocz puści.
8: #Dobrze théž dáć koniowi pić násienié Drya=
9: kwie polnéy z wodą gdy moczu puścić niemože.
10: To mocnie koniowi mocz wypędzi/ gdy ieleniá
11: zábithégo/ rogu/ ráłzplą náłkrobiefz/ á dałz mu z
12: wodą wypić thák wielé/ iáko łye ná łyžkę može
13: włúc/ á to mu bes wátpienia mocz wypędzi/ by
14: též miał y zekrwiá nápoły iść.
15: #Albo weźmi glinki cieśielłkiéy/ vtłucz iá miał

- 16: ko/ zmieszayże ią z łtarym łádłem/ thák gęsto iż
17: możelz s niego czopek vczynić/ thenże mu w zã=
18: dek wetkni. Albo mu v włyłtkich nog day po
19: żyłe záciić/ ále go przed tym wpoćić dobrze mu
20: sífz/ tedyc mocz puści.

21: Iáyca gdy koniowi opuchną.

- 22: #Opuchlé iáyca koniowi/ iż ich obłóżyć łnád=
23: nie niemożelz/ Zgrzey octhu twárdégo gárniec/
24: zákryyże koniá co nalepiéy do źiemie/ miey ro=
25: łpaloną żużelicę pogotowiu/ á gdy on gárniec z

octem

strona: 174

Náuka lékarftw

174.

- 1: octem pod koniá podłtawifz/ włóž żeżulicę weń/
2: á niechay oná pára pod koniá idzie/ przeminie
3: mu/ y człowiekowi to lékarftwo dobre iest.

4: Gdy koń nogę wytknie álbo wywinie

- 5: #Náciięgni nogę wywinioną zás iáko byłá/ á
6: onę puchlinę y náruńzenie łtáwu/ obłóž thą má=
7: ścią: weźmi oliwy/ octu/ miodu/ tłuczonéy pá=
8: cyny/ to wełpołek vmieszawłzy zgrzey/ á ná mo=
9: dry płáth rozmufzcz/ á ná mełtce wywinioné
10: przyłóž.
11: Albo warz w ocćie łienny proch á okłáday ią.

12: Złamánié/ álbo przepádniénié kości

13: końfkiey/ y innych bydłat.

- 14: #Gdy łobie kón nogę złámie: iefli łáfkáwy/ iż
15: da z łobą czynić/ łatwie łye wyleczy: ále iefli pło
16: chy/ iuž mu łkorę zéymi/ boć snim prozno: bo na=
17: przód potrzebá mu ią miedzy dwa łubki wło=

- 18: żyć/ zetknąwszy zaś kość rowno/ musiszz mocno
19: związać: potym tłuczonymi rákami obłóz/ á zá=
20: tym warz korzenié kofztywałowé/ kurzégo ziela/
21: żywokořtowe korzenié/ zánkiel y z zielem/ pięć
22: párcic y z zielem/ á oną iuchą raz álbo trzy po=
23: léway przez dzień/ á onym wárzonym zielem o=
24: kładay: niekiedy théz rákami możesz okładác: w
25: przednich Kfyęgach/ o człowieczey złamánéy ko=

ści/ lékár=

strona: 174v

Náuka lékarřtw

- 1: ści/ lékárřtwá naydzieřz/ kthoré théz y bydłu czy=
2: nić możesz.

3: Koń gdy fye zbieży álbo stárga.

- 4: #Koń gdy ochorzeie z chodu wielkiégo/ álbo z
5: trudzey/ iż y ieść niemoże/ musiszz kniemu kowa=
6: lá przywiezdź/ iż mu żyłę zátne/ o kthoréy kowa=
7: le nalepiey wiedzą: á iefli mu krew niepomoże/
8: weźmi goryczki ośm łotów/ foli dwa łothy/ tho
9: ma być wzyřtko miálko/ á zgrzawřzy z Winem
10: álbo z octem/ wléy koniowi w gárdło/ á czyn to
11: do dziewięci dni.
12: #Dobrze téz koniowi strudzonému thák po=
13: moc: Wzwárzyć máłlá wfypawřzy foli/ a gdy
14: przeřtydnie/ wléy w nie kilo iay kokofřzych/ vbiw
15: řzy ie ofobno w gárniku/ potym weřpoł zmiéřza=
16: wřzy/ koniowi w gárdło wléy/ przyydzieć zaś ku
17: łobie.

18: Gdy łobie koń podeřzwy odbije.

- 19: #Koń iefli fye mu podeřzwy odbija/ Musisz

- 20: mu dác wybrać do żywého: Ubiyże białku iáio=
21: wého/ z ochthem á z folą/ thegoż mu ná then czás
22: przywiń: ále názáiuurz námiefzay wapná/ y fadz
23: z miodem gęfto/ á tego mu po kilká dni przyklá=
24: day/ pothym mu záfypuy palonym háłunem áż
25: fye mu zgoi.

Niektorym

strona: 175

Końskich.

175.

1: Niektorym fye koniom pięty pádáią.

- 2: #Gdy fye koniowi fkorá rozśiada ná piętách
3: álbo y indzie/ z czego téż więc vchrámowác mu
4: sí/ ále mu ták pomóż: Weźmi oliwy y wołku/ á
5: rołpuść v ogniá/ wmiéřzayże w to białków iá=
6: iowych áż zgęłtnieie/ á gdy ochłodnie/ námázuy
7: tym koniowi gđziekołwiek fye mu fkorá rozśia=
8: da. Dobrze téż tákowé nogi omywác/ moczem
9: człowieczym/ álbo rofołem.
10: # Ieřt ieřzycze mářć dobra ná rozśiádáćé nogi
11: końskie: Weźmi modrzewiowéy żywice/ co ią nie
12: řłufźnie Terpentyną zową: poniewaź inné drze=
13: wo ieřt Terobin/ s kthorého terpentyná ćiecze/
14: Lácinnicy ie Therebyntus zową: ku Modrze=
15: wiowéy żywicy/ weźmi grynřzpanu/ háłunu/ o=
16: leiu lniáného/ wřzyřtkich zárownu/ to weřpołek
17: řmaż á rozmiefzay/ á ná rozśiády przykláday.

18: Oćieklé álbo řpuchlé końskie nogi.

- 19: #Gdy koniowi nogi opuchną/ Weźmi miodu
20: přzczół iáręcych/ máki přzenicznéy/ kminu tárté=
21: go/ to weřpoł zmiéřzawřzy/ ćieplo tym koniowi

22: nogi opuchłe pómázuy.

23: **Ná ciekaćé nogi.**

24: #Iefli Koń młody á nogi mu cieka/ miéłzay

25: białki iáiwé z oleiem mákowym/ á maczáiác w

x

tym pá

strona: 175v

Náuká lékarftw

1: tym pácześi/ puchlinę mu okłáday.

2: #Albo náberz golennych kości z zdechléy łzka

3: py nieftáréy/ nátłuczże ich á vwarz ié onaż po=

4: léwką ciepło omyway opuchłe nogi koniowi: á

5: gdy mu łchną/ łoim mu ié owczym pomázuy.

6: **Ná żyłę spryfczoną końfkiéy nogi.**

7: #Náthłucz cebule iż iey ze trzy gárści bédzie/

8: łmażże ią w máśle/ á przyłyp mąki plźnicznáy/

9: łmażże iefzce lepiéy miéłzáiác/ náciéray thym

10: dobrze koniowi nogę ku dołowi zágrzawłzy thę

11: máśc/ á włoż onéy máści ná modry pláth/ przy=

12: łożże mu ná onę żyłę/ á niech zásięgnie od kopy=

13: tá aż ku kolánu/ nieodémuye ták do dnia trze=

14: ciégo/ potym ták czyn po kilká kroć.

15: **Pśié włofy koniowi w nogach.**

16: #Ták wypędzifz pśié álbo złé włofy z ran no=

17: żnych v koniá: weźmi łayno człowieczé świeże/ á

18: rozmáz ié ná chuście/ przywiń ná ładzél/ wynifz=

19: czeiác mu złé włofy/ potym inną máścią zgoifz.

20: **Od gnićia nóg końfkich.**

21: #Gdy łye nogá zákáži/ z niedożrzenia/ thák iż

22: łye zágnije/ wąż w moczu krowim/ gnoy łwie=

23: ży krowi w gárcnu nowym/ áż dobrze wywré iż

24: gęłto będzie iáko káfzá/ á do tąd miefzay by nie

przygorzá

strona: 176

Końkich.

176.

1: przygorzáło/ ořtudźze/ ále ciepło zořtaw/ coby ie=

2: no kón mógl zetrwác/ rozmáz ná modrym łuk=

3: nie/ obłóźze onę zgniłość koniowi/ á ták niechay

4: do trzeciégo dnia/ potym wymy káłkufem/ ál=

5: bo człowieczym moczem/ y przyłóž zás/ á thák

6: czyń poki łye ráná niewyczyści/ potym iną má=

7: ścią lecz.

8: **Kopytá zřychánie/ gotowa ch=**

9: **romotá.**

10: #Gdyćłye koniowi kopyta zřycháią/ vczyń mu

11: dół przedeźlobem/ nogam przednim/ boć łye tho

12: zádнім/ bárzo rzadko álbo nigdy nieprzydáie:

13: dół then ma być wgłáb do šrzod goleni/ náléyze

14: w ten dół/ wody gęłtý z gnoynéy káłuze/ á niech

15: ták w niéy łtoi: nákládž w tę wodę bydlęcych łá=

16: ien/ iż w nich gęłtho będzie łtał/ á niechci indzie

17: niełtoi wednie y w nocy/ potym go wywiedz ná

18: czyłtą łłomę/ day go częłto á rołtropnie kowác/

19: by mu zá żywé niezábil.

20: **Kopyto gdy łye koniowi zřycha.**

21: #Połpolita to przygodá/ iż gdy kón iełt płyth=

22: kiego kopytá/ á ná łtaniu łuchym łtoj/ thedy łye

23: mu zřycha iż mu nogę ściągnie/ nieináczyé ied=

24: no iákoby ciáłny bót/ stąd kón chrámac mułi: á

25: gdy go przedłýe w drógę pędzą/ tedy łobie żywé

strona: 176v

Náuká lékarftw

- 1: odgniecie/ thák iż mu ropą/ kopyto podeydzie/ y
- 2: nieopátrzyli wczás łpádnie: y łatwie téż konio=
- 3: wi zá żywé zábije kował w tákowym kopycie: á
- 4: przeto niż tákiego koniá kowác dałz/ álbo łye s=
- 5: nim w drógę puścisz/ thák mu kopytá odmiękc:
- 6: Weźmi miodu iárzęcého/ łoiu kozłowego/ álbo
- 7: możeszli mieć ieleni/ łádlá przepierzyczego/ łzpi=
- 8: ku z goleni wołowych/ wżyśthkiego zárownó/
- 9: łpuśc to wełpól/ iż będzie máśc/ thymże róg po=
- 10: mázuy ciepłó/ iácy śierci niá nietykay: czyn the=
- 11: go tydzień przed okowánim/ ná káždy dzień ze
- 12: dwa rázy.
- 13: #Ale iefliś omiełzkał/ á iuż łye koniowi róg bár
- 14: zo ścieśnił/ muśisz mu dół vkopác/ co by wnim
- 15: łtać mógl po koláná/ wdziálayze w onym dole
- 16: tákowá káłużę: nábadź gdzie łtáréy gnoynéy dz=
- 17: dzownice/ náléy iéy w ón dół/ á námiełzay vgni
- 18: łégo miáłkiego gnoiu łkotowého/ to iefł krowie
- 19: go/ álbo wołowego/ może być y świni/ niechayze
- 20: w onym gáłzczu łthoi we dnie y w nocy tydzień
- 21: álbo dwa/ pothym go możesz dáć kowác/ á day
- 22: mu róg tym głébiey brác gdzieby miał tym wię=
- 23: céy náráłtác: ábowiem łye s thego róg thym le=
- 24: piey kocha/ gdy częłto podrzynáią: ále gdy iuż
- 25: nowego rogu pocznie náráłtác/ tedy go ruchác
- 26: niedáy thylko iżby porownał/ wyłzłzy wożób/ á

káz mu

strona: 177

- 1: káz mu pięty potárgnać/ niech mu podkowę tak
2: przyládzi/ iż by między ftrzałą mógl pálec pode=
3: tknąć.
4: #I tho dobrze róg mnoży álbo kocha/ gdy ná=
5: tłukfzy świeżych rákow/ ze lniánym násienim/ á
6: z miodem/ vczyńże koniowi bót/ á zmiéřzawfzy
7: to pořpołu/ ciepło mu wbót wléy.
8: #Albo řtárégo řádłá pól funtá rořpuřć á ná
9: wodę wléy iż fye przeczyřci/ weřmifz mářłá nie=
10: řolonégo co máiá czyniá téř pól funtá/ wořku á
11: řoiu wořowégo téř także wielé/ to iefř kořdégo
12: po czwierci funtá/ oliwy funt/ rořpuřć pierwey
13: wořk z řoiem/ potym ty iné řłufćořci włož á tak
14: weřpól zmiéřzay/ námázuyże koniowi řhą mář=
15: řiá kopytá/ gdy fye mu zřycháiá/ ábowiém od te=
16: go miękną y rořtą.
17: #Théř kthemu bárzo dobré lékárřtwo: Weřmi
18: mářkuchá á iágieł rowno/ warz ié w wodźie/
19: przyłožywřzy řtárégo řádłá y mářłá máiowégo/
20: á záwdźiawřzy koniowi bóthy ná nogi gdy fye
21: mu kopytá kážą álbo zřycháiá/ náléy mu tégo w
22: bóty niegorąco ále ciepło/ á vczyń mu thego po=
23: kilá kroć/ iáko częřto w bóćiech vbędźie.
24: #Albo nářłucz kořzenia řłazowégo/ á námié=
25: řzay go z oliwą/ álbo ze řmiotáną/ wléyże thego
26: koniowi w bót/ á niech ná tym kilká dni řtoi/ z=

- 1: goią łye mu kopytá lkáżoné/ y zełché mu théz w
2: tym rozmiękną.

3: Gdy koniowi róg odewftanie.

- 4: #Weźmi oliwy á ieléniego łoiu/ álbo kozłowe
5: go po pół funtu/ żywice z modrzewiny trzy ło=
6: ty/ to wełpoł rołpuściwłzy zmiełzay/s tego pla=
7: łtry czyniác/ okłáday.
8: #Ale iżbyś temu vmiál wczás zábieżeć/ niż ko=
9: pyto odewftanie/ łzukay gdzie łye ropá zákrádlá/
10: odeymi koniowi podkowę poléyże mu podełzwę
11: zimną wodą/ á pátrż gdzie naprzod imie osię=
12: kać/ tám day kowalowi otworzyć róg przełtru=
13: gawłzy/ á ropę wyciłnawłzy/ łoiem kozłowym
14: zálkwárzyć.
15: #Przychodzi tho záciékánié/ á odewftanié ko=
16: pyt z rozmáitých przyczyn/ niekiedy z zákłócia/
17: álbo z zábicia do żywého/ niekiedy z odráženia
18: podełzw.
19: #A ták gdy by mu zábito zá żywé/ á chćiałbyś
20: widzieć kthorym vffnałem/ podniosłzy mu no=
21: gę/ z gnoiú álbo z błotá ochędoż/ poleyże mu po=
22: dkowę moczem/ á gdzie naprzod pocznie ofychác
23: thámci ogień ielth/ dayże mu odiać podkowę/ á
24: day mu wybrać ono miełtce do żywého/ iż ropę
25: otworzy/ poléyże oleiem gorácym/ nátluczże ža=

strona: 178

Końskich.

178.

- 1: gáwic z łolą/ á w ránę ich náthkay/ potym mu
2: łmołą álbo rołtopioną síarką záléy/ áby mu wo

- 3: dá doydź niemogła: dayże mu zaś podkowę przy
4: bić/ możefz fye ná nim w drogę puścić: także v=
5: czyn gdy fye iákokolwiek zákole.
6: #Ale iefliby mu zácieklá/ niżeś mu pomogł/ te
7: dy mu ią w bót obuy á náléy mu káfze iágielnéy
8: álbo brzánéy z ftárym fádłem/ niechay ták przez
9: dzień y noc ftoi: wízákże mu pirwéy odeymi po
10: dkowę/ tedyć mu powoli wyćieczce y zgoi fye zaś
11: # Ale gdyby mu żyłé zábito/ álbo ią zákłół/ te=
12: dy czarną kokofz rozdárzfzy/ onę mu nogę obłoż/
13: potym gdy ią názáiutrz odeymiefz/ náfmaż wo=
14: liwie álbo woleiu łáyná świniégo náfmaż á ob=
15: łóż tym zaś/ przez kilká dni wyzdrowieie.
16: #Albo tak vczyń/ náwarz w ocćie korzenia po
17: drożnikowégo/ przyłoż ftáreg fadlá á przyłoż ná
18: modrym płáćie ná nogę.
19: #Albo weźmi pízczól/ czofnku/ cebule/ łáyno
20: świnié z máfłem máiowym vfmaż/ á ná modry
21: płat rozmázawízy przyłoż.
22: #Ale iefliby żyły zábićie ták wielkie było/ iż by
23: mu ku gorze żyła puchnęła: thedy mu fkorę ná o=
24: néy žyle rofporz/ á to rofproćie vczyń gdzie gużik
25: pobaczyfz: then gużik ná žyle nálafzy/ puřczá=
26: dłem przepuść/ iż krew wynidzie/ á náwarzyw=

fzy chmielu

strona: 178v

Náuká lékarftw

- 1: fzy chmielu w ocćie/ obwiń mu wżyfktę nogę/ á
2: tego czyń po kilká kroć aż fye zgoi. Niéktorzy
3: tylko fkorę rofporą ná žyle y tak fye iey dádzą z=

- 4: goić iezdząc ná nim. Niéktorzy tłuką białą gor=
5: czycę ze pśim fádłem/ á thym nogę máżą aż fye
6: wygoi: wśákże do wśyftkich tych lékarftw na=
7: lepiej zász podkowę odiać.

8: Gdy kopyto krwią záciecze.

- 9: #Bywáią prążki czérwone/ kthoré fye niegdy
10: przez kopytho vkazuią/ á owśém przez biále/ á
11: ciągnie fye to więc ku złéy chromócie: gdy to o=
12: baczyfz/ day do żywého wybrać/ á zálawfzy śiár
13: ką gorącą/ żelázem rospalonym day zálkwárzyć:
14: możefz go dáć zarázem podkowác/ ále nówier=
15: ćiawfzy konopnégo śiemieniá z białkiem á z há
16: łunem/ nábiy mu pod podkowę/ á napilniéy
17: tám gdzie było záciekło.

18: Ná rospádlé kopyto.

- 19: #Gdy koń rospádlé kopyto ma/ rozerzniíz mu
20: práwie między łkorą ogoliwśzy włofy/ á między
21: kopytem/ aż práwie do żywého/ zmiefzayże mąki
22: białéy z białkiem iáiwym/ tegoż przyłóżywśzy/
23: niechay do trzeciégo dnia.

24: Gdy tuczec koniowi zábiją.

- 25: #Zmiefzay oliwy z oleykiem bobkowym/ fádłá

ftarégo z mo

strona: 179

Końskich.

179.

- 1: ftarégo z modrzewiową żywicą/ wśyftkiégo zász=
2: rowno zágzawśzy zmiefzay/ á tym v ciepłá co
3: nalepiey náćieray.

4: Gdy fye koń zátrátuié álbo obrázi.

- 5: #Ná zátrátowánie/ áby fye potym kopyto nie

- 6: podropiło/ gdy obaczył: Ná noc mu grzankę ze
7: rżanego chleba vpiékłzy przylož/ názaiutrz zámęc
8: mąki pżenicznéy z białkiem iaiowym á przyło=
9: żywłzy do trzeciego dnia niechay.
10: #Albo weźmi owczych bobków/ oleiu lniáne=
11: go/ octu twárdego/ máiowého máłła/ vtłukłzy
12: bobki rośpuść w tym dobrze/ iż będzie máśc/ ro=
13: zmáz ią ná chuftkę/ á thym nogę z ráną obwiń/
14: pothym vwofzczywłzy dobrze płotná obwiń po
15: wierzchu by wodá niedośzła.
16: #Niéktórzy ná zálłápianie/ tylko błotá przyklá
17: dáią/ á iáko częłto vřchnie/ iné przyložą aż po wo
18: li zázywie.
19: #Albo weźmi ciepłego chleba co dopiero spie=
20: cá wymą/ thegoż oczyściwłzy ranę przykláday
21: ná káždy dzień aż fye zgoi.
22: #Prawie kowálkié léczenie gdy fye koń zátrá=
23: tuie: Pod ráną mu wykárbowác by ropá zcho=
24: dżiła ná doł/ ono wykárbowánié/ wymyc oc=
25: tem ofolonym/ á rozbiwłzy białku z háłunem/

y

ná ranę

strona: 179v

Náuka lékarřtw

- 1: ná ranę przylož/ á thák przez noc niechay/ názá=
2: iutrz záłkwarz mu łoim kozłowym/ á ná tho
3: łmołá po wierzchowi/ by wodá niedochodziła.

4: **Gdyby fye koń linić niemógł/ thák**

5: **mu uczyń.**

- 6: #Biegay ná nim aż fye dobrze zápoći/ dayze
7: mu wneth w fzyi żyłę záciąc/ vláp onę wřzyłtkę

8: krew/ pomáżyłz go nią/ á fdy fye ná nim zełch=

9: nie/ thedy ią wycudź/ á od tych miałt pocznie li=

10: nieć.

11: Sierść odmienić.

12: #A iellibys mu sierść odmienić chciał/ ná mie

13: łtcu niektorym: gorącą żołącią kozią thák długo

14: pomázuy áż fye odmieni/ á iáko będziefz chciał

15: ták ią zołtaw. Albo weźmi ciáłtá ięczmienné=

16: go/ włóż go w twárdy oceth/ á siárki przyłóż/

17: warzże to dobrze á potym mu ciepło przykłáday

18: gdziebys innéy bárwy sierść chciał vczynić/

19: czyn to ták długo áż fye przemieni.

20: Miełtcá gołé álbo blizny/ áby

21: fierścią porośty.

22: #Weźmi martwych pśczoł co w miedzie po=

23: mrą/ á gliłt ziemnych tylo iáko y pśczoł łpał ié/

24: w gárcu nowym/ á zetrzy ié ná proch/ zmiéłzay

on proch

strona: 180

Końkich.

180.

1: ón proch z máłtem máiowym coby niefolonym/

2: á gołé miełtcá tym pomázuy/ tedyć porośtą.

3: Ná fádno tákié lékárstwo flúży.

4: #Naprzod gdyfye kón óładni/ grzanke z octem

5: ciepło ná nie przyłóż/ á siódłem ią przyciśni.

6: álbo pácynty z octem nátlucz á przywin. Albo

7: pod miárą námiéłzay/ octu oliwy/ miodu/ á tym

8: fádno pomázuy: á iżby fye nie ścieráło siódłem/

9: gdy ieżdżić ná nim muśiłz/ tedy dziurę w podklá

10: dzie pod siódłem vczyn/ á z nowu ółzy/ prze=

- 11: ciw ofádnienu/ á tak możesz ná nim bes łzkody
12: ieżdżić: á wżákże w onę dżiurę w podkład wet
13: kay łkorkę świeżą záięcą/ áby ná fádnie ściérwi
14: łkiem/ á nie siercią leżáá: á gdy síodło s niego
15: zeymiesz/ tedy mu moczem fwym fádno wymywy
16: á z nowu pomáz.
17: #Ná fádno téż lékárftwo bárzo dobré: Warz
18: pácyne tłuczoną z háłunem w occie/ á tym fád=
19: no wymyway/ á ná to połypuy prochem/ ktory
20: tak vczynisz: weźmi podełzwę bóta ftárégo/ kość
21: z świniéy czeluści/ zęby łzczucze/ wżyftkiégo zá=
22: rowno łpal to/ á miálko vtrzy/ thymże połypuy/
23: ále ná nim nieieżdżay aż łye zgoi/ chyba byś v=
24: chronić mógl otárčia.
25: #Iełfcze ná fádno bárzo dobré lékárftwo: We

y ij

żmi mir=

strona: 180v

Náuká lékarftw

- 1: żmi mirry/ kádżidlá/ gwoździków/ bobku/ háłu=
2: nu/ koždégo po łocie/ á to wżyftko warz w wo=
3: dzie/ w nowym gárncu/ á niech do połowice wy
4: wré/ á tym fádno ciepło wymyway.
5: #Dobrze téż przykłádac ná fádno pácyne tłu=
6: czoną/ z octem á z miodem ciepło.

7: Ná párchy końskie.

- 8: #Párchy końskie/ tak léczyć będziesz: Weźmi ko
9: rzénia omanowég/ warz ié w winie/ álbo w wo
10: dzie/ náłyp w onę iuchę síárki tłuczonéy/ á oną
11: iuchą párchy wymyway.
12: #Albo weźmi síárki/ grynłzpanu/ miodunko=

- 13: wégo korzenia/ tłucz tho z ftárym fádłem/ á przy
14: ciepłe koniá námázuy.
15: #Dorze też ná párchy czynić tákié lékárftwo:
16: weźmi koperwáferu/ síárki/ bobku zárownu/ v=
17: trzyfz to miálko/ potym rofpuść wofku ze lniá=
18: nym oleiem/ wfyń pothym on proch/ á vmiéřzay
19: weřpoł/ pomázuyże ciepło koniowi párchy.
20: #Wřzelkie párchy bądź ná nogach/ álbo y gdzie
21: indźie/ niźli ié czym námázowác będźiefz/ drze=
22: wiéy rofołem álbo moczem vmyway. #Ná w=
23: řzelakié párchy końłkié/ máść bárzo pożyteczna:
24: weźmi modrzewiowéy żywice/ grinřzpanu/ oleiu
25: lnianégo/ háłunu/ wřzyřthkiégo zárownu zmié=

řzay to we

strona: 181

Końłkich.

Liřt 181.

- 1: řzay to weřpoł/ á thą máścią párchy ciepło ná=
2: mázuy.
3: #Z niékhthorymi párchámi řierć fye puřzcza/ á
4: to bywa práwy grunthowy párch/ then myy o=
5: řtrym ługiem z moczem zczłowieczym: á gdy ón
6: párch zlézie/ tedy vczyń ciářtá přzenicznég/ ze w=
7: rzącą wodą/ pomázyřz tym mieřtca párchowá=
8: té/ á ná ono ciářto przylož płotno gdy baczyřz iż
9: fye ciářto zeřchło/ vwiéřz v końcá płotná powró=
10: zek/ řtań z dáleká od koniá/ á odedrzy mu plařtr
11: ón záraz/ iżfye řierć oná zła zá plařtrem wyrwie:
12: bo poki tám ktory włos zły zořtanie/ poty fye zař
13: párchy rozmnážác będą: ále gdy ié wřzyřtki wy=
14: rwiefz/ potym pomázuy miřtca tą máścią. Ná=

15: tłucz trzęci z łádłem ftárym/ á od thego fyę goić

16: będzie y zás poroście.

17: #Niéktorzy rospaliwłzy fkorupę gárncá tłufté=

18: go/ oną párzą koniowi wárgi wywrociwłzy/

19: gdy pocznie párfzywieć/ á od tego mu ón párch

20: zginie/ y niemnoży fyę więcéy.

21: #Dobrze téż włzeláki párch mázác/ dziegciem/

22: zmiéřzawłzy z mlékiem y z fołą zárownno/ á vwią

23: zawłzy koniá/ ták iżby fyę trzéc niemogł/ námá=

24: zuy mu włzędy gdzie párchy záięgły.

25: Ieft téż párch/ ktory Muchą zową/

y iij

álbo zába

strona: 181v

Náuka lékarftw

1: álbo zába/ á ten ták léczyć mafz.

2: #Naprzod gdy muchę tho ieft párch ná koniu

3: obaczyfz/ thedy ony mieřtcá rospalonym želázem

4: z nienaglá poży/ á ná ony mieřtcá przylož chle=

5: bá ržánég/ z fołą/ á niechay ták przez dzień y przez

6: noc/ potym ziąwłzy ón chleb/ pořyp grynřzpa=

7: nem gęřto/ iż włzędy przyłnie. Albo náwierć

8: gorczyce ze lniánym oleiem á z miodem zmiéřza

9: włzy pomázuy. Dobry téż ná to fok dębowy/ ál=

10: bo wodá ftára/ ktora w iákiéy řkáłubie dębowéy

11: dłuęo ftálá.

12: #Ale niechceřzli mu želázem pálic/ nářłuczze

13: czořnku z łádzámi á ftárym łádłem zmiéřzay/ y

14: przykłáday mu to ná zábę álbo ná muchę/ tedy

15: mu fyę téż otworzy/ iáko przepalenim: pomáżyřz

16: mu ony mieřtcá řmołą/ á przywiř/ ořřzodką ch=

- 17: lebá vgniótfzy z fołá/ niech ták przez noc á przez
18: dzień/ potym omyy ługiem oftrym álbo moczem
19: fwym/ połypże mu prochem żółtkowym/ kthory
20: ták vczynifz: Náwarz íáiec twárdo/ wymi żól=
21: tki snich/ zdrob że íe drobno/ á vfufz co nalepiéy/
22: potym íefzcze mieléy vtrzy á tym połypuy.
23: #I tho ná muchę álbo ná żábę bárzo dobré lé=
24: kárftwo: Warz groch co z naftárfzymi fłoniná=
25: mi álbo z fádłem bárzo ftárym/ ták iż íáko káfzá

wfzyftko

strona: 182

Końskich.

182.

- 1: wfzyftko rozewré/ przyłóž to koniowi gdzie mu=
2: chy ma/ obwiń fuknem íákimkolwiek/ á niechay
3: ták do trzeciego dnia/ tedy fámy muchy fpádną/
4: á będzieli trzebá czyní po kilá kroć.

5: **Ieft théž kilká trędów/ co íe zowá kr=**

6: **fzczycámi/ y též Wilkiem.**

- 7: #Gdy koń ma krŕczyce/ to íeft trąd ktory po=
8: fpolicie álbo w kroku/ álbo około brzuchá konio=
9: wi bywa: thedy w wodźie warz Bábkę czerwo=
10: ną/ á niedáy mu inégo nic pić íedno onę iuchę
11: przez trzy dni/ záwięzuy mu oczy gdy ma pić/ zá=
12: więżyfz żábę w chuście/ á záwieš mu íą ná fzyi/
13: gdy żábá zdechnie/ íuž kón zdrow będzie. Ale ía
14: to zá guflá mam/ bo to wiécéy ná gušlnéy wie=
15: rze/ niż ná mocy włáfnéy tego lékárftwá záwi=
16: fło. #Ale to może być nieiáko pewnieyfzé/ po=
17: ki krŕczyce zá mófzny nie zaydá/ wycięgni z no=
18: zdrzy dwie žyle co nadáléy á vrzni íé/ nátrzyfz fo

- 19: li w rány/ á krřczyce iáko iné párchy pal/ á mo=
20: czem álbo rofolem wymyway/ áže fye zgoi.
21: #Są zász drugie krřczyce/ thy wilkiem zową/(*marg*) # Wilk
-1: Końki. (-)
22: ktoré bywáią od kolan aż do kopytá/ á ty ták lé=
23: czyć mařz: Pátrż gdzie ielt śierć wzieżona álbo
24: wznieřona/ á koń fye thám máćác nieda: weź=
25: miřz dwá rzemieniá zwięż mu nogę nád krřczy

cá miie =

strona: 182v

Náuká lekarřtw

- 1: cámi iednym/ á drugim pod nimi/ á thák mocno
2: śięgni/ iż mu nogá oćieczce/ thedy guzy krřczyc
3: nábiegną: weźmiřz rořpaloné żelázo/ á przepal o=
4: ny guzy/ nářypże gryńřpanu w rány odwiąza=
5: wřzy zász á przywiń/ iż mu nieodpádnie/ áni kr=
6: wią odpłynie.
7: #Poczynáią fye tyż krřczyce y od ogoná/ kto=
8: ré poznářz gdy łobie kón zádek trze o ściáne/ ál=
9: bo o co może: Mácyże mu ná ogonie guzów/
10: ktoré iefli námácařz/ pewnie możeřz báczyć iż to
11: krřczyce řą: zwiężyřz mu théż ogon tym obyczá=
12: iem/ nád y pod krřczycámi/ á gdy guzy krwią
13: nábieżą/ thákież ie żelázem řpal/ á ony rány iáko
14: y wprzod opiřané/ gryńřpanem zářyp. Albo řpal
15: końřką kość řtucz ią ná proç/ nářtucz téż śiár=
16: ki y gryńřpanu/ á zmiěřzay weřpól/ tymże zářy=
17: puy/ omywáiąç raz przez dzień wodką Poleio=
18: wą. Albo nářtucz śiárki/ gryńřpanu/ lniánégo
19: nářienia zárowno/ á tho z řtárym řádłem zmiě=

- 20: łzay/ tymże mu okładay/ aż łye zgoi.
21: #Trzećie między fkorą/ á mięfem bywáią/ thy
22: gorzałką dobrą náciéray/ álbo rofołem od łzczu=
23: ki świeżey/ coby dobrze łony był/ á od tego gdy
24: kilá kroć vczynisz/ zginą.

25: **Ná Strupy końskie.**

Bywáią

strona: 183

Náuká lékarftw

183.

- 1: #Bywáią téz koniom łtrupy co łye nieták łzé=
2: rzą iáko párchy/ ty thák léczyć małz: Weźmi má=
3: łła świeżego co ielzche niepłokáné/ námázuy mu
4: łtrupy nim áby odmiękły/ warzże rzepik w ocćie
5: a tym ony łtrupy zmyway: álbo wzięwłzy dęb=
6: nice od gárbárzá/ álbo czerwónéy fárby fkórnéy/
7: bo pod tym wżyftkim rády krofty podłycháią.

8: **Ná martwą kołtkę koniowi.**

- 9: #Gdy koń martwą kołtkę ma/ á ty mu ią zá=
10: gubić chcełz: mułsz mu ią rołpalonym żelázem
11: zeżżéc/ á tłuczonym grynłzpanem záfuć/ á do trze
12: cíego dnia/ przynamniéy mu záwiń.
13: #Ale iefli mu iéy pálic niechcełz/ ogól mu sierć
14: namniéy co nalepiéy: Weźmiłz płothno furowé/
15: trzyłz mu nim onę martwą kołtkę aż łye záczer=
16: wieni/ przyložże mu ná to wnet/ tártéy gorczyce
17: ze czczyimi łlinámi rozmázawłzy ná chuście/ á
18: czyń mu ták do trzech dni: ále ieflicby mu to do
19: trzech dni przegryść niemogło/ tedy mu żelázem
20: przepálic mułsz/ przepalże w podłuz: á wzięw=
21: łzy żywice/ wołku/ oleyku bobkowégo/ zárowno/

22: Ípuść poľpoľu á przykľáday mu ná ón otwór áż

23: mu fy e zgoi.

24: **Ná zoľzy końskie.**

25: #Gdy koń ma zoľzy miedzy czeluściámi/ tedy

z

mu no=

strona: 183v

Náuka lékarftw

1: mu nozdrzámi ropá ćiecie: Weźmifz řadľá ftá=

2: régo/ y tylé rořchodniku/ vtľucz to weľpoľ/ przy=

3: łoż to gorąco ná pľát fukienny/ przyłoż mu im na

4: ćiepléy řciérpieć może/ á czynń tego po kilká dni/

5: áż mu fy e zmiękczą: potym weźmi czořnku/ á ná=

6: tľucz go z řadľem ftárym/ sprzeřiekayże zoľzy pu

7: řzczádľem/ á przyłoż tego tľuczeńcá ná nie/ czynń

8: to áż fy e dobrze zbiorą y wycieką. A w téy cho=

9: robie warz mu żyto iáré w wodźie/ kľáďżze mu

10: go ná iákie niecki ná źiemi/ áby chyľem iadľ/ á o=

11: néy iuchy niewyléway precz/ ále mu ią theż thák

12: chyľem day pić. A chćeřzi áby řpieřzno/ z wną=

13: trza wychodźiły/ rozbiy cztéry biaľki iáiové/ w=

14: řypźe spół łyźki tártęgo káďźidľá/ vmieřzawľzy

15: to weľpoľ wľęże to koniowi w gárdľo/ á thego

16: czeńto pilnuy. Dobrze téż w téy chorobie vwię=

17: zác koniowi pod gárdľem/ pokrzywnęgo korze=

18: nia/ coby mu y ná pierřiach mogľo leżeć.

19: #Niękthorzy przepalaią zoľzy konióm/ á wyći=

20: řkáią ropę/ zálypuią řiárką tártą/ á przywijaią

21: ná więřch/ ćieplý chleb vgnióthřzy z řolą/ áż fy e

22: zgoi/ ná dźień dwá kroć trzebá przykľáďáć.

23: **Ná wřzelákie guzy álbo opuchliny.**

24: #Gdy iákiżkolwiek guz álbo opuchlinę otwo=

25: rzyć nagle chcefz: nátlucz złotych chrząfzczow/

z fádłem

strona: 184

Końkich.

184.

1: z fadłem ftárym/ przyložże ná guz/ á nieodkry=

2: way do trzech dni: ále ieflić fye od tego otwo=

3: rzyć niebędzie chćieć/ tedy żelázem przepálic mu=

4: sífz/ dayże ropie kilká dni ćiec/ á przykláday do

5: tąd oliwę z octhem/ á z miodem zárownó zmié=

6: fzwáfzy/ á ciepło to przykláday.

7: Ná zápalení końskie.

8: #Niegdy fye koń z biegu álbo s pracéy zápali/

9: ták iż mu v nóg fkorá od kości odewftánie/ á o=

10: ćieką mu y goreią: ná to nic lepfzego niemáfz/ ie=

11: dno mu w nogach wfzyftki żyły záciąć.

12: Ná bolączkę końską lekárftwo.

13: #Koń ktory bolączkę ma pod czeluściámi/ ál=

14: bo miedzy czeluściámi iefth bárzo niepewny: á=

15: bowiem zołzów nieodbył/ á sthąd ma sílá cho=

16: ró b w łobie: á thák pilnuy czymbyś mu ón guz

17: álbo bolączkę otworzyć mógl/ o czym iuż náuki

18: rozmáité máfz/ gdzie o guziech y martwych ko=

19: fthach opifano ief: á gdy mu otworzył z wiela

20: go chorob wypráwifz: ábowiem thám tędy sílá

21: mu niezdrowia wynidzie.

22: Bywa téż niegdy koniowi pryfzczowa

23: tho iefz zafkorna bolączká.

24: #Ná pryfzcz końki nátlukfzy łupionégo czofn=

strona: 184v

Náuká lekárftw

- 1: ku/ włoż go w miód/ włoż téż fadz sofnowych/ y
- 2: fádłá stáreǵo/ fmaż tho pośpołu iż bęǵdzie iáko
- 3: máśc/ vwarz w occie fkórkę wylupiwszy z iáiá/
- 4: ná téż fkórkę téy máści rozmaż/ á ná pryłczz koń
- 5: fki przykláday/ á trzećieǵo dnia odnawiaiy áż fye
- 6: przepuknie/ potym máścią wygoy/ o kthoréy ni=
- 7: zéy nayǵdziełz.

8: Ná Dźiwé mięfo.

- 9: #Ale gdyby Kón w iákiéy ránie dźiwé mięfo
- 10: miał/ nápalże stárych podełzw bótowych/ ftłucz
- 11: że ie ná proch/ ftłucz kthému łáyno psie białé fu=
- 12: ché y proch álbo trofki kowálkié/ to wełpól zmié
- 13: fzawłzy thym prochem/ połypuy dźiwé mięfo/ do
- 14: killká kroć tedy zginie.
- 15: #Téż dobrze ná dźiwé mięfo/ wárzyć w winie
- 16: álbo w wodzie siemię konopné/ á tą iuchą ránę
- 17: wymywfzy/ grynszpanem pořuc/ álbo palonym
- 18: koperwáfem.

19: Wepchnienié álbo wftrzenié w koniá

20: nieczego coby w nim oftało/ czym tho

21: wywábić.

- 22: #Gdyby ftrzała álbo nieco inégo w koniu zo=
- 23: ftało/ vtłucz trteć co nalepiéy z fádłem stárym/
- 24: á to ná ránę przykláday/ iefli želázo/ thedy Ma=

gnét ktému

strona: 185

Końskich

185.

strona: 185

- 1: gnét kthému najlepſzy/ gdy go do rány przytknie;
- 2: ále pierwéy trzebá w ránę wlać foku rućianého
- 3: y tym ią dobrze pomázáć/ dla kámienného iádu.
- 4: # Ale gdy drzewo wwiąźnie w ránie: nátłucz
- 5: z octem iądz włofkich orzechow/ á tych vfmázy=
- 6: wfzy weſpoł przykłáday/ wynidźieć zlekká: á gdy
- 7: fye tákowa ráná zápali/ iż fye w nią ogień przy=
- 8: da/ weźmifz ługu oftrého/ á thylé oliwy weń/ v=
- 9: biy dobrze weſpoł/ á wtym knot maczáiąc w rá
- 10: nę ij kłádz/ á po wierzchu tákże chuťę zmaczaw=
- 11: fzy: pokić to ofycha/ y knot w ránie pothy ogień
- 12: iefzcze ieft.

13: Gdy koń ma raz tłuczony.

- 14: #Korzenie pokrzywowe tłucz zftárym fádlem/
- 15: á tym náćieray rázy ftłuczone koniowi.

16: O rozmaitych másciach do ran Koń=

17: fkich/ iáko ié dźiáłáć.

- 18: #Ná wfzelką końfką ránę tákową máść przy=
- 19: praw: Weźmi żywice z modrzewiny/ á thłucz ią
- 20: w ługu áź wybieleie/ wmiélfzay w nią zołthków
- 21: iáiiowych/ á vtłucz dobrze weſpoł iż fye zmiefza/
- 22: przykłáday ná iákákolwiek ránę chcefz/ iefth bár=
- 23: zo dobra.
- 24: # Druga máść bárzo pożyteczna ná wfzelá=
- 25: ką końfką ránę: Weźmi fłonin ftárych/ łoiu koz=

z iij

łowého/

strona: 185v

Náuká lékarftw

- 1: łowého/ żywice twárdéy/ oliwy ftáréy/ miodu iá
- 2: rzęcého/ zánklowého źiela/ y źiela przymiotowé=

- 3: go/ wżyftkiégo zárówno/ ftłucz tho co nalepiéy/
4: á rofpuściwży przecedź/ á thák będziefz miał ko
5: łztowną máśc ná wżeláki ładzél końfki/ tákże y
6: ná rány. # I to téż ná rány końfkié niepo=
7: dleyfzé lékárftwo: wyciśni fok z liścia bżowégo/
8: á nápal popiołu ze pśich głow/ onym fokiem rá
9: nę wymyway/ á potym popiołem záfyyp/ pręthko
10: tym á bes łzkody zágoifz.

11: Ieft téż y tho ofobliwa náuká/ gdy fo=

12: bie porádzic dafz/ Iáko koniá dobrégo kupic

13: mafz/ y ktemu zdrowégo.

grafika

strona: 186

Końfkich.

186.

- 1: **M**iedzy inémi zawádámi/ ktoré obáczác
2: ma/ ten co koniá kupuie/ ieft to táiem=
3: na j bárzo potrzebna wiedzieć: á to gdy
4: by łye kto s koniem nierad wielé léczył/ ma ode=
5: łpodź koniowi mácąc miedzy żuchwámi áż ku
6: gárdłu/ á iefli mu guzy álbo zołzy thám wymá=
7: całz/ nierádzęc go kupic: boć ná zdrowiu będzie
8: niepewny/ bo więc sthąd iné choroby pochodzą/
9: ktorému więc y śmierć łatwie przynofzą: á thák
10: iefli go więc nieopátrznie doftániefz/ á ináczéy
11: go odbyć niemożefz/ co rychley mu pomocy łzu=
12: kay/ iákoby mu ony guzy wyciekły/ o czym náu=
13: kę mafz/ thám gdżitem o boláczkach á gużiech pi=
14: łal/ toć ieft na pierwśza/ á napotrzebnieyfza pró
15: bá/ ná kupowánium koni.

16: Iáko iefzcze dobrého koniá s poftá

17: ci poznác.

- 18:** **N** Apierwéy małz tho wiedzieć známię do=
19: brégo koniá: Ktory koń ma krotkié y koł=
20: máté włzy/ á łuchą głowę/ ołtry wzrok á twardé
21: ciáło/ głębokié kopyto/ czarné^o rogu/ bo biały róg
22: rad łchnie/ á ták bywa miálkié kopyto. Ma théz
23: mieć białe brzuchó. tedy do tąd młody ieft. Sze=
24: roki pośládek/ tłufté pierśi/ łuché nogi/ miáłzłzéz
25: łzyie: á to łą bárzo dobré známioná y prawdzi=
26: wé.

O śierści

strona: 186v

Náuká lekarftw

1: O śierści y cudności koniá dobrého.

- 2:** #Włzytek kón ktory ieft wronéy śierści/ álbo
3: gdy włzytek rydzy/ álbo téz biały/ tákowéy śier=
4: ści konie dobrze robić mogą. #Piegowáté á
5: przemiéłzáné śierścią białą/ bywáią konie pręt=
6: cy á dobrzy. #Biáło łrokáci konie/ łą wpoły nie
7: ćierpliwi gdy ná nie wśiádáią: ále robotni.
8: #Czárno piegowáty z máłą białością przemie=
9: łzáną/ théz niećierpliwy gdy nań wśiádáią: ále
10: twárdo w bieganiu chodzi. # Włóż rękę ko=
11: niowi w gárdło do iedaká/ naydziefz tám dwie
12: kołtce iednę ná drugiéy/ á iefli niłzłza kołtká ieft
13: bárzo cienka/ ten koń nie tyie: łąli téz obie row=
14: ne/ tedy ten koń rad tłuścieie/ á bywa robotny.
15: #Ktory koń ma wielką grzywę y twárdą/ ten

- 16: rychło tłuścieie/ á który pod ogonem ieft wątki/
17: ten do roboty ieft dobry/ á bywa tłufty. #Ieśli
18: ná plecach ieftł szeroki/ póspolicie bywa twárdo
19: wfty/ á nierad łye dáie dobrowolnie w wzde poi=
20: máć. #A który ieft krotki miedzy oczymá/ bárzo
21: chwata/ á tháki bywa twárdégo ciála: takiego
22: ciężko trzymać. # Máły koń ołre kości miedzy
23: wżami máiąc/ káždy taki rączy bywa y rychły:
24: ále ieśli kości tpe ma/ bywa leniwy. #Kón z o=
25: łtrymi wżymá/ gotowłzy ieft niźli z długimi á

wiżącemi.

strona: 187

Końskich.

187.

- 1: wiżącemi. #A ieśli ma długá á cienką łzyię
2: á zupełny w bocéch/ ten biega rychło. #Kto=
3: ry koń iáko krowá áłbo iáko łárná półednimi
4: nogámi chodzi/ then rad dobrze łkacze/ y rychło
5: biega. #Który koń ná łtaniu przedniemi nogámi ná=
6: chylonemi łtoi iákoby łiedźieć chćiał/ ten bywa
7: rychły. #Kon który ma gęłtá łierść ná nogach
8: á zrołła ieft nád kołtkámi/ ten może dobrze prá=
9: cowác/ ále ku biegániu nieprzywłkły. #Kon
10: máiąc długie kopytá á nie głębokie/ ieśli ná zad
11: wylźsze niźli ná przod/ ten bywa přetki á łkokli=
12: wy á dobrégo duchu. #Ieśli koń oczy głębokie
13: á zwielzone włzy miewa/ ten bywa owłzeyki le=
14: niwy. #Który koń ma wielkie nozdrze á wiel
15: kie oczy/ bywa łmiáły. #Kthory koń mocno
16: łtoi/ á gdy go zá ogon ciágniełz/ á ogon záłye
17: mocno odwiedzie/ dobry bywa/ ále nie rychły.

- 18: # Z niemocnemi końmi nie iężdź głęboko do
19: wody/ tylko do brzuchá izby oftydnął około brzu
20: chá/ á thákby nie mógł poymować y osłábiałby
21: bárzo/ ácz im tho bywa bárzo lubo w gorące
22: dni/ ále przeto nie przymuią: ále s tłuftymi koń=
23: mi brodź głęboko. # A gdy do wody iedźiefz
24: dla ich vdow/ że ták bárzo tłuścieią á ciáło prze

A aa

chowywá

strona: 187v

Náuka lékarftw

- 1: chowywáią. # Koń ktory ma głębokie oczy/
2: wielkie lice á krotką lzycię/ twárdo wvzdzie cho=
3: dži/ á ciężko noši.

4: O thymże Rymy.

- 5: Koń fuchey głowy/ á vřzu kořmátých/
6: Rogu czarného/ á kopyt głębokich.
7: Wzroku oftrego/ y ciáła twárdého/
8: Szyie miąřzřzey/ w pierřách tłuřtego.
9: Suchych nóř/ pořládku řzerokiego/
10: A ten mařz znak koniá dobrego.

11: # Drugie Rymy.

- 12: Koń biały/ wrony/ y rydzy wřzytek/
13: Táki bywa dobry robotniczek.
14: Albo ktory iábłkobity białawy/
15: Biálořrokáty/ czarnopiegowáty.
16: Aczkolwiek niecierpliwy ku wřiádaniu/
17: Ale duży bywa ku ięždzeniu.
18: Który koń twárdą grzywę miewa/
19: A wáłki pod ogonem bywa.
20: Táki řye rychło popráwi rad/

- 21: By też nabarżey w roboćie łpadł.
22: Ktory wefołé oczy á oftre wfyzy miewa/
23: Táki bárzo czyrftwy y gotowy bywa.
24: Ale oczu głębokich y wfyzy powiłyłych/
25: Ten iest znák koni wfyzech leniwych.

Ktory

strona: 188

Końskich.

188.

- 1: Ktory koń ćienkiey bywa łzyie/
2: W bokoch cały iáko ktory łtyie.
3: Połlednie nogi iáko łarn gdy chodzi/
4: Ná łtaniu gdy ma przednie nachyloné nogi.
5: Ktory długie kopytá y głębokie miewa.
6: Táki przednie prętki y pewny bywa.
7: Ktory oczy y nozdrze wielkie ma/
8: Táki wfyzelki łmiáły bywa.
9: A gdy go zá ogon pociágnie/
10: A koń łye záłye mocnie odwiedzie/
11: Táki mocny y trwáły będzie. [grafika](#)

12: Látá końskie ták znác małz.

- 13: #Koń áze we trzydzieści miešicy/ dopiro zę=
14: by łrednie pułci dwa wierzchnie tyle bliźszych.
15: Potym gdy pocznie czwarte látho drugie dwa
16: łrednie niżej tyle podle nich. Zátym gdy piáte
17: láto poczyna (ony iuż pierwe wyrołe) tedy dru=
18: gie czterzy dwa niłze zmátuie. A ták łiodmego
19: roku zupelniéy dołkonále miewa. dáley tru=
20: dno láthá poznác małz/ bo niekthorzy ludzcie ná
21: domnimánie mieniá im láthá/ ále myłá/ chybá
22: by go miał z młodu.

strona: 188v

1: **Náuká doświadczona/ iáko koniá ku**

2: **zawodowi w práwić.**

grafika

- 3: **G** Dy koniá naprzod w práwić chcéfz/ áby
4: z nim dokazał/ tedy go ták w práwiác
5: poczni. Day mu przes dwie niedzieli
6: ieść świeżą rzaną fłomę/ á owfá mu nieftép co
7: może z ieść/ á wżákże mu chędogo day: wodź
8: że go po ránu y w wieczor/ á day mu fye trzeć:
9: wiedź go potym w wodę ciekącą/ iż mu do poł
10: botow doięże/ á to czyn w zarań y w wieczor/
11: á przywiodfzy go do domu/ zágrzéry z máłtem

piwá ál=

strona: 189

Końkich.

189.

- 1: piwá álbo octhu/ á thym mu nogi wymyway.
2: Maż go téż przez ten czás/ częftokroć/ przyna=
3: mniéy przez trzeći dzień: przepuľczay go z dru=
4: gim koniem ná onym mieyfcu gdzie maľz o we=
5: tę puľczác/ á niech fye dobrze zágrzeie. potym go
6: po onym plácu wodź/ á dopuść mu woniác dro=
7: gę/ iż iá dobrze ozna/ gdy go będzielfz y tám y lám
8: wodził. Ale gdy przyydzie dzień czwarty przed
9: biegánim/ daway othłuczony á obwárzony o=
10: wies/ y fłomy obieráney/ to ieft ochędożonych
11: ździebł álbo omknionych z trawy y oberwawfzy

- 12: kłósié/ á wřzakoż niedaway mu vřtawnie ieść/
13: ále mu gębę zakágáncuy/ áby fye iedzenia iákie=
14: gożkolwiek niedorywał/ ábowiem go przez thy
15: dni niemařz więzác/ ále po řtáyni wolno puřćić:
16: niemařz go théz zámarzác/ ále mu day po ránu
17: dobre řniadanié: pokić z chućią ijé: kiedy pocznie
18: niedbále á nie chćiwie ieść/ włóž zász kágániec
19: nań: vczyń mu o południu tákże: y zász kiedy fye
20: zmierzkanie/ niechże o tym przez noc ma dořyc/ á
21: przez ty cztery dni/ nieday mu nic inégo pić/ ie=
22: dno wodę/ w której wierzbina mokła przez kilka
23: dni: á przez tę cztery dni/ námázuy mu nogi ná
24: każdą noc/ řzpikiem z ielenich goleni. Ale gdy iuż
25: dzień przed biegáním będzie/ day mu owía řuro=
26: wego w dobrym winie námoczywřzy. Ale z go=

Aaa iij

dżinę przed

strona: 189v

Náuka lékarřtw

- 1: dżinę przed biegáním/ day mu przygárśnié iecz=
2: mieniá/ námoczywřzy go w dobréy małmázyey/
3: álbo w práwie mocnym winie. A gdy go iuż
4: mařz do kreřu wieść/ day mu řiáná pokropiwřzy
5: winem/ á nogi mu y łędźwie gorzałką omyy/ á
6: gdy ono řiáno z ijé/ řpal grzankę chlebową á ze=
7: trzy ią ná proch w dunicy z dobrym winem álbo
8: małmázyą rzadko/ w léyże mu to w gárdło/ niż
9: go z řtáyniey wywiedźiefz/ nád to nákráiwřzy
10: gálgánu y dżiewięřiłu/ zawiąž w chuřtkę á przy=
11: więž mu do wędźidlá/ tám że mu wnet náprzy=
12: řkay piorem w nozdrze/ rozmaćiwřzy tłuczónégo

- 13: imbieru w dobrym winie álbo málmázyey.
14: #Niektorzy co w czáry wierzą álbo fye ich bo=
15: ią/ tedy przy tey chwili ták fye fpráwuia/ wiążą
16: koniowi w grzywie/ święconé kádźidło/ mirrę/
17: y złoto, á kropią koniá wodą święconą/ á z tym
18: fye vbefpieczáią/ bo vporna wiára/ dopomoże
19: wŷytkiégo/ ále niewiecznégo. Gdy iuż v krefu
20: wŷytkiégo/ ále niewiecznégo. Gdy iuż v krefu
21: będziefz/ niźli go puścífz/ wley mu octu twárde=
22: go/ około iáiec/ á pácholęciu kažǵ trzymác áż do
23: niewoley. potym winfzuy fzcześcia á kaž puścíc.

24: Iefzcze ieft drugie wypráwienie koniá

25: ku zawodowi/ á z mniéyfzą prácą/

26: nakładem/ y miefzkánim.

Naprzod

strona: 190

Końfkich

190.

- 1: #Naprzod weźmi gálgánu/ gwoźdźikow/ mu=
2: fzkátowego kwiátu/ imbieru/ cynámonu/ tátár=
3: fkiégo źiela/ skray to drobno á zawiąż to w chu=
4: ftę czyftą á ziednay winá mocnégo/ iáko czterzy
5: kwarthy/ w puśc tho źiele w wino do konwie/
6: przywiązawfzy ten węzełek/ á niech tám moknie
7: przez pięć dni/ á potym pokrapia y koniowi owfá
8: dobrze wyczyścionégo/ á co vleiefz thego winá
9: záfye doley/ niechay będzie bárzo mocne wino/
10: y fám fye go możefz nápić/ gdy by chciał zá páfy
11: chodzić/ ná czco y gdy idźiefz fpác: á koń ma być
12: nie fyty/ á nie morz go tež/ ále pomátu z niego
13: fádło wygánia y/ á nie gwałtem/ ále káż ná nim

- 14: iezdźć po máłu/ á czyście go wymywác w łá=
15: źni/ á ták on będzie z siebie fádło tráćić: á miá=
16: łto síáná daway mu podroźniku/ ábowiem on
17: łye thym háruie/ day mu owfá czterzy kroć ná
18: dzień po trzy przygárśni koźdym rázem/ by trze=
19: wá nie zálchnęły/ bo by tym koń przeigrał gdyby
20: go częłtho nie przeieźdżał nie czyniác mu gwał=
21: thu/ á przed pułzczánim trzeći dzień vczyń mu
22: máśc/ weźmi droźdzy á gliny/ vczyń z tego iáko
23: kálzę/ zmáżyłz go włzędy dobrze/ á przed pułzczá=
24: nim ten dzień wymyy go/ á názáiutrz pułzczay/
25: á gdy przybieżyłz z zawodu/ day mu síáná zma=
26: czawfzy w wodźie: á pámiętay áby koń nie ná=

biérał w

strona: 190v

Náuká lékarftw

- 1: bierał w kopythá śniegu/ náley mu w kopythá
2: odełpodź gorąco łoiu.

3: Prętka ná koń przypráwá zawodu.

- 4: # Napirwey dwie niedźieli przed tym owies
5: dobrze płokác ze czterzy przygárśni/ á omyć do=
6: brze y wyczyścić co nalepiey. Weźmi cukru lo=
7: dowátego y białku/ y zmiełzay ono z owfem á
8: przyłufz onego ná fłóńcu/ pothym day koniowi
9: ieść/ ále możelz trochę solá połypác.
10: #Item puść go wolno w komorze/ á kágániec
11: nań włoż.
12: #Item trzeći dzień przed biegánim táz páchoł=
13: ku nań wśieć włożywłzy nań gunię y sieć ná
14: niey/ y niech iedźie ná nim od krefu zálie do kre=

- 15: Iu grędą. Ite^m trzećie^o dnia iefliby nie był dobrze
16: koń hárowan/ tedy weźmi gliny/ octu/ háłunu/
17: íáiec/ zetry to wełpolek/ potym námaż mu nogi
18: od kopytá áż do polbokow/ ták że niech ofchnie
19: sierść ná nim/ potym każ mu láźnią vpálić/ á
20: ługu náczynić z rumnem/ potym otrzełz z niego
21: glinę/ y wymyy go dobrze onym ługiem/ támże
22: niech połtoi áże dobrze ofchnie/ potym włoż nań
23: prześciérádło białe/ y gunię możelz chcełzi też y
24: dwie/ y wwiąż v czego wyłoko że w zgorę będzie
25: pátryć. A thák oftátnich kułow pożyway we=
26: dług możności twey.

Ale ku

strona: 191

Końskich.

Lift 191.

1: **Ale ku iedźcie pośpolitéy/ koniá iefzcze**

2: **nieoieżdżoného ták vczynć mařz.**

- 3: # Koniá mlódego w iázdę w práwić/ tym o=
4: byczáiem mařz/ vzdę nań naprzód ípraw/ z śrze=
5: dnim wędźidłem coby nie było wielkié áni má=
6: łe/ ábowiem w thym ieft miárá bárzo potrze=
7: bna/ thák go ochelznawłzy po rownéy gładkiéy
8: ziemi ná nim iedźzay/ áż lye pocnie w práwić:
9: wřákże ná to bácność miey/ byś mu głowę ku
10: pierśiam dźierzał/ ábowiem ták fıwoy chod wi=
11: dzieć będzie: gdy thedy ná rowni/ wolno cho=
12: dźić pocnie/ iedźże ná nim przez zagony áby téz
13: nierownym drogám przywykał/ á w obrácániu
14: miey bácność obrácć go więcý ná práwą niż
15: ná lewą fıtronę.

16: Rozmáitemu bydłu lékárftwá.

- 17: # Czáfu iádowitégo/ gdy bydło zdycha/ tedy
18: to od zarazy bydłu bárzo służy: nápal iáńczurek
19: w gárncu ná popiół/ zmiéłzay go z fołą/ á íthá=
20: wiay to przed bydłem niechay bydło liże. Ná
21: tho warz ruthę á daway onę iuchę pić/ á w no=
22: zdrzé mu oną wodą parfkay.
23: #A gdy by fye przydáło/ iż by bydłę pijawkę
24: wypíło/ zetrzyfz mu plufkwę w wodę á day mu
25: pić.

Bbb

Swiniám

strona: 192

192.

Náuká lékarftw

- 1: #Swiniam to ofobliwie od zarázy pomaga/
2: gdy im miéřá końfkiégo náwárzyfz/ á dařz im o=
3: nę iuchę pić/ mogá y ono miéřo ieść: álbo im
4: kładź kořci pšię w pićie/ ktore im pić dáiefz.

5: Kurom pypeć léczyć.

- 6: # Ieřlic kury pypćieią/ tedy czořnku náwierć/
7: á námiefzay go z othřębámi álbo z thłuczą ięcz=
8: mięnną/ á daway im ieść.
9: #A gdyć fye liřzki/ álbo tchorze/ do kur nęcą/
10: day im fuchą wátrobę liřią albo tchorzową/ v=
11: tářzy ná proch/ á then im proch w iedzenié y w
12: pićie fyř/ á gdy ty źwierzętá/ to od nich poczuią
13: nie będą fye śmieć do nich kuřić.
14: #Dobrze theř tych źwierzęth furowéy fkorki
15: řztuczķę kogutowi przywięzác/ nie będą teř thy
16: źwierzętá przyřtěpowác/ gdy to poczuią.

17: Rybam wřzelákim od zarázy.

<http://rcin.org.pl>

- 18: #Gdy ryby w Stáwie/ albo w Sádzáwicách
19: Íną/ kładź opich miedzy nie do fádzáwic/ álbo
20: miec ná wodę do Ítáwu.
21: #A chceźli być fye ryby pręthko łowiły/ pomá=
22: zuy mátniey oleiem cegłowym/
23: k temu rády idą. **grafika**

Tu bę=

strona: 193

Liít 193.

- 1: **Tu będziem mieć księ=**
2: **gi fzofté/ z wyobráženim/ rzeczy potrze=**
3: **bnych ku lekársthwu/ á owśzém thych/**
4: **które w przeszłych księgách ná=**
5: **mienioné fą.**

grafika

6: **Przemowá do Czytelniká.**

- 7: **M**Użyć łam w prawdzie z=
8: náć/ iżci mi to nieprzyłtá=
9: ło/ w dáváć fye w rzecz
10: thákową/ ktora nie mému
11: Ítanowi/ ále ludziom vczó
12: nym przyłtálá/ á to iż fye
13: tego wazę/ iákoby práwie
14: pierwłzy z Polakow/ po=
15: dáć w połpółstwo/ ták rzecz w lékárstwiech po=
16: trzebną/ dáiąc náukę o włáfnych imionach/ álbo
17: przezwiłkach źiół rozmáitych. Przypędziłá mie
18: k temu przyczyná tákowa/ ktora od niewiádo=
19: mych/ zá zazdrość/ może mi być policzoná: ále zá

20: prawdę tylko lutość ieft mi k themu powodem/

21: żałując w tym ziemków moich/ iż fye w tey części

Bbb ij

cudzoziem=

strona: 194

194.

Przemowá

1: cudzoziemcowi vbieżec dáli. Bo áczkolwiek/

2: [DOctor ANTONius Schneebergerus Tigurinus,](#)

3: mąż ważnie vczony/ w náukách lékárfskich: ále iż

4: ón iednák polskiego nie vmiejąc/ nieprzyftháło

5: nam Polakóm od niego fye po polfku vczyc/ ale

6: flufzniey iemu było od nas/ co by był fna wdzie=

7: czniey przyiął/ niż fye od bab vczyc muśiał: ále

8: iż widział then niedoftátek w ziemi Polskiey/

9: chciał thą pracą fwoią Polaki pobudzić/ ku le=

10: pżemu bádaniu/ áby w czym ón pochybił/ iáko

11: cudzoziemiec/ oni by nápráwili: á czego ón nie

12: dofzedł/ by oni dołożyli: y dał théy fwey pracéy

13: książki wydrukowác/ v tegoż Práflowniká/ który

14: y ninieyfze robił/ ktoré napifem náznaczył/ [Ca=](#)

15: [talogus ftyrpium quarundam, Latine & Polonice,](#)

16: [confcriptus anno](#) 1557, w których książkách

17: (iáko Polkiego nie vmieiętny) ácz kilká żiół po=

18: chybił/ á kilká feth niedołożył: niewidzę áby fye

19: zá thę fześć lat/ który Polak vczony obudził/ á

20: iego chybę nápráwił: á což by miał dołożyć/ cze=

21: go niedoftáie/ niechce żaden w to weźrzyć/ o co

22: fáfiedzi ftoią/ Niemcy z Włochy około fye tego

23: pieczołuią/ á práwie fye iákoby o klénoty wyści=

24: gáią: iuz fye też Czechowie zá nimi porwáli: Po=

25: lacy iefzcze ná onym bákim Herbarzu fiedza/

26: mniémáiąc by ná tym dofyć było. Ia wftydząc

fye tego

strona: 195

Czytelnikowi.

195.

- 1: fye tego częścią/ iż nas cudzoziemcy/ w náfzey
2: oyczynie po polsku vczyć máią/ częścią téż wi=
3: dząc/ iż ci o to niedbáią/ ktorým należy vmieć/
4: y iné vczyć: á iż téż lékárftwa tych kfiąg thego
5: potrzebowały/ bo nie koždy wié co niektore imio
6: ná známionuią. Udałem fye był ná to/ zem w
7: Polfkim ięzyku chciał ták wiele ziół miánowác/
8: ilé ich Niemcy fáfiedzi náfzy w ięzyku fwym
9: miánuią/ y do kożdego imienia polfkiego wła=
10: fne lácińfkié/ z Niemieckim przyłóżyć/ á tho dla
11: thego/ ábychmy/ z tymi dwiemá narodomá ie=
12: dnoftáynie potrzebnych lékarftw vzywáli/ y téż
13: lámí miedzy sobą iednoftáynie ziólá zwáli: ále
14: iż bez figur niemoże zgodá być/ wyiawfzyby ko=
15: zdé fzeroce było opiáné/ czego thy kfięgi znošić
16: niemogły/ á tákech mušiał ná tym przeftác/ á
17: tylé imion ftáwić/ ilé figur było/ á wlfákże iż ie=
18: dnák rzecz nietylo potrzebna/ ále téż wielce po=
19: żyteczna/ nietylo ziółam imioná wiedzieć/ ále téż
20: bydłá/ zvíérząt/ ptaków/ ryb/ y robáctwá: tá=
21: kież y inych rzeczy/ ktoré nam Pan Bog ku po=
22: trzebie ftworzył/ y pierwáfzego vczniá fwégo/ ták
23: duchem fwym obdárzył: iż wfzytki rzeczy miá=
24: nował/ ktore vřzał: my przez niedbáłošć náfze/
25: wyfzliłmy z tego ćwiczenia/ iż ledwo znamy á
26: miánowác vmiemy/ co z námi pod dáchem ieft.

strona: 196

196.

Przemowá

- 1: Aby tedy takowy niedoftátek po części nas opu
- 2: ścił/ profzę Páná Bogá/ o przedłużenie żywotá/
- 3: ábym záczeńéy rzeczy dokonác mogł/ ku roz=
- 4: mnożeniu chwały iego/ przez dowcip ludzki/ kto=
- 5: remuch pomoc vmysłił/ przez wydanie Dicti=
- 6: onarzá obfitégo/ ktory niebędźieli mógl obfitzy
- 7: być/ tedy wždy/ da Pan Bog z rownamy z łą=
- 8: sieckim/ ktorych Niemcy y látynowie vzywá=
- 9: ią/ zowąc [Promptuarium lingue latinę](#): thám da
- 10: Pan Bog dołożemy/ czegośmy tu s strony figur
- 11: dołożyć niemogli. #Ale to cośmy tu położyli/
- 12: tak vzywác będźiefz: gdyć lye przyda/ w opifánium
- 13: tych lékarftw/ iż naydźiefz imię źiołowi ktorégo
- 14: nieznałz/ miey ná bączności pierwśzą literę o=
- 15: nego imienia/ bierz lye z nim/ do vkázaczá/ kto=
- 16: régo porządek ieft podług obięcadłá: á zá źiołmi
- 17: álbo zá ich figurámi wtory ftoi: tak że lye tám
- 18: Íprawuy: dam ci ná przykład/ gdyby trzebá wie=
- 19: dzieć/ iáka ieft Ízántá źiele/ Ízukayże w vkázáczu
- 20: litery S/ Ízukay rzędem áż do Sz: thám nay=
- 21: dziełz czegoś Ízukał: przeciw onemu łowu prá=
- 22: wie w tym wierźzu/ ftoi liczbá/ á pierwśza licz=
- 23: bá známionuie kárte: iefli po liczbie ftoi a/ zná=
- 24: mionuie ftronę pierwśzą kárty: ále iefli b/ tedy
- 25: známionuie drugá ftronę kárty: liczbá záś kto=
- 26: ra zá literą ftoi/ vkázuieć figurę: iefli pierwśza

strona: 197

Czytelnikowi.

197.

- 1: czy wtora/ albo trzecia/ na ftronie kárty. Przy=
- 2: łozóné téz łą/ ták imioná/ iáko y figurki/ nieiedno
- 3: źiół/ ále teź inych rzeczy/ ku lékárftwam potrze=
- 4: bnych/ iż nie wśzythkim przezwiśká ich znáiomé
- 5: łą/ álbo téz y łáméy rzeczy: tego wśzytkiego łprá=
- 6: we bédźiefz miał/ w vkázácu wtorym.
- 7: #Ale iż zwyczaj ieft poczciwśy rzeczy/ pier=
- 8: wśzé mieyfce dáváć/ niewiedźielifmy źiółká/ po=
- 9: wáźnieyźzego/ á któreby w wietźzéy poczciwo=
- 10: ści było/ nie iedno v ludu mieyśkiégo/ ále théz
- 11: y v nágrubźzého wieśniaká/ iáko ieft pokrzywá:
- 12: tego źiółká mieyfki lud/ iáko rzeczy święconéy
- 13: łzánuié: iż ręką gołá/ po nie śięgnáć nie śmie/
- 14: ále rękę wprzód vwine w co: lud wieyśki zás/
- 15: ktory wielé źiela podepce/ á gdy mu ku otárciu
- 16: wiechćiá potrzebá/ wiáruie fye tego pilnie/ áby
- 17: w onym wiechćiu pokrzywá nie byłá: á ták
- 18: iż tho źiółko w thákowéy wadze/ v
- 19: wśzythkich ieft/ poczniemy od
- 20: niego/ porzádek inych
- 21: źiół .: .: .:

22: grafika

Pokrzywá/

strona: 198

198.

Wyrażenie Figur.

kolumna: a

- 1: Pokrzywá/
- 2: Vrtica,

3: Neffel/

4: Neffelenkraut/

5: grafika

kolumna: b

1: Przywroth/ Przywrotnik/

2: [Stellaria](#),

3: Synnaw/

4: grafika

strona: 199

Ziół rozmaitych.

199.

kolumna: a

1: Pokrzyk/

2: [Mandragora](#), [Alraum](#)/

3: nieślufznie Włofki groch/

4: grafika

kolumna: b

1: Ciećiorká/ álbo Cie=

2: ćierzycá/ [Cicer](#), Ki=

3: cheren/ kichererbfen.

4: grafika

5: # Wiele ich/ co ludzi zwodzili/ Pokrzykiem/

6: czyniac obraŃki Ńzubieniczniczé z Omanu/ á po=

7: wiedáli przed głupimi/ iżby ié z wielką trudno=

8: Ńcią pod Ńzubienicámí kopáli/ mowiác/ iżby po=

9: krzyk nieroŃł/ iedno gdzie fye Ńzubienicznik prá=

10: wá dziewicą będąc zmokrzył: czemu błaznowie

11: wierząc/ Ńlía tym korzenim czarow czynili/ wię=

12: céy wiará Ńwá obłudną/ niź przyrodzoną mocą

13: onego źiela: ále tho ieŃt włafne wyobrazenie po=

14: krzyku/ ktory w ogrodziech koŃztownych roŃcie/

15: á nie pod łzubienicą/ iáko fáłłzywi ludzie plotą:

16: áczkolwiek też w polach/ łam od łiebie rołcie/ á

17: wólzákże w dálekich łtronách iáko w Arábiey/ w

18: Syryey/ ále nie v nas.

Ccc

strona: 199v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Marthwa po=

2: krzywá/

3: [Galiopfis](#),

4: Todt neffelen/

5: [grafika](#)

kolumna: b

1: Boćianié nołki/

2: [Geranium pirimum](#),

3: Storcken fchnabel.

4: [grafika](#)

strona: 200

Ziół rozmaítých.

200.

kolumna: a

1: Piwowonija/

2: [Pœonia](#),

3: Glicht wurtz/ Peoni=

4: on rofen.

5: [grafika](#)

kolumna: b

1: Fijołki żółté/

2: [Leuceium luteu^m](#),

3: Gelle violen/

4: Geel feilichen.

5: grafika

Ccc ij

strona: 200v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Krowká/ [Polygonatum](#), vel [Sigillum Salomonis](#), Weiß wurtz.

2: grafika

kolumna: b

1: Benedykt/

2: [Caryophyllata](#),

3: Benedicthen=

4: wurtz.

5: grafika

strona: 201

Ziół roznych.

201.

kolumna: a

1: Trędownik/ [Scrophularia](#), Braunwurtz.

2: grafika

kolumna: b

1: Orzełzki/ Kropidłko/ [Filipendula](#), Rottsteinbrech/ wildgarben.

2: grafika

Ccc iij

strona: 201v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Przęłkáká/

2: Kotczé ogony/

3: [Equifetum](#),

4: Rosłchwantz

5: katzen wadel/

6: grafika

kolumna: b

1: Konicz biały/

2: *Trifolium pra=*

3: *tenfe album.*

4: Weyffer klee/

5: grafika

kolumna: c

1: Konicz.

2: *Trifolium pra=*

3: *tenfe,*

4: Wifen klee.

5: grafika

strona: 202

Ziół rozmaitych.

202.

kolumna: a

1: Języczki/

2: *Plantago minor,*

3: Spitzwegericht.

4: grafika

kolumna: b

1: Kočia ízántá/

2: Serdecznik/

3: *Cordiaca,*

4: Sertzgefzpan.

5: grafika

strona: 202v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Porzeczki/

2: Ribes officinaru^m,

3: S. Johan treü=

4: blein.

5: grafika

kolumna: b

1: Wyfoki mlęcz/

2: Sonchus asperus,

3: Gens diŃtel.

4: grafika

strona: 203

Ziół rozmaitych.

203.

kolumna: a

1: Kopr Włofki/ Fœniculus, fenchel/

2: grafika

kolumna: b

1: Ruká/

2: Eruca,

3: Weyffer fenff.

4: grafika

Ddd

strona: 203v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Ożánká/

2: Triffago,

3: Gamanderle/

4: Blauwmenderle

5: grafika

kolumna: b

1: Zánkiel/

2: [Sanicula](#), [Diapenia](#),

3: Sanikelkraut.

4: [grafika](#)

strona: 204

Ziół rozmaitych.

204.

kolumna: a

1: Pięćciornik/

2: [Penthaphilon](#),

3: Fiinfingerkraut.

4: [grafika](#)

kolumna: b

1: Wiká/

2: [Vicum](#),

3: Wycken.

4: [grafika](#)

Ddd ij

strona: 204v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Knapie łzczotki/

2: [Dipfacus](#), [vel labrum](#)^m ve=

3: (neris.

4: Weberkarten

5: Grempelkraut/

6: [grafika](#)

kolumna: b

1: Rumien/

2: [Anthemis](#), [Chamæmilu](#)^m,

3: Camillenblumen.

4: grafika

strona: 205

Ziół rozmaitych.

205.

kolumna: a

1: Iáfkier ogrodny/

2: *Ranunculus domesticus*,

3: Gefülter hannenfuß.

4: grafika

kolumna: b

1: Swiéczki/

2: *Eufrafia*, vel *Eu=*

3: *fragia*.

4: Augentroft/

5: grafika

Ddd iij

strona: 205v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Wrotycź/

2: *Tanacetum*,

3: Reinfaren/

4: grafika

kolumna: b

1: Mietká ogrodna/

2: álbo kędzierzáwa/

3: *Mentha crispa*,

4: Kraus mijntz.

5: grafika

strona: 206

Ziół rozmaitych.

206.

kolumna: a

1: Wronię oko/

2: [Herba paris](#),

3: Einbeer/

4: [grafika](#)

kolumna: b

1: Głowienki/

2: [Confolida minor](#)

3: Güldingunfel.

4: [grafika](#)

strona: 206v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Bráth z śioftrą/

2: [Iacea](#),

3: Freyffamkraut/

4: [grafika](#)

kolumna: b

1: Kozłek/

2: [Valeriana](#),

3: Baltrian/

4: [grafika](#)

strona: 207

Ziół rozmaitych.

207.

kolumna: a

1: Pšie wiśnie/

2: álbo Miechunki/

3: [Solanum](#), [Halicacabu^m](#),

4: Schlutten/ Boberellen.

5: grafika

kolumna: b

1: Kofzyfko/

2: Verbena,

3: Eyfenkraut.

4: grafika

Eee

strona: 207v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Mieczykówié/ żółté y modré

2: Hæc falſo Acorus dicta, nullu^m

3: aliud nomeⁿ apud recentiores

4: inuenitur. Beel vnd blaw Schwertel.

5: grafika

kolumna: b

1: Biały wołowy

2: ięzyk:

3: Echium,

4: Wild ochſen=

5: zungk.

6: grafika

strona: 208

Ziół rozmaítých.

208.

kolumna: a

1: Przedziernik: glupi ié

2: zową fuchotnym źie=

3: lém/ y wielé inych/

4: Dens leonis,

5: Felrißs.

6: grafika

kolumna: b

1: Świętoiánki

2: kwiát/ Woło

3: wé oko/ książki.

4: Buphtalmum.

5: Genßsblum/ kalbs aug: S: Iohans blum.

6: grafika

Eee ij

strona: 208v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Máruná,

2: Parhenium,

3: Metter.

4: grafika

kolumna: b

1: Polna rutká/

2: Fumus terræ,

3: Capnos longa,

4: Erdtrauch/ Taubenkropff.

5: grafika

6: Brzoßkwiniá,

7: Perfica malus,

8: Pfirfich/ Pfirften.

strona: 209

Ziół rozmaitych:

209.

kolumna: a

1: Rzodkiew/

2: Rettich.

3: Raphanus, fiue radricula,

4: grafika

5: Rozchodnik/

6: Vermicularis,

7: Mauwerpfeffer.

8: grafika

kolumna: b

1: Grufzczyczkã/ Pi=

2: rola. Wintergrün.

3: grafika

4: Roża/ Rofa, Roſen

5: grafika

Eee iij

strona: 209v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Páproć/

2: Filix mas,

3: Farenkraut/

4: grafika

kolumna: b

1: Páproć mała/

2: Filix foemina, Klein farenkraut.

3: grafika

4: Páprotká/ Polypodium,

5: Engel füß.

6: grafika

strona: 210

kolumna: a

- 1: Kurdwan/
- 2: [Hedera terrestris vulgo.](#)
- 3: Gundelreb/ Grundtreb/
- 4: [grafika](#)

kolumna: b

- 1: Bukłzpan/
- 2: [Buxus,](#)
- 3: Buchsbaum/
- 4: [grafika](#)
- 5: Czerwone psinki.
- 6: [Vitis fyluestris.](#) Ie lenger Ie lieber.
- 7: [grafika](#)

strona: 210v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

- 1: Leśny ślaz/
- 2: [Ibifcus, & Althia,](#)
- 3: Sygmarzwurtz.
- 4: [grafika](#)
- 5: Bez/ [Sambucus,](#) Solder.
- 6: [grafika](#)
- 7: [Pimpinella, faxifragia,](#)
- 8: Biedrzeniec, Biberneleenn.
- 9: [grafika](#)

strona: 211

Ziół rozmaitych.

211.

kolumna: a

- 1: Bylicá/
- 2: [Arthemifia,](#)

3: Bey fuß.

4: grafika

kolumna: b

1: Zywokości/

2: Cynoglossum,

3: Hundrs tzungen

4: grafika

Fff

strona: 211v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Wodna lelija/

2: Nymphaea, officinis Nenu=

3: (phar,

4: Seeblumen weyß.

5: grafika

kolumna: b

1: Pízonak/

2: Rapißtrum,

3: Hederich.

4: grafika

strona: 212

Ziół rozmaitych.

212.

kolumna: a

1: Kopr proßty/

2: álbo ogrodny/

3: Anethum,

4: Dyl.

5: grafika

kolumna: b

1: Szálwia polna/

2: [Galli trichum,](#)

3: Wildfalbei.

4: [grafika](#)

Fff ij

strona: 212v

kolumna: a

1: Wołowy ięzyk/

2: [Echium,](#)

3: Wild ochfsen

4: zungk.

5: [grafika](#)

kolumna: b

1: Kofztywał/

2: [Symphitum maius,](#)

3: Walwurtz/

4: Schmerwurtz.

5: [grafika](#)

strona: 213

Ziół rozmaitych.

213.

kolumna: a

1: Miftrzowiec/

2: [Imperatoria,](#)

3: [alij Aftrens,](#)

4: Meyfterwurtz.

5: [grafika](#)

6: Trawá/ [Gramen,](#) Grafs.

kolumna: b

1: Gállás/ [Galla om=](#)

2: phacitis, Gallópfel.

3: grafika

4: Powoy máły/ Helxine, Ciffam=

5: pelos, Windtglocken.

6: grafika

strona: 213v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Szánthá/

2: Marrubium,

3: Andorn grofs.

4: grafika

kolumna: b

1: Czofnek/

2: Allium,

3: Knobflauch.

4: grafika

5: Luk/ Pór/

6: Płodzifzczek:

7: Porru^m capitatu^m,

8: Lauch.

9: grafika

strona: 214

Ziół rozmaitych.

214.

kolumna: a

1: Centurzyia/

2: Centauriu^m minus, Taufent giildin.

3: grafika

4: PietruŹzká/

5: PetroŹelinu^m & apiu^m

6: hortence, Peterfilgen.

7: grafika

kolumna: b

1: OŹtroŹki polné/

2: ConŹolida regalis,

3: RitterŹporn.

4: grafika

5: NiedoŹpiátek/

6: Pilotella,

7: Klein meüŹsorlen.

8: grafika

strona: 214v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Gádowé zielé/

2: Colubrina,

3: Schlangenwuetz.

4: grafika

kolumna: b

1: LubŹczek/

2: Liguficum,

3: officinis Leui=

4: fticum,

5: Liebftickel.

6: grafika

strona: 215

Ziół rozmáitych.

215.

kolumna: a

1: Pożimki/ álbo pożiemki/

2: [Fraga](#), Erdtbeer.

3: [grafika](#)

4: Zajęczy łzczawik/ [Alleluia](#),

5: Sawerkee/ gauchbrott.

6: [grafika](#)

kolumna: b

1: Zmijowiec/

2: [Dragontea](#),

3: Grofs nater=

4: wurtz.

5: [grafika](#)

Ggg

strona: 215v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Szczér/

2: [Mercurialis](#),

3: Bengelkraut.

4: [grafika](#)

5: Roiownik/

6: [Sedum maius](#), łemper

7: viuu^{ms}, Hauswurtz.

8: [grafika](#)

kolumna: b

1: Obrafki/ [Arum](#), Aaronsbardt.

2: [grafika](#)

3: Kąkól/ [Githago](#), Katten.

4: [grafika](#)

strona: 216

Ziół rozmaitych.

216.

kolumna: a

- 1: Cząbr/ Saturcia,
- 2: Zwibel/ ober garden
- 3: hyfop.
- 4: grafika
- 5: Rzepá/ Rapum,
- 6: Rüben.
- 7: grafika

kolumna: b

- 1: Bob/
- 2: Faba,
- 3: Bonen/
- 4: grafika

Ggg ij

strona: 216v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

- 1: Jeżyny/
- 2: Humirubus,
- 3: Bromber/ kratzbeer.
- 4: grafika
- 5: Locygá álbo lá=
- 6: ktuká po stáro=
- 7: świecku/ dziś
- 8: Sálata profta.
- 9: Lactuca laticaulis,
- 10: Lattich.
- 11: grafika

kolumna: b

1: Kafztan/

2: [Caftanea](#),

3: Keftenbaum.

4: [grafika](#)

5: Figowe drzewo/

6: [Ficus](#), Feygenbaum.

7: [grafika](#)

strona: 217

Ziół rozmaitych.

217.

kolumna: a

1: Tafzник álbo tefzник/

2: [Burfa pafitoris](#),

3: Tefchelkraut.

4: [grafika](#)

kolumna: b

1: Kopytlnik/

2: [Alarum](#),

3: Hufflátich.

4: [grafika](#)

5: Oman/

6: [Helenium](#),

7: Alantwurtz.

8: [grafika](#)

Ggg iij

strona: 217v

Wyrażenie Figur.

kolumna: a

1: Wodna bábká/

2: [Plantago aquatica](#),

3: [Fiftula pafitoris](#),

4: Waffer wegericht.

5: grafika

kolumna: b

1: Rdeft biały/
2: Hydropiper,
3: Rdeft czarny
4: Perficaria ma=
5: culata.
6: Den Deüt=
7: íchen beyde
8: Raffel/ vnd
9: flóchkraut/
10: die erft art:
11: Auch waffer pfeffer.
12: grafika

strona: 218

Ziół rozmaítých.

218.

kolumna: a

1: Bábká/
2: Plantago maior,
3: Breyt wegerich.
4: grafika

kolumna: b

1: Polná drijakiew
2: Scabiofa,
3: Apoſtemenkraut/
4: grafika

strona: 218v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Drzewowy mech/

2: [Mulcus arboreus](#),

3: Baumen gemólc.

4: [grafika](#)

kolumna: b

1: Choinka/ Sořnká/

2: máła/

3: [Efula minor](#),

4: Kleyne wolffsmilch.

5: [grafika](#)

6: Granicznik/

7: [Pulmonaria, fiue lichen arboreus](#):

8: Lungenkraut von baumen.

9: [grafika](#)

strona: 219

Ziół rozmaitych

kolumna: a

1: Lubieznká/

2: [Geniřta foliořa](#),

3: Přfrymen.

4: [grafika](#)

kolumna: b

1: Podbiał/

2: [Vngula cabalina](#),

3: [Thuřsilago](#),

4: Hufflätich.

5: [grafika](#)

Hhh

strona: 219v

kolumna: a

1: Chebd/

2: Ebulus,

3: Attich.

4: grafika

kolumna: b

1: Lelia/

2: Lilium,

3: Lilgen.

4: grafika

strona: 220

Ziół rozmaitych.

220.

kolumna: a

1: Bukwicá/

2: Bethonica,

3: Bethonienkraut.

4: grafika

kolumna: b

1: Kofáćiec/

2: Iris fylueftris,

3: Blawlilgen.

4: grafika

Hhh ij

strona: 220v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Rzepik/

2: Agrimonia,

3: Odermenigk.

4: grafika

kolumna: b

- 1: Dzwonki/
- 2: Hypericon,
- 3: Hartheüw/
- 4: Harthaw.
- 5: grafika

strona: 221

Ziół rozmaitych. 221.

kolumna: a

- 1: Podroźnik/
- 2: Cichorea,
- 3: Wegwart.
- 4: Wodna rze=
- 5: rzuchá/
- 6: Nafurcium a=
- 7: quaticum.
- 8: Brunkrefś.
- 9: grafika

Hhh iij

strona: 221v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

- 1: Slaz máły/
- 2: Malua,
- 3: Papellen.
- 4: grafika

kolumna: b

- 1: Kurzé żielé/
- 2: Tormentilla,
- 3: Birckwurtz.

4: grafika

strona: 222

Ziół rozmaitych.

222

kolumna: a

Piołyn/

1: [Abſinthium](#),

2: Wermut.

3: grafika

kolumna: b

1: Dyptan/

2: [Dictamnus albus](#),

3: [fiue fraxinus pu=](#)

4: [mila](#),

5: Dyctam/ oder

6: Dyptan.

7: grafika

strona: 222v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Skoczek/

2: [Lathyris, Cataputia](#),

3: Springkörner.

4: grafika

5: Orlik/ Cynowod/

6: [Aquilegia](#),

7: Ackeley.

8: grafika

strona: 223

Ziół rozmaitych.

223.

kolumna: a

- 1: Bobownik/
- 2: [Anagalisaquatica](#),
- 3: Waffer oder
- 4: Bachbungen.
- 5: [grafika](#)

kolumna: b

- 1: Mikołáiek/
- 2: [Eryngium](#),
- 3: Manftreüw.
- 4: [grafika](#)

Iii

strona: 223v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

- 1: Wyfoki mlęcz/
- 2: [Sonchus asperus](#),
- 3: Gensdifztel.
- 4: [grafika](#)

kolumna: b

- 1: Szczaw álbo
- 2: Ízczawik/
- 3: [Oxalis vel Ace=](#)
- 4: [tofa](#)
- 5: Saurampfer
- 6: [grafika](#)

strona: 224

Ziół rozmaitych.

224.

kolumna: a

- 1: Pśinki/
- 2: [Solanum hortense](#),

3: Nachtfchatten=

4: kraut.

5: grafika

6: Fierletká/

7: Lychnis Mat=

8: thioli, Valerij

9: Cordi Thamec=

10: nemo,

11: Marien rólleyn

12: grafika

Ijj ij

strona: 224v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Maćierza dułzká/

2: álbo máćierzanká/

3: Serpillum,

4: Qundel.

5: grafika

kolumna: b

1: Bárwinek/

2: Vinca peruinca,

3: Todtenuiolen.

4: grafika

strona: 225

Ziół rozmaítých.

225.

kolumna: a

1: Winorośl/

2: Vitis vinea,

3: Weyńtok.

4: grafika

5: Wiśnie/ Cerafa,

6: Weychfel/ oder am=

7: melber/ grofs kier=

8: íchen.

9: grafika

kolumna: b

1: Wronié máfło

2: Faba inuerfa, pin=

3: guis, fiue craffa,

4: fabaria^{que},

5: Fotzweyn.

6: grafika

Iii iij

strona: 225v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Zér/ polny máczek/

2: Papauer erraticum,

3: Klapper rofen.

4: grafika

kolumna: b

1: Czérnice/

2: Vitis Idea,

3: Heydelbeer/

4: grafika

Ziół rozmaitych.

226.

kolumna: a

Brzofkiew/ Wiel=

1: kiérz/

2: Bleta,

3: Kolkraut.

4: grafika

kolumna: b

1: Owies/

2: Auena,

3: Haber.

4: grafika

strona: 226v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Nogietek/

2: Calendula, siue Caltha,

3: Ryngelblumen.

4: grafika

kolumna: b

1: Rutá Polakom

2: y Látynóm:

3: Deütfch/ Rau=

4: ten/ auch/ weyn=

5: rautten.

6: grafika

strona: 227

Ziół rozmaitych.

227.

grafika

1: Izop Polakom/ Niemcom zász

2: Hyzop: Latinū nomen huic plan=

3: rę me nescire ingenuè fateor: nam

4: planta, quæ antiqitus Hyssopus

5: appellabatur, plantę cuius figuram

6: damus, omnino fimilis non est, vt
7: ex autoribus vetustis fidēq; dignis,
8: satis probare possumus. Nam in=
9: dagator ille excellētissimus rerum
10: naturalium Salomon, Rex Israēl, de
11: quo sacre scripturę autoritas testi=
12: monium præbet, iij Reg. 4. Quòd
13: hic de omnibus alijs rebus loquens.
14: de plantis singulariter sermonē se=
15: cit, incipiens à planta siue styrpe
16: excellētissima, vřq; ad humiliřsimā,
17: videlicet à Cedro crescente, in monte Lybano, vřq;
18: ad Hyřřopum ex pariete orientis, sic tranřtulit diuus
19: Hieronymus, cui consentiunt, omnes alię interpretes
20: vetusti, recentioresq; præterea videndum est, quòd
21: planta Hyřřopus, de qua Salomon locutus est, ex sa=
22: xis spontē nascitur. Hęc vero cuius iconem poni=
23: mus, in hortorum fulcis seritur, colitur'q;: si verò in
24: Germania, vel in Italia, spontē nascitur, tamen ex
25: saxosis rupibus non crescit, sed excedit. Quod aut

Kkk

veterum

strona: 227v

Wyrázenie Figur

1: veterum Hyřřopus humiliřsima planta sit, ex parie=
2: tibis crescens, etiam ex recentioribus testem intro=
3: duco, cuius mentionem fecit Ioannes Pierius Belu=
4: nensis, in Hieroglyphica Ægyptiorū, Lib. Lvię, Pag.
5: 420. ita dicens, Euchorius Hyřřopum pro humilita=
6: tis patientię'q; Hieroglyphico ponit, propterea quòd
7: humilis admodum herba est, & lapidi, cui nascendo

8: adhærefcit adstricta, cuius radices saxum etiam di=
9: cuntur penetrare, hæc Pierius. Quòd verò vete=
10: rum Hyffopus, non est similis plantę, cuius figuram
11: posuimus, satis fidelis est Dioscorides Anazabeus,
12: Lib. iij, de medica materia, Cap. 28, sic scribens de
13: Origano: Origanum Heracleoticum, folium haber
14: Hyffopo non dissimilem, umbellam aut non in rot=
15: te speciem orbiculatam, Iterū in eodem capite infe=
16: rius dicit: Origanum Onitis, folium habet Hyffopo
17: similem, candidiorem tantum: ex quibus satis aper=
18: tum, Hyffopum veram folia habere duplo maiora
19: quam hæc cuius iconem posuimus. Idem autor li=
20: bro iij, cap. 45, eiusdem operis dicit, Chrysocomę
21: palmi altitudine fruticat, coma specie corymborum,
22: Hyffopo simili, & c. Ex his duobus locis, Dioscori=
23: des demonstrat Hyffopum verum, Corymbum et
24: non spicam habere, vt in vulgari pseudo Hyffopo
25: apparet. Quòd verò Hyffopus veterum, in hisce
26: Corymbis baccas promit & non grana, vt in planta
27: cuius iconem posuimus videtur: testis est Plinius,

Naturalis

strona: 228

Ziół rozmaitych.

228.

1: Naturalis historię Lib: xxvi, cap: II, tali modo di=
2: cens, Hyffopi bacce ternę contritę, & in aqua potę,
3: diebus xvi, comitiales sanantur. Eodem etiam libro
4: cap. xij, Hyffopi bacce cum aqua potę, regium mor=
5: bę sanant. His vt opinor baccis condiuntur panes:
6: Nam Philo ludęus in libro de Statu Eßęorum scri=
7: bit: quòd hi solo pane, sale condito, pro victu vte=
<http://rcin.org.pl>

- 8: bantur: qui verò delicatiores erant, panem Hyſſopo
9: condientes vtebantur. His alijsqꝫ argumentis cogor
10: difcedere ab opinione vulgi, qui au auli ſunt affirmare
11: Hyſſopum veterum cum eorum Hyſſopo, vnam e=
12: andem'qꝫ plantam eſſe: volo tamen doceri.

kolumna: a

- 1: Wierzbá/ [Salix](#),
2: Weyden/ Felber.
3: [grafika](#)

kolumna: b

- 1: Lebiódká/ [Origanu^m](#), Doſten wolgemut.
2: [grafika](#)

Kkk ij

strona: 228v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

- 1: Obieżyſwiát/
2: [Perfoliata](#),
3: Durchwachs.
4: [grafika](#)

kolumna: b

- 1: Ielenié ięzyczki/ [Phyllitis](#),
2: Hirtzzungen.
3: [grafika](#)
4: Stonogowiec/
5: [Aplenum](#),
6: Scolopendrion/ Noſſel=
: (farren.

- 7: [grafika](#)

strona: 229

Ziół rozmaitych.

229.

kolumna: a

- 1: Szálwija ogrodna/
- 2: [Saluia](#), Salbey/ Edel
- 3: Salbey.
- 4: [grafika](#)

kolumna: b

- 1: Kurzé pizdki/
- 2: [Primula veris](#),
- 3: [Herba paralifi](#),
- 4: Schliffelblumen.
- 5: [grafika](#)
- 6: Sporyfz/ [Proferpinata](#), Polygonu^m mas,
- 7: [Corrigiola](#), Wegtrit/
- 8: Weggras.
- 9: [grafika](#)

Kkk 3

strona: 229v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

- 1: Sáwiná/
- 2: [Sabina](#),
- 3: Sewenbaum.
- 4: [grafika](#)

kolumna: b

- 1: Czarna kápuftá/
- 2: [Brafsica](#),
- 3: Köl.
- 4: [grafika](#)
- 5: Cébulá/ [Cepe](#), Zwipel.

6: grafika

strona: 230

Ziół rozmaitych.

230

kolumna: a

1: Banie/

2: Cucurbita,

3: Kurbſen.

4: grafika

5: Marcowe fijołki/

6: Viola purpurea,

7: Mertzen feylichen.

8: grafika

kolumna: b

1: Liſié iayká/

2: Tefticulus,

3: Knabenkraut.

4: grafika

strona: 230v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Bárnádynek/ Turecki czubek/

2: Carduus benedictus,

3: Cardobenedictenkraut.

4: grafika

kolumna: b

1: Poley/

2: Pulegium,

3: Boley.

4: grafika

5: Sálatá kędzierzáwa/

6: [Lactuca feſilis fiue cri=](#)

7: [\(ſpa,](#)

7: Lattich/ Salat.

8: [grafika](#)

strona: 231

Ziół rozmaitych.

231.

kolumna: a

1: Brunát/ Brunatek/

2: [Amaranthus purpureus,](#)

3: [vel flos amoris,](#) Taufent ſchön.

4: [grafika](#)

5: Srébrnik/ Złotnik/

6: [Potentilla,](#) Grenſyngk.

7: [grafika](#)

kolumna: b

1: Krwáwnik/

2: [Millefolium,](#)

3: Garden/ ſchaffrib/

4: ſchaffgarden.

5: [grafika](#)

strona: 231v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Przymiotowé zielé/

2: [Senecion,](#) Grindkraut/

3: Creützwurtz.

4: [grafika](#)

5: Kánia przędzá/ [Cuſcuta,](#)

6: Flachs ſeyden.

7: grafika

kolumna: b

1: Polna miętka/

2: *Menta*, vel *Calaminta*,

3: Wilder poley.

4: grafika

strona: 232

Ziół rozmaitych.

232.

kolumna: a

1: Lávándá/ *Lauendula*,

2: Lawandel.

3: grafika

kolumna: b

1: Márchew/ *Paftinaca*

2: *Gallica*, Geele rúbenn.

3: grafika

4: Blúzcz/ *Hedera arborea*, Baum Epfhew.

5: grafika

Lll ij

strona: 232v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Konóp/

2: *Canabus*,

3: Hanff.

4: grafika

5: Długi kokornak

6: *Ariřtolochia longa*,

7: Die lange Hol=

8: wurtz.

9: grafika

strona: 233

Ziół rozmaitych.

233.

kolumna: a

1: Leśny groch/

2: *Orobus fylueftris*,

3: Wild wieken.

4: grafika

5: Borag/

kolumna: b

1: *Bugloffum*,

2: *Borago*,

3: *Borrich*/

4: *Borretfch*.

5: grafika

Lll iij

strona: 233v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Krokos/

2: *Cnicus, officina=*

3: *rum Cartamus*,

4: Wilder faffran.

5: grafika

kolumna: b

1: *Lyfzczki*/

2: *Damafeniu^m*,

3: *Einblat*.

4: grafika

kolumna: c

1: Wrzos/

2: Myrica,

3: Heyd.

4: grafika

strona: 234

Ziół rozmaitych.

234.

kolumna: a

1: Opich/

2: Apium,

3: Epich/

4: grafika

kolumna: b

1: Mułzec/

2: Alfine,

3: Hünerdarm/

4: Fogelkraut/

5: grafika

kolumna: c

1: Konópká/

2: Rubia fylue=

3: ftris, vel Gyra=

4: felis,

5: Waldt mey=

6: Íztet.

7: grafika

strona: 234v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Kádźidło pol=

2: ne.

3: Meliffa fylue=

4: ftris,

5: Imenblat/

6: Frawenkraut:

7: Muterkraut.

8: grafika

kolumna: b

1: Bławat/

2: Modrak/

3: Cyanus minor,

4: vel Battifecula,

5: Bław korn=

6: blumen.

7: grafika

kolumna: c

1: Kocánki/

2: Vulgo Stica=

3: dos citrinu^m,

4: Keynblu=

5: menn.

6: grafika

strona: 235

Ziół rozmiátých.

235.

kolumna: a

1: Celidonia/ Zándáliná/

2: Iáfkólczé zielé/

3: Chelidonium maius,

4: Schelwurtz/

5: Schwalmenkraut.

6: grafika

kolumna: b

- 1: Chmiél/
- 2: [Lupulus falictarius](#),
- 3: Hopfen.
- 4: [grafika](#)

Mmm

strona: 235v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

- 1: Liepiennik/
- 2: [Gallitricum](#),
- 3: Scharłath.
- 4: [grafika](#)

kolumna: b

- 1: Białé ciernié/
- 2: [Crefpinus](#),
- 3: Chriftdorn/
- 4: Werlich.
- 5: [grafika](#)

strona: 236

Ziół rozmaitych.

236.

kolumna: a

- 1: Przełtęp/
- 2: [Bryonia](#),
- 3: Stickwurtz.
- 4: [grafika](#)

kolumna: b

- 1: Opich ogrodny/
- 2: [Appium vulgare](#),
- 3: Epichkraut.

4: grafika

Mmm ij

strona: 236v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Polna roża/

2: Cynosbatos,

3: Feldt rofen.

4: grafika

kolumna: b

1: Skálna rutká/

2: Adiantum,

3: Capillus veneris,

4: Maurrunten.

5: grafika

6: Kámienna rzáfká/

7: Polytrichon,

8: Kotfteinbrech.

strona: 237

Ziół rozmaítých.

237.

kolumna: a

1: Stokroć/

2: Bellis minor,

3: Maßlieben/ maßsuffe=

4: (len.

4: grafika

5: Biała roża/

6: Roßa, Weiß rofen.

7: grafika

kolumna: b

- 1: Niezapominaj mie
- 2: Bárwá/ zábie oczká
- 3: Vergifz mein nicht.
- 4: Latinum̄ nomen apud
- 5: autores non reperit.

6: grafika

Mmm iij

strona: 237v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

- 1: Wonny powoy/
- 2: Periclymenum,
- 3: Specklilien/ Zeünling.

4: grafika

5: Iáłowiec/ *Iuniperus*,

6: Wacholderbeer/

7: Recholderber.

8: grafika

kolumna: b

- 1: Ożáneczká/
- 2: *Teucrium*,
- 3: Kommer troft.

4: grafika

strona: 238

Ziół rozmaitych.

238.

kolumna: a

- 1: Niefzpliki/
- 2: *Mefpilum*,
- 3: Nefplen/ od Nefpeln.

4: grafika

5: Studziennik/

6: Pulmonaria,

7: Feücht leberkraut.

8: grafika

kolumna: b

1: Máieran/

2: Sampfuchum,

3: Meyeron. grafika

strona: 238v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Koćia miętká/

2: Gattaria, vulgo

3: Nepeta,

4: Katzen kraut.

5: grafika

kolumna: b

1: Miętká czérwona/

2: Mentha rubea,

3: Rottemyntz.

4: grafika

5: Knieć/ *Chelidonia vel caltha*

6: palufris, Niefzblumen/ wifenblumen.

7: grafika

strona: 239

Ziół rozmaitych.

239.

kolumna: a

1: Máliny/

2: Rubus idęs vulgo,

3: rectiùs tamen Am=

4: pomelle,

5: Hymberun.

6: grafika

7: Lochynie/ álbo

8: Włochynie:

9: Myrtilli Sylueftres,

10: Grofs heydelber.

11: grafika

kolumna: b

1: Lnek panny Ma=

2: rijey/ álbo máth=

3: ki Bożey.

4: Linaria, fiue Ofyris,

5: Krettenflachs/

6: Harn kraut.

7: grafika

Nnn

strona: 239v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Len/

2: Linum,

3: Flachś.

4: grafika

kolumna: b

1: Ięczmień/

2: Hordeum,

3: Gerlten.

4: grafika

kolumna: c

1: Zytho:

2: [Siligo](#),

3: Korn.

4: [grafika](#)

strona: 240

Ziół rozmaitych.

240.

kolumna: a

1: Kokornak okrągły/

2: [Fumaria rotunda](#), fi=

3: [ue Capnos](#):

4: Kũnde holwurtz.

5: [grafika](#)

kolumna: b

1: Zoładź/

2: [Glans](#),

3: Eychel.

4: [grafika](#)

5: Gąłgan/ [Galaⁿga](#), Galgan.

6: [grafika](#)

Nnn ij

strona: 240v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Groch/

2: [Pifum](#),

3: Erbłsenn.

4: [grafika](#)

kolumna: b

1: Boże drzewko/

2: [Abrotanum](#),

3: Stabwurtz.

4: grafika

strona: 241

Ziół rozmaitych.

241.

1: Migdały/ Amygdala,

2: Mandel baum/

3: oder kerner.

4: grafika

kolumna: b

1: Lánká/

2: Lilium conus=

3: lium,

4: Meienblumen.

5: grafika

Nnn iij

strona: 241v

Wyrázenie Figur

kolumna: a

1: Romanek máły/

2: Helioſcopius, Tithy=

3: muli genus,

4: Somen wendende

5: Wolffsmilich.

6: grafika

kolumna: b

1: Sliwá/

2: Prunus hor=

3: tenfis,

4: Pflaumenn

5: baum.

6: grafika

strona: 242

Ziół rozmaitych.

242.

kolumna: a

1: Rozmáryn:

2: Rořmarinus,

3: Rořsmeryn.

4: grafika

kolumna: b

1: Leřny ofeth/

2: Spina alba,

3: Bergdiřtel.

4: grafika

strona: 242v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Świętęć Pio=

2: trá łysiná/ ál=

3: bo źielé/

4: Succifa fiue morfus diaboli,

5: Teüfels abbiřs.

6: grafika

kolumna: b

1: Dźiewánná/

2: Verbařcum,

3: Wüllenkraut.

4: grafika

5: Cukier/ Sucharum, Zucker.

6: grafika

strona: 243

- 1: Bóbr/
- 2: Fiber,
- 3: Ein biber.
- 4: grafika
- 5: Bobrowé ftroie/ nie iest nic inégo
- 6: iedno proch z fułzonych źiarn/ álbo
- 7: iąder/ zábitégo bobru: ktore iądrá
- 8: ná dobréy bacžności máią/ cí co
- 9: bobry łowią: abowiém oni Kufz=
- 10: nierzom fkory ná bramy/ á Apte=
- 11: kárzóm iądrá ná proch przedáią: v nas w Pol=
- 12: łce miályby ty iądrá táńłzé być/ iżefmy tych krá=
- 13: in bliſko gdzie bobry łowią: ále to brámowánié
- 14: przyniołło/ iż v nas nadrołłzé włzytko/ á tho
- 15: iż zbytek bes końcá.

kolumna: a

- 1: Ośieł/
- 2: Afinus,
- 3: Efel.
- 4: grafika
- 5: Królik/
- 6: Cuniculus,
- 7: Küniglein.
- 8: grafika

kolumna: b

- 1: Swiniá/
- 2: Sus,
- 3: Schweyn.
- 4: grafika

5: Niedźwiedź:

6: Vrfus,

7: Beer.

8: grafika

kolumna: c

1: Owca/

2: Ouis,

3: Schaff.

4: grafika

5: Kreth/

6: Talpa,

7: Maulwerff:

8: grafika

Ooo

strona: 243v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Wiewiorka/

2: Sciurus,

3: Eychhorn.

4: grafika

5: Ieleń/

6: Ceruus,

7: Hirtz.

8: grafika

9: Smok/

10: Crocodilus,

11: Meer edechs.

12: grafika

kolumna: b

1: Koń/

2: Equus,

3: Roś.

4: grafika

5: Lew/

6: Leo,

7: Lew.

8: grafika

9: Pies/

10: Canis,

11: Hundt.

12: grafika

kolumna: c

1: Zając/

2: Lepus,

3: Hafz.

4: grafika

5: Wilk/

6: Lupus,

7: Wolff.

8: grafika

9: Lani/

10: Cerua,

11: Hindt.

12: grafika

strona: 244

Zwierząt rozmaitych.

244.

kolumna: a

1: Byk/

2: Taurus,

3: Stôrochs.

4: grafika

5: Myfz/

6: Mus,

7: Maufz.

8: grafika

9: Zábá/

10: Rana,

11: Frofch.

12: grafika

kolumna: b

1: Lis/

2: Vulpis,

3: Fuchs.

4: grafika

5: Jeź/

6: Erinaceus,

7: Igel.

8: grafika

9: Szczurek/

10: Glis,

11: Ratz.

12: grafika

kolumna: c

1: Muł/

2: Mulus,

3: Maulthier.

4: grafika

5: Iaźwiec:

6: Meles, vel melis:

7: Dachs.

8: grafika

9: Słoń/

10: Elephas,

11: Elephand.

12: Helffand.

13: grafika

Ooo ij

strona: 244v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Ryś/

2: Linx,

3: Luchs.

4: grafika

5: Kozá:

6: Capra,

7: Zigen eingeylz.

8: grafika

9: Giemzá/

10: Rupicapra,

11: Ein Gembs:

12: oder Gamfz:

13: grafika

kolumna: b

1: Báran/

2: Aries,

3: Wider.

4: grafika

5: Láściká/

6: Muftela,

7: Wifel.

8: grafika

9: Wieprz/ ták

10: dżiki iáko do=

11: mowy/

12: Aper fyluatic^{us}

13: Vildt ſchwein

14: grafika

kolumna: c

1: Zdeb/ álbo le=

2: śny koth:

3: Catt^{us} fylueftris

4: Wildekatz.

5: grafika

6: Wydrá/

7: Lutra,

8: Olter.

9: grafika

10: Wielbłąd/

11: Camellus,

12: Kamelthier/

13: Dromarz/

14: Dromedarius,

15: Dromas,

16: Dromedari.

17: grafika

strona: 245

kolumna: a

- 1: Boćian/
- 2: Ciconia,
- 3: Storch.
- 4: grafika
- 5: Sokół/
- 6: Falco,
- 7: Falk.
- 8: grafika
- 9: Głuchy ćie=
- 10: trzew:
- 11: Vrogallus
- 12: montanus,
- 13: Bürghann/

14: grafika

kolumna: b

- 1: Orzeł/
- 2: Aquila,
- 3: Adler.
- 4: grafika
- 5: Dudek/
- 6: Vpupa,
- 7: Withopff.
- 8: grafika
- 9: Kápłon/
- 10: Capo, vel
- 11: Capus:
- 12: Kappun/ o^{der}
- 13: Kaphan.

14: grafika

kolumna: c

1: Krogulec/

2: Niffus,

3: Sperber.

4: grafika

5: Kokofz/

6: Gallina,

7: Henne.

8: grafika

9: Kur/

10: Gailus gal=

11: linaceus,

12: Han/

13: Haushan.

14: grafika

Ooo iij

strona: 245v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Kruk/

2: Coruus,

3: Rapp/ Rab.

4: grafika

5: Sroká:

6: Pica, varia vel

7: caudata:

8: Aegerft/ alfter:

9: Aglafter.

10: grafika

11: Iafkkolká/

12: [Hvrundo](#),

13: Schwalm.

14: [grafika](#)

kolumna: b

1: Iáłtrząb/

2: [Accipiter](#)

3: maior,

4: Habicht.

5: [grafika](#)

6: Puhácż/

7: [Bubo](#),

8: Berghuh/

9: [grafika](#)

10: Leżna Sowá/

11: [Vlula](#).

12: Eiel/ búhel=

13: Ítock/ huhûł.

14: [grafika](#)

kolumna: c

1: Czápłá/

2: [Ardea](#),

3: Reyger.

4: [grafika](#)

5: Dzięćiół/

6: [Picus](#),

7: Spicht.

8: [grafika](#)

9: Rarog/

10: [Herodius](#),

11: Blaufufs.

12: grafika

strona: 246

Ptakow rozmaitych.

246.

kolumna: a

1: Pelikan/

2: *Pelicanus*,

3: Pelykan/

4: grafika

5: Kuropátwá/

6: *Perdix*,

7: Rebhun.

8: grafika

9: Słowik/

10: *Philomena*,

11: *Ficedula*,

12: Nachtgall.

13: grafika

kolumna: b

1: Wroná/

2: *Cornix varia*,

3: Schiltkrae:

4: Nebelkrae.

5: grafika

6: Skowronek/

7: *Alauda*,

8: Lerch.

9: grafika

10: Gáwrón/

11: *Cornix nigra*,

12: Schwartzkráe/

13: Hauůzkráe.

14: grafika

kolumna: c

1: Rybitw mo=

2: dry:

3: *Iłpida,*

4: Eisuogiel.

5: grafika

6: Gzegzółká/

7: Kukółká/

8: *Corcix,*

9: Guckgauch/

10: Kukuk.

11: grafika

12: Szczygieł/

13: *Carduelis,*

14: Stigelitz/

15: Diftelfinck.

16: grafika

strona: 246v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Zorawł/

2: *Grus,*

3: Kranych/

4: grafika

5: Drozd/

6: *Merula,*

7: Trořtel.

8: grafika

9: Káczká/

10: Anas,

11: Ente/

12: Antuogel.

13: grafika

kolumna: b

1: Strus:

2: Struthiocamel^{us} :

3: Strauŕz.

4: grafika

5: Gołámb/

6: Columba,

7: Tauben.

8: grafika

9: Strzeŕzyk/

10: Paffer Troglo=

11: dytes:

12: Zaunŕchlipffle

13: Schuckünigk.

14: grafika

kolumna: c

1: Paw/

2: Páuo,

3: Pfaw.

4: grafika

5: Lábeć/

6: Cygnus,

7: Schwan.

8: grafika

9: Gęś/

10: [Anfer](#),

11: Gans.

12: [grafika](#)

strona: 247

Robakow rozmaitych.

247.

kolumna: a

1: Swierczek/

2: [Gryllus](#):

3: Heymen/

4: Grillen.

5: [grafika](#)

6: Gliftá/

7: Lu^mbricus ven=

8: [tris](#):

9: Leybswurm.

10: [grafika](#)

11: Włofki orzech/ [Nux](#)

12: [Iuglaⁿs](#), Delfche nufz.

kolumna: b

1: Złoté Chrzą=

2: Ízche:

3: [Cantharydes](#):

4: Goldtkewer:

5: Goldtkeffer.

6: [grafika](#)

7: Zmijá/

8: [Vipera](#):

9: Binnatter.

10: [grafika](#)

11: Pomorągca/ Citromalu^m,

12: vl Perficu^m: Pomerantzen.

13: grafika

PPP

strona: 247v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Chrzan/

2: Raphanus maior,

3: Sinapi Perficum:

4: Merrettich.

5: grafika

kolumna: b

1: Kolnik/

2: Napum:

3: Rapontzel.

4: grafika

5: Napum

6: aliud

7: grafika

kolumna: c

1: Kolnik/

2: Napum:

3: Rapüntzel.

4: grafika

strona: 248

Ziół rozmaítých.

248.

1: Dźwięsil czarny/ Zaięcza rzepká:

2: Chamæleon niger: Eberwurtz.

3: grafika

Ppp ij

strona: 248v

Wyrażenie Figur

1: Czárnuchá/

2: [Melanthium:](#)

3: Schwartz Coriander.

4: grafika

strona: 249

Ziół rozmaítých.

249.

kolumna: a

1: Zołty podroźnik

2: wielki/

3: [Hieracium maius:](#)

4: Habichtkraut groűs.

5: grafika

kolumna: b

1: Zołty podroźnik

2: máłty/

3: [Hieracium minus:](#)

4: Habichtkraut klein.

5: grafika

Ppp iij

strona: 249v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Koźioroźec/

2: [Fœnumgræcum:](#)

3: Bockshorn.

4: grafika

kolumna: b

1: Dzięgiel/

2: [Angelica:](#)

3: Des heiligen

4: Geyfzts wurtz/

5: Angelik.

6: [grafika](#)

strona: 250

Ziół rozmaitych.

250.

kolumna: a

1: Tłuftofz ogrodny/

2: niektorzy kurzą nogą:

3: [Portulaca hortensis, vl fatiua:](#)

4: Burtzelkraut/ Burtzelen/

5: Burgelen.

6: [grafika](#)

kolumna: b

1: Pálmowe drzewo/

2: [Palma:](#)

3: Palmenbaum,

4: ále owoc Dáttełki/

5: [Palmulę fiue daćtilli:](#)

6: Dattelen.

7: [grafika](#)

strona: 250v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Ciemierzycá białá/

2: [Helleborum album:](#)

3: Weyfz niřzwurtz.

4: grafika

kolumna: b

1: Ieleni korzeń biały/

2: Sefeli Aethiopicum:

3: Matthioli Senenfis.

4: Hirtzwurtz weiß.

5: grafika

strona: 251

Ziół rozmaitych.

251.

kolumna: a

1: Iodła/

2: Abies:

3: Thannen.

4: grafika

kolumna: b

1: Ciemierzycá czarna/

2: Helleborum nigrum:

3: Schwartz nißzwurtz.

4: grafika

Qqq

strona: 251v

Wyrázenie Figur

kolumna: a

1: Ieleni korzeń czarny/

2: Sefeli peloponefiacum:

3: Schwartz hirtzwurtz.

kolumna: b

1: grafika

2: Báwełná/

3: Bombax:

4: Baumawollen

5: grafika

strona: 252

Ziół rozmaitych.

252.

kolumna: a

1: Bábká czerwona/

2: *Plantago rubea*, qui=

3: *busdam media dicta*.

4: Rotter wegerich.

5: grafika

kolumna: b

1: Gier/

2: *Vicium hortulanum*.

3: Gierz/ Queckenn.

4: grafika

Qqq ij

strona: 252v

Wyrażenie Figur

kolumna: a

1: Bázánowiec/

2: *Lylimachia lutea*:

3: Geel weyderych.

4: grafika

kolumna: b

1: Lubieźnká/

2: *Anonis*:

3: Stallkraut/

4: Heühechel.

5: grafika

strona: 253

Ziół rozmaítchy.

253.

kolumna: a

1: Noc dzień/ álbo łczmiel.

2: *Paritaria*: Tag vud nacht.

3: grafika

4: Sklenicznik:

5: *Parietaria, vel vitriola, fiue vrceolaris*.

6: Bláfzkraut nicht anders.

7: grafika

8: *Paritaria & parietaria*, ma=

9: iorem differentiam plantę oftendunt quàm eorum

Qqq iij

nomina,

strona: 253v

Wyrażenie Figur

1: nomina, ideo talis error irrepłit, apud recentiores,

2: vt hæc duę plantę, pro vna tantum reputantur: łed

3: qua'm rectè, ipłi videant: nam herba paritaria, a'pari=

4: tudine nomen apud veteres traxit, quia colores hu=

5: ius plantę, inter łe parent, vt luteus color purpureo

6: nihil abtrahit, nec purpureus luteo: vt in lacea ni=

7: gra, Irid Illyrica, alłs'q̃ plantis permultis reperi=

8: tur, quarum flores varłs coloribus constant: lenis

9: hæc herbula est, nullam asperitatem habet, nascitur

10: in frutetis, tenebros'q̃ locis, Maio menłe emergēs,

11: Iunio menłe florere incipit, vłq̃ in Septembrem.

12: *Parietaria* verò á pariete dicta, quia humidis pari=

13: etibus, macerijs, tectibus'q̃ innascitur, herba aspera

14: sentitur: ideo ad abłtergenda vitrea vała utilis est,

15: quare nonnullis *vitriola vrceolaris*'q̃ appellatur.

16: Hactenus de differentia paritarie a parietaria, qua=

17: rum vtraq̃ ad viuum expreffa eft.

kolumna: a

1: Cynober/

2: Cinobrium:

3: Cynober.

4: grafika

kolumna: b

1: Gruźkã/

2: Pira: Birn.

3: grafika

strona: 254

Ziół rozmaitych.

254.

1: Bielon/ fzałey ogrodny:

2: Appollinaris, hyofciamus ter=

3: tius Diofcordis:

4: Bilfemkraut geel.

5: grafika

6: Iedwabiec/ álbo

7: Iedwabny robak:

8: Vermiculus feric^{us}:

9: Seyden wurm.

10: grafika

strona: 254v

Wyrażenie Figur

1: Koryándrá/ Kolendrá:

2: Coriandrum:

3: Coriander.

4: grafika

5: Cytwar/

6: Zeduaría:

7: Zytwan

strona: 255

Ziół rozmaitych.

255.

kolumna: a

1: Podgorzal/ Ofetek

2: Panny Máryey.

3: [Atractilis vulgaris.](#)

4: [minor.](#)

5: Dreydiſtel.

6: [grafika](#)

kolumna: b

1: Zołćień/ Fárbownik/

2: Iáiecznicá/ Kręczynká.

3: [Flos tinctorius.](#)

4: Heydenſchmuck/ Ferber

5: kraut/ Gilbblumenn.

6: [grafika](#)

Rrr

strona: 255v

Wyrażenie Figur.

kolumna: a

1: Spiwurzód.

2: [Conyza minor.](#)

3: Geele mintz/

4: Dürwurrz.

5: [grafika](#)

kolumna: b

1: Stoziarn.

2: [Botrys.](#)

3: T<...> linkraut/

4: Türkiſcher beyfuß.

5: grafika

strona: 256

Ziół rozmaítých.

256.

1: Kokornak Włofki.

2: *Ariſtolochia rotunda.*

3: Welſche holw<...>

4: grafika

5: <...>

6: grafika

Rrr ij

strona: 256v

1: Wilczé łyko.

2: *Thymelæa.*

3: Kellerhals.

4: grafika

5: # Iż tu niektórych Figurek Ziół niedoſtało/ których imió=

6: ná w Vkázáczu położóné fá: ſtało ſye to przez niepoſpiech

7: Formkráwaczá/ który tych Figurek kráiać dodażyć niemógł:

8: wízákze iż poſpolitych Ziół łatwie ſye żywych dopytáć mie=

9: dzy bábami: oprócz Ptáſzé oczká fá nie koždému znáiómé:

10: ábowiem ich y ia ſam nigdziej niewidał/ iedno przy lłkuſzu:

11: Ziółko ieſt bárzo wóniaiącé/ liſtek y gáłaſkę/ podobné ma

12: Swięczkowemu źielu/ brunatny kwiatek miéwa przez cále

13: láto/ náſienié w kubeczkách ma ná podobieńſtwo martwéy

14: pokrzywy: á ná piáſkoch roſćie.

15: grafika

16: #Dokóńczenié wypifánia Figur.

strona: nlb 1

1: **Vkázáč porządny po=**

2: **dług obiecádłá/ ktorého iáko vzywác**

3: **mafz/ ták wyrozumiey:**

4: # Gdy chcesz szukać pomocy niedośćatkowi

5: ktorému/ pátrz pierwfzély litery przezwiłká one=

6: go/ co obáč z przykłádu tego/ Gdybyś chciał bó=

7: lowi głównému pomoc/ szukay B. albo G. pod

8: literą B. naydziefz ból głowny/ przy ktorym L.

9: kárthę známienuie/ liczbá bliżfzła vkázuie onéy

10: kárty liczbę. a/ známienuie ftronę kárthy przed=

11: nią: b/ známienuie kárty ftronę poślednią. Táki

12: znak (ieft początek ftrony: tákowy () ieft pośro=

13: dek ftrony: á táki) známienuie fpodek albo fkoń=

14: czenie oney ftrony/ to ieft od środku ku dołowi/

15: iáko od pierwfzého znáku aż do śrzodku/ á tho

16: dla tego/ áby gdy czego ná kwapliwołci szukać

17: chcesz/ iżciby wŷzytkiey kárty czytác nietrzebá/

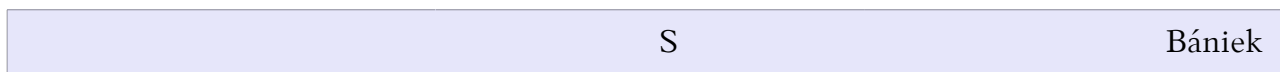
18: ále iefti tych znákw przy literách niemáfz/ iuż

19: tám pewnie náznáczenie będzie ná kráiu kárty/

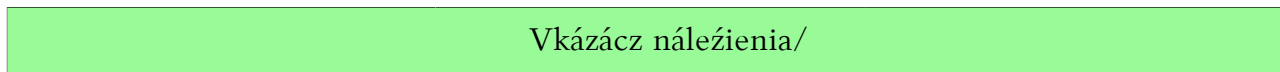
20: álbo w opifaniu Tytułu roździa=

21: łowégo.

22: grafika

strona: nlb 2

kolumna: a

B.

1: Baniek ftáwiánié L. 33: b.

- 2: Bdlkami gdy fye fłkazi/ fzukay
- 3: Truciná.
- 4: Biegunká biala y czerwona 101: a.
- 5: Biegunka ryfzawa co zna=
- 6: czy. l. 21: b:).
- 7: Bielmo iáko zegnác, l. 69: a.
- 8: Biódr léczenié/ l. 106: b: ().
- 9: Blizn bielenié/ l. 36: a.(.l. 131:
- 10: b: (.l. 158: a. (l.20:a:()).
- 11: Boku práwego cięfzkość=
- 12: (l.20:a:()).
- 12: Boku kłocié/l.36 a: (): l. 87:
- 13: a.l. 132:a:).
- 14: Ból głowny wítawiczny co
- 15: známienuie/ l.19:).
- 16: Ból głowny léczy/ l 36:a:()).
- 17: Ból w pól głowy léczy/ l.50:
- 18: a: b.
- 19: Ból w pierfiách/ boków y
- 20: fłábizn/ l.132:a:).
- 21: Bolączkę morowá iáko opá=
- 22: trzyć/ l. 124: b:): l.125:b.
- 23: iáko iá goić/l.27:b:).
- 24: Bolączkę wewnátrz ku zbie=
- 25: rániu przywieść/ l.117:a.
- 26: Boża kaźń/l.36: a:():l.57:b.
- 27: Brodawki zgániác/l.136:a.
- 28: Brzydkość चुć odeymuie/
- 29: l.20:b:).
- 30: Brzemiennéy pániéy náuká=

1: (1.112:b.

31: Brzmienie w uŕzu/1.36:b:(.

32: Brzuch opuchły/1.38:a:(.

kolumna: b

C.

1: Chebr/ niektorzy guźicą zo=

2: wą/ ieft grzbietá skoń=

3: czenie u ŕiedzenia.

4: Chorób niemal wŕzelákich

5: przyczyná/ l. 12: b. (a.

6: Chorób przyŕzłych znáki/1.18.=

7: Chorób iuŕ bęđących znáki

8: ku rozŕázeniu/ 1.23:b.

9: Choroby polepŕzenia y pogor=

10: ŕzenia znáki/1.21:a.

11: Choroby wŕzelkiey ŕtopnie

12: l. 33: á: ().

13: Chuć iedzenia niezáwždy do=

14: bra/1.3:b:():1.16:b:().

15: Chudym ktoby chćiał być/

16: 1.4:b:).

17: Cieńczenie co ieft/ ŕzukay po=

18: práwy ná końcu Kŕŕyág.

19: Ciéniki przed oczymá iáko

20: muchy/ 1.19:b:).

21: Ciepłóć ieft żywot człowie=

22: czy/ 1.21:a:):1.34:a.

23: Ciepłóć przyrodzona poru=

24: ŕza trudzenie ćiałá/ támże.

25: Czáry by niezškodziły/1.157b b

- 26: Czáfu życia iáko używáć/
27: l. 10: a:).
28: Czáfzká co zá miárę známie=
29: nuie/ 1.46:a:(.
30: Czeluści bolących léczenié/
31: l.35:b.
32: Czerwónká iákiego léczenia/
33: l.102: b: (.

strona: nlb 3

rozmáitých niemocy.

kolumna: a

- 1: Człowiek gdy ukási iáko lé-
2: czyć/ 1.150:b.
3: Czołowy ból/ 1.40:a:(.
4: Czołnkowy ímród z uft/ 1.74.
: (a.
5: Czyścienié ciááá krwią 1.34:a
D.
6: Dárcie w żywoćie/ ízukay
7: Gryżienié.
8: Dycháwicę iáko léczyć/1.20:
9: b:) 1.85:a:). 1.97:a:.. ()
10: Dymienice álbo Dymioná/
11: l.19.a.
12: Dnę iáko léczyć/ 122:b.
13: Drágmá co waży/1.46 a.
14: Dryiakiew iáko przypráwiáć/
15: l.156:a: (.
16: Drżenié fercá/1.20:a:1.87:b.

- 17: Drzémánié/1.54:b:(.
18: Dufzenie we fnie/ fzukay Przy=
19: gnietánié.
20: Działła léczyć/1.35:b:().
21: Dzięgná/1.75:a.
22: Džiwe mięfo iáko niłzczyć/
23: 1.147:b:l.58:b.
24: Dzwonienie w ufzu/ 1.36:b:(.

F.

- 25: Flegmá fzukay Pypeć.
26: Francę otworzoná léczyć/
27: 1.129:b.

G.

- 28: Gárdłowy ból/ fzukay Sli=
29: nogórz.

kolumna: b

- 1: Gárdła fchnienié/1.82:b:().
2: Gárdłowe zołzy/1.82:a.
3: Glińty w brzuchu/1.103:a.
4: Głowy bolenié uftáwiczné
5: známienuie/1.19:a:().
6: Głowy bolenié léczyć krwią/
7: 1.36:a):l.39:b:():l.50:b:
8: 1.103:b:().
9: Głowy czczy léčeníé/1.36=
: (b:(
10: Głowy czyścienié/ 1.15:a:():
11: 1.35:b:():l.39:a).
12: Głowy drżácy léčeníé/
13: 1.36:b:(.

- 14: Głowy náziębienié/1.40:a:()
- 15: támże y zápalenié z kole=
- 16: ry y flágmy zbytku.
- 17: Głowy zbitey/1.35:b:)
- 18: l.146:b.
- 19: Głowney żyły puřczánié iá=
- 20: kié ma być/1.35:b:().
- 21: známioná choréy głowy
- 22: l.15 :a:():l.39:b:().
- 23: Głuchotę leczyc/ řzukay Uřzy.
- 24: Gnićie álbo pádánié ciáľá/
- 25: l.130:b.
- 26: Gnid gubienié/1.49:b:
- 27: l.159:b.
- 28: Gniećienié we řnie/ řzukay
- 29: Márzenié.
- 30: Gniew bes przyczyny częřty/
- 31: znám.l.19:b:).
- 32: Golenné řadzale goić/1.36:
- 33: a:(l.120:b:():l.121:b:
- 34: l.123:b:().

S ij

Gryźie=

strona: nlb4

kolumna: a

- 1: Gryźienié w żywoćie/1.99:a.
- 2: l.100:a:l.107:b:().
- 3: Gruzły řzukay Guzy.
- 4: Grzbietá léczenié/1.87:a.
- 5: Guzy álbo gruzły niřzczyć/
- 6: l.128:b:).

I.

- 7: Iáfna żońc/ Źukay Wilgońc,
- 8: przyrodzona.
- 9: Ięczyk oczny wrzód/1.70:a
- 10: Iedzenie mierné/1.3:a:().
- 11: Iedzenie łákomé/1.20:a
- 12: Iedzenie porządne/1.3:a:).
- 13: Ielitny ból/ Źukay Trzewá.
- 14: Iurnońci powńciágnáć/
- 15: 1.115:a.

K.

- 16: Kámień cíŹyć/ drobić/ á po=
- 17: zbywáć go 1.105:a.
- 18: Kármié pożyteczne y Źuko=
- 19: dliwé 1.4:1.9:a.
- 20: Káfzel léczyć/1.83:b.
- 21: Kiły léczenie/1.119:a.
- 22: Kłoćie w boku/1.87:a.
- 23: Kłoćie potu załkornégo
- 24: znać/1.20:b:().
- 25: Kolerá Źukáy Wilgońc przy=
- 26: rodzona.
- 27: Kołyfánié chorégo/ tóz co y
- 28: płótnem tárcie czyni/
- 29: 1.34:a.
- 30: Komorowie od czego giná/=
- 31: (1.159:b.
- 31: Kordyákę léczyć/1.85:b.

kolumna: b

- 1: Końc złamáńá léczyć 149:b

- 2: Ípádąłą w głowie/l.146:B
- 3: Kotczé ukążenié/l.153:a.
- 4: Kożieł by po ząbiciu nie=
- 5: śmierdział/l.164.
- 6: Krá ieft nápuchniénié śle=
- 7: dżiony/l.91:a:l.94:b.
- 8: Krofty ná licu/l.35:b:
- 9: l.134:a.
- 10: Krtużenié fzukay Wrącánié.
- 11: Krwią oczy poślzłé/l.64:a:
- 12: l.68:a.b.
- 13: Krwie czyścienié/l.144:b:()
- 14: Krwie dobréy mnożenié/á
- 15: złéy niżczenié/l.144:b.
- 16: Krwie pánowánié co czyni/
- 17: l 29:a:():tłumienié ma
- 18: być pużczánim/ á iáko/
- 19: l.31:b:(:l.33:a):l.34:
- 20: a:l.36:b:().
- 21: Krwie pużczánié/ fzukay
- 22: Pużczánie
- 23: Krwie ftánowienié/l.III:a:
- 24: l.144:b.
- 25: Kurcz léczyć/l.36:a:():
- 26: l.143:l.161:a.

L.

- 27: Lakomé iedzenié znákiem
- 28: ieft/l.20:a.
- 29: Lamánié álbo łupánié w
- 30: ftáwiéch/l.130:a.

31: Lędźwiam léczenié/1.36:a:()

32: 1.104:a:b:l.119:a.

33: Licá biélenié/1.80:a.

Licá

strona: nlb 5

rozmáitých niemocy.

kolumna: a

1: Licá czyścienié/1.35:a:):

2: 1.36:a:(:l.134:a.

3: Lice puchniącć z zápaleniém

4: známie: 1.19:b:l.20:a:b.

5: Lifzáiow zganiánié/1.79:b.

6: Loná męskiégo niedoštátki

7: léczyć/ iáko kię/1.119:a:

8: puchlinę y fadzele/1.118:a:

9:):świerzbienie/ 1.118:b:()

10: Lono fámiczé fpuchlé álbo

11: ránné/1.118:b.

12: Lożyfko czym wywabić/ ták=

13: że y martwy plód/

14: 1.110:a:(:l.114:a.

15: Lup albo otręby z głowy

16: zgániác/1.48:b.

17: Lupánié/ szukay Lamánié.

18: Lyfzka miará ile w łobie ma/

19: 1.46:a:(.

M.

20: Máchárzyny choréy znáki y

21: lékárftwá/1.16:b:l.36:a:(.

22: 1.104:b:():l.119:b.

- 23: Máciczné niedoftátki y fadze
24: le léczyć/1.115:b.
25: Málpa gdy kogo ukąši/
26: 1.153:a.
27: Martwy płód wywodzić/
28: Ízukay Lożyłko.
29: Márzenié y we Ínie gniećie=
30: nié/1.57:a:(.).
31: Másć ná Dnę iáko czynić/
32: 1.123:a:(.

kolumna: b

- 1: Másći rozmaitych czynienié
2: 1.146:a:.(.)1.161:b.
3: Melánkolia iest wilgość przy
4: rodzona/ Ízukay Wilgość.
5: Miárá y wagá lékárłka iáko
6: Íye znaczy/1.45:b.
7: Miękość ciáła z ciepłotą do=
8: bry znák w chorobie/
9: 1.21:a:).
10: Mierność zdrowié mnoży/
11: (1.2:a:(.
11: Mieșiáce przywodzić/ rozu=
12: miéy to o czym nižéy.
13: Mieșięczné pławy wzrúfzyc
14: y przywieść/1.97:a:():
15: 1.108:a.
16: Mięfo ná długie chowánié
17: iáko przypráwić/1.164.
18: Miefzkánié zdrowé iáko o=

- 19: biérác/ 1.2:a:).
- 20: Mdlenie członkow co zná=
- 21: mienuie/ 1.20:b:(.).
- 22: Mléko w piérściach iáko
- 23: mnożyć álbo niźczyć/
- 24: 1.86:b:l:87:a.
- 25: Mocz iáko wywodzić/
- 26: 1.104:a:():1.107:a:().
- 27: Mocz vkázuie chorobę/
- 28: 1.25:a.1.40 a:).
- 29: Moczu kłztałt y bárwy roz=
- 30: máité/1:20:b:l.21:l.116:b:).
- 31: Morowého powietrza chro=
- 32: nieniéy pozbyciél./124:a:(
- 33: Mowy Itráconey przywróce=
- 34: nié/1.61:b:).

S iij

Mózg

strona: nlb 6

Ukázáč náležienia

kolumna: a

- 1: Mózg obrážony przez ktoré
- 2: znáki poznác/ 1.146:a.
- 3: Mrówek rozegnání/1.159 b.
- 4: Much gubienié/ 1.159.a.
- 5: Myfzy gubienié/1.159.b.
- N.
- 6: Náćiekáníé nóg/1.120:a:(
- 7: Náruřzeníé w powietrzé/ řzu=
- 8: kay Powietrzé morowé.
- 9: Náźiębienié głowy/1.40 a()

- 10: Nérkowym niedoŃtátkóm/
- 11: 1.36:a:(.
- 12: Nóg náćiekánié/1.120:a:().
- 13: Nóg y ítáwow ich léczenié/
- 14: Ńzukay Goleni.
- 15: NoŃowé álbo nózdrz niedo=
- 16: ítátki/1.72:b.

O.

- 17: Obracánié lekié chorégo/ieft
- 18: znák dobry/1.21:a:(.)
- 19: Obudzenié Ńnu twárdégo/w
- 20: ktorym człowieká rzeżą/
- 21: 1.57:a:(.
- 22: Oczóm bolącym lékárftwá/
- 23: 1.35:a:);1.36.a.(.)1 63.a(.
- 24: Oczy ćiekące iáko léczyć/1.35.
- 25: b.(.)1.36.a.(1.64.b.1.66.a(.
- 26: Oczy ćiemné/ 1. 36.a. (. 1.65.a.
- 27: Oczy krwáwé/1.64.a.1.68.a.
- 28: Oczy Ńpuchlé/1.67.a.).
- 29: Oczy zapáliťé chłodzić/1.66.b
- 30:

kolumna: b

- 1: Oczne wŃzy wygubić/1.68.b.
- 2: Oddeptánié podeŃzw/ Ńzukay
- 3: Otręt.
- 4: Oddychánié ćiężkie znáczy/
- 5: 1.20.b.).
- 6: Odmiękczánié ran twárdo
- 7: zápuchłych/1.147.b.).

- 8: Odzięblinę leczyć/1.135.b.
9: Ogień albo zapalenie fadzela
10: chłodzić/1.135.b.(.
11: Ogonice świerzbienié/1.20:b.
12: Ogonice wrzody wżelákié/
13: 1.119.b.
14: Ograżek rozmaitych sposob y
15: léczeniu/1.139.a.
16: Oleyków rozmaitych przy=
17: prawá/1.126.a.1.260.a.
18: Omieniáłość częfta co zná=
19: czy/1.20.b.).
20: Opuśzenie żołądká albo w=
21: nątrzą/1.96.b.).
22: Opuchłym ludziom lékár=
23: ftwo/1.36.a. (.1.131.b.().
24: Ofkominy/1.78.b.(.
25: Otręby główné/ fzukay Lup.
26: Otręt botowy/ albo oddeptá
27: nie podefzw/1.123.b.).

P.

- 28: Pádáiąca niemoc/ iéft Boża
29: kaźń/ iáko iey vydź y po=
30: zbyć/ fzukay Boża kaźń.
31: Pádanie á gnićie ciáála/
32: 1.130.b.

Páiąk

strona: nlb 7

rozmáitych niemocy.

kolumna: a

- 1: Páiąk gdy zápchnie l.153.a.
- 2: Pámięći twiárdzenié/l.35.
- 3: a.).1.57.b.
- 4: Páráliż któr é znáki przed fo=
- 5: bą ma/l.19:b.l.20.a.
- 6: lékárftwo iego/l.61.
- 7: a.)l.62.b.
- 8: Párchy iáko zgániác/l.48.
- 9: b. ().l.134 b.(.
- 10: Párkowy fmród iáko ode=
- 11: gnác/l.138.b.
- 12: Paznogćie chropáw é iáko
- 13: zgoić/l.136.a.
- 14: Piafek z męcherzá/ fzukay
- 15: Kámién.
- 16: Piegi iáko zgániác/l.79.b.
- 17: Pierśi chorych známioná/
- 18: l.15.b.).
- 19: Pierśi czyścienié/l.16.a. ().
- 20: l.83.b.l.85.a.b.l.132.a.).
- 21: Pijańftwá chcefzli fye uchro=
- 22: nić/l.57.b. á chcefzli ine=
- 23: mu obrzydźić/ támże:
- 24: y gdy kogo vpoić chcefz/
- 25: támże náuká.
- 26: Pijawká gdy fye przypije/
- 27: l.154.a.
- 28: Płód by niebył poronion/
- 29: l.122.b.).
- 30: Płucam lékarftwá/l.91.a.l.=

⌚ (93.a.).

31: Pluŕkwy wypędzic/1.159.a.

32: Poczęcie álbo záfánowanie

33: pław iáko poznác/1.110.

34: a.1.112.b.

kolumna: b

1: Poczęcie póspiefzyç/ 1.III,b.

2: á chceli wiedzieç co po=

3: częlá/ támże.

4: Podográ to iest Dná/ ízukay

5: Dná.

6: Podefzw odciśnienie/

7: 1.123.b.).

8: Podroźnemu by piefzo trwał

9: 1.158.b.

10: Pokóy trudzenie ma być

11: mierné/1.9.a.

12: Pól głowy bólné/ ízukay gło=

13: wny ból.

14: Poŕtrzał iest koŕtny wrzód/

15: 1.130.b.

16: Pot wŕzytkiego ciála w cho=

17: rym dobry znák 1.20.a.).

18: ále bes przyczyny wielki/

19: támże.

20: Pot zaŕkorny gdy kole/ zná=

21: mienuie/1.20.b.().

22: Pot czym wywieść/ 1.138.b.

23: Potraw obieranie vzywá=

24: nie/ 1.4.a.

25: Potraw mnogość y rozmaí=

26: tość/ uwłoká zdrowiu/

27: 1.12.b.).

28: Potrąwy dobrą álbo złą wil=

29: gość ktoré czynią/ 1.7.a.

30: Potrąwy żołądek twierdzą=

31: cé/ 1.9.a.

32: Powietrzé dla zdrowého ży=

33: ćia ma być obaczoné/

34: 1.2.a.).

Powie=

strona: nlb 8

Vkázáč náležienia

kolumna: a

1: Powietrzé morowé iáko u=

2: biégác y odpądzác/

3: 1.155.b.).1.160.a.

4: Praca mierna/1.9.b.).

5: Prágnienié/ 1. 82. b.

6: Práwého boku ciężkość/

7: 1. 20. a. ().

8: Pryłzczácé krofty/ 1. 134. b. ().

9: Przepułzczenié żywotá pur=

10: gácya zową/ 1. 37. a.

11: Przeltrzeżenié przyłzłéy cho=

12: roby/ 1. 19. a.

13: Przyćiskánié álbo przygnie=

14: táníé we łnie/ 1. 19. b.

15: Przymiot iest wrzód łiny/

16: 1. 128. b.).

- 17: Płá wścieklého iáko poznác/
18: l. 151. a.).
19: Płá wścieklého vkąłzenié/
20: l. 151. a. áž do 156. támže
21: y nie wścieklého.
22: Płom iáko łye ognác/ l. 158. b.
23: Płzchołá gdy kogo uié/
24: l. 154.a.
25: Puls po polłku iest fkok żył=
26: ny/ o iego rozłádku l. 23. b.
27: Pufzczánié krwi/ l. 32. b.
28: áž do 36. b.
29: Pypéc co iest/ łzukay wilgość
30: przyrodzona.

R.

- 31: Ránam krew łtánowić/
32: l. 144. b.).
33:

kolumna: b

- 1: Ránam maści y oleie iáko
2: czynić/ l. 161. a.
3: Rány główné iáko okłádác/
4: l. 145. b. także iné l. 146. b.
5: Ránnemu pićie dla wnętrz=
6: négo goienia/ l. 148. a. ()
7: Rány twárdo zapuchlé iáko
8: ozmiękczyć/ l. 147. b.).
9: Rířáwé łayno ržádkie cho=
10: régo/ l. 21. b. ().
11: Robaká z uchá iáko dobyć/

- 12: l. 72. a.).
- 13: Robaki z ran iáko niŹczyć/
- 14: l. 131. a.
- 15: Rodzenié dzieći áby lekié by=
- 16: ło/ l. 110. a. l. 113. a.
- 17: RoŹtrącenié/ Źukay Yraz.
- 18: RozŹiad Źkorny/ l. 135. b.).
- 19: Rozumu odeŹcie Źukay Źá=
- 20: lenie.
- 21: Rymá częŹta y Źápká co zná=
- 22: mienuie l. 20. a.
- 23: Rymy léczenié/ l. 35. b. l. 72. b.
- 24: l. 73. a.
- 25: Rządne przez rok życie/ l. 41. a
- 26: Rzázání człowieká/ Źnu iá=
- 27: ko y obudzenia potrze=
- 28: buie/ l. 57. a. (.

S.

- 29: Sadzele czczę y drżeniŹté/
- 30: Źukay wrzody.
- 31: Sámicá rozumié Źye to o nie=
- 32: wieŹcie ták iáko y o dziew=

ce/ á to

strona: nlb 9

rozmáitych niemocy

kolumna: a

- 1: ce/ á to dla rownych ich przy=
- 2: gód/ ktore ták dziewki iáko y
- 3: niewiáły ćierpieć muŹą pod
- 4: czás: Przeto mi niech niedzi=

- 5: wuią/ iż przeciw zwyczáiowi
- 6: mowie/ bo tego baczę potrze=
- 7: bę/ bo v lątinów *foemina*, thák
- 8: dziewczkę iáko niewiáltę zná=
- 9: mienuie: my Polacy/ ná tho
- 10: mieyfce inégo przezwiłká nie=
- 11: mamy/ ktoréby obiemá řta=
- 12: nom przyřtało/ iáko fámicá/
- 13: iáko z listu obaczyřz 86: a: (.
- 14: Sápká/ którą niéktorzy řu=
- 15: chą rymą zową/ řzukay
- 16: Rymá.
- 17: Schnienie gárdłá/ l. 82: b.
- 18: Sen/ řzukay Spánie.
- 19: Sen martwy álbo zápamię=
- 20: táły/ řzukay záchwycenié
- 21: *Sensus* u lątinów řzukay
- 22: Uczućié.
- 23: Serdecznych przygód lécze=
- 24: nié/ l. 36: a. (). 185. b. l. 87: b.
- 25: Siérfzenie iáko odegnác/
- 26: l.159: b.
- 27: Siny mocz niewieřci co zná=
- 28: mienuie/ l. 116. b.).
- 29: Sinych rázow léczenié/
- 30: l. 148: a.
- 31: Siwiźnie iáko bronić/ l. 48: a.
- 32: Skok żylny u lątinów *Pulfus*,
- 33: iáko rozřadzón być ma/
- 34: l. 23. b.

kolumna: b

- 1: Skorá chorého pod pępkim
- 2: gładka co známienuie/
- 3: l. 21: a:).
- 4: Skory człowiczéy rozśiad/
- 5: l. 135: b:).
- 6: Skrupuł miárá lékárka
- 7: waży/ l. 46: a: (.
- 8: Słábizn léczenié/ l. 106. b: ().
- 9: l. 132. a.).
- 10: Sledzioná śpuchła ieft krá
- 11: mężczyńka/ á tę léczyć/
- 12: l. 93 b. l. 94 b. (.
- 13: Slinogórz ieft wrzód gár=
- 14: dłowy w połyku/ l. 35.
- 15: b. (). l. 80 b.
- 16: Słodki śtrup léczyć/ l. 49. b.
- 17: l 135. a
- 18: Słuch otworzyć/ śzukay Vśzy/
- 19: Smákowi niezáwŕze folguy.
- 20: l. 16 b ().
- 21: Smierdzenié zbytnié moczu/
- 22: l. 20 b. (.
- 23: Smierdzenié nozdrza/ l. 35=
- 24: (b. (.
- 24: Smierdzenié párku/ l. 138 b
- 25: z uft, śzukay Uftá/
- 26: z ufzu/ śzukay Ufzy.
- 27: Spádánié kości głownéy/
- 28: l. 146 b.

29: Spánié teź miáry fwyé po=

30: trzebuie/ l. 10 b.).

31: Spánié iáko nápráwić/ álbo

32: przywieść/ l. 55 b. l. 162.

33: Spárzelinę léczyć/ l. 135 a.

34: l. 162 b.

T

Spuchła

strona: nlb 10

Ukázáč náležienia

kolumna: a

1: Spuchła śledźioná/ fzukáy

2: Sledźioná.

3: Stánowienié krwie z nofá/

4: l.111a. Z ran/ l. 144 b.).

5: Stánowienié wrácánia/

6: fzukay Wrácánié.

7: Stárość Wydawce tych lé=

8: karftw/ fzukay Wydawcá.

9: Stáwy y żyły czym mázác/

10: l. 120 a. l. 161 a.

11: Stłuczoney głowie rádá/

12: l. 146 b.

13: Stolców chorého rozładze=

14: nié/ l. 20 a.

15: Stopnie wśzelákiéy choroby/

16: l. 33 a. ().

17: Strętwnienié człónków co

18: známienuie/ l. 19 b.

19: Strupów wśzelákich léczienié

20: l. 35 b. (). l. 49 b. l. 136 a.

- 21: Suchoty leczyć/ l. 91 b.
22: Suchy świérzb czerwony/
23: l. 134 a.
24: Swiérzb wízeláki leczyć=
25: (1.133 b.
26: Swiérzbienié łoná męłkię/
27: á owfzém mółzn/ warz fzál=
28: wiją w winie á tym nápa=
29: rzay. Dyofzkorides rádźi.
30: Swiérzbienié ogonice á ow=
31: fzém wychodu/ l. 20 b. (.
32: Szálenié rozmáité leczyć/
33: l. 36 b. (. l. 52 a. l. 55 b.

kolumna: b

- 1: Szczkawkę leczyć/ l. 91 a.
2: l. 97 b.
3: Szczurki rozganiác/ l. 159 b.
4: Szkrupuł włásnie ma w ło=
5: bie trzećią część drágmy
6: to ieft czwierci łótowéy/
7: l. 46 a.
8: Szyie ból iáko leczyć/ l. 80 b.
9: l. 143.
10: Szyy tárćie powftaniu ieft
11: pożyteczné/ l.11 b.).

T.

- 12: Tarcie płótnem furowym/
13: wzrúfza ciepło przyrodzo=
14: né/ á krwie fkáżenié rołpą=
15: dza/ l34 a.

- 16: Tchnienie chorého lekié/ ieft
17: dobry znák/ l. 21 a. ().
18: Tizanny to ieft wody ięcz=
19: miennéy wárzenié/ l. 163 a.
20: Tłuczony raz śiny léczyć.
21: l. 148 a. l. 161 a.
22: Trądowi iáko zábieżéc/ l. 35.
23: a.), á iáko go zbyć/ fzukay
24: Czyścienie licá.
25: Troftá bes przyczyny co zná=
26: mienuie/ l. 19 b.).
27: Trośle fą dołki w tyle/ około
28: żył piętych/ l. 63 a. (.
29: Trucinie zábieżenié/ l. 155.
30: pozbyćie iey/ l. tenże/
31: y 156. a.
32: Trud wyciąga piefzemu/ l.=
: (158. b.

Trząścá

strona: nb 11

rozmáitych niemocy.

kolumna: a

- 1: Trząścá/
2: Trzećiaczká
3: fzukay Ograżká.
4: Trzęfáwicá część párálizu/
5: l. 61 a. l. 142.
6: Trzów léczenié álbo ielit/
7: l. 100 a.
8: Tułow/ u látinów [Corpus](#),

- 9: Ízukay zá Vkázáczem
10: o Wilgościách.
11: Twierdzenie Trzów/ l. 98 b.
12: Tyćie czym uczyniřz/
13: l. 4: b: ().

V.

- 14: Vczucie ćielefné/ Ízukay zá V=
15: kázáčem w opifánium Wil=
16: gości przyrodzonych ná
17: kráiu Kfyąg.
18: Vkáźenie wřelákie iádowité
19: y iego léczenié/ l. 150 b.
20: Vpławy mieřieczné y iné zá=
21: Ítánowić/ l. 36 a: (. l. 110 b.
22: Vraz álbo wrwánié álbo ro=
23: Ítráćenié/ l. 61 b: l. 148 b: ()
24: Vříkánium we řnie ták zábro=
25: niřz/ l. 107 b.
26: Vřtné wrzody léczyć/ l. 35: b.
27: (). y vřtné řmierdzenié.
28: Vřzny bol/ dzwonienié/ y iná
29: głuchotę léczyć/ l. 35: b.
30: l. 70: b. y dáléy.
31: Vtknienié álbo uwiáźnienié
32: czego w ćiele/ Ízukay Zá=
33: pchnienié.

kolumna: b

- 1: Vtknienié álbo wwiáźnienié
2: czego w gárdle/ l. 82 a: ().

- 3: Wągę y miarę lékárŕką iáko
- 4: rozumieć/ l. 45 b.
- 5: Wąpie iest podźiedrzé czło=
- 6: wieczé/ l. 89 b:).
- 7: Wątroby léczenié/ l. 36 a: ().
- 8: l. 87 b: y niżéy.
- 9: Wczefności iáko ku zdrowiu
- 10: vzyć/ l. 10 b: áż dokońcá
- 11: roźdźiału iedennałtego/
- 12: tákent bes popráwy zo=
- 13: Ítáwił.
- 14: Węże iáko rozgániác/ l. 159 b.
- 15: Wielka niemoc/ Ízukay Bo=
- 16: za kaźń.
- 17: Wietrzny ogień czym wy=
- 18: gnác/ l. 135 b: (.
- 19: Wilgości główne iáko czy=
- 20: ścić/ l. 35 b.
- 21: Wilgości przyrodzone/ máią
- 22: ofobliwe opifánié ná koń=
- 23: cu tego Vkázáczá.
- 24: Wilgości złé ze wnątrza iá=
- 25: ko wygániác/ l. 133 b. ().
- 26: Wilká w nodze léczyć: l. 121 b.
- 27: Włós ná głowie y indzie gu=
- 28: bienié y mnożenié także y
- 29: chędożenié/ l. 46 a.
- 30: Włofy ná brodzie rościć: l. 47.=
- 31: (b:).
- 31: Włofy złé iáko z oczu wyga=

32: niąc/ l. 70 a:).

T ij

Włofy

strona: nlb 12

Vkázáč náležienia

kolumna: a

- 1: Włofy w ránách ták wypę=
- 2: dzác/ l. 121 b: ().
- 3: Wnątrza człowiczégo poło=
- 4: żenié y íprawy/ l. 16 a: ().
- 5: Wrócánié iáko uczynić/ l. 16=
- 6: (a: ()).
- 6: Wrócánié iáko powściágnąć
- 7: l. 97 b: ().
- 8: Wrócánié znákiem téz choro=
- 9: by/ l. 21 b: (.
- 10: W ránách włofy iáko gubić/
- 11: l. 121 b: ()).
- 12: Wrzody álbo fadzele ták czczé
- 13: iáko drżzenifté/ l. 119 b:
- 14: l. 126 b: ()
- 15: Wścieklégo plá vkáfzenié/
- 16: l. 151 a: l. 156 a.
- 17: Wízy y gnidy gubić/ l. 49 a.
- 18: Wízy íkorné ták w oczu iáko y
- 19: indzie gubić/ l. 68 b.
- 20: Wydawcá tych kfyąg co nád
- 21: zwyczaj widział/ l. 4:a:()).
- 22: iáko dawno ten żył/ l. 34 a.
- 23: Wywinienié członku/ l. 150 a.
- 24: Wzdrygánié ciála co znaczy/

25: l. 19 b: l. 20 b: ().

26: Wzdryganie licá co znaczy/ l.

: (19 b.

Z.

27: Zabiezenie chorobie ktorą zo=

28: wá Boza kaźń/ l. 59 b.

29: Záchwycenie ieft Páráliż w=

30: nętrzny/ w ktorým czło=

kolumna: b

1: wiek zá martwé leży/ l. 61 a.

2: ízukay Páráliż.

3: Zábicie powietrza/ ieft Pára=

4: liż w ofobliwych członkoch/

5: ízukay Páráliż.

6: Zácieczenie krwią oczu/ l. 36=

: (a:()).

7: Záciecie/ u lątinów [elementum](#),

8: ízukay Wilgości opifanie/

9: zá tym Vkázaczem.

10: Ządnik wrzód w ządku napo=

11: ípolitfzy/ s tąd że go zową/

12: l. 130 a.

13: Ządza ku iadłu nie ząwždy z=(

: drowa/ l. 3:b:()).

14: Záległość w noście/ l. 73:a.

15: Zapalenie twarzy/ znák ieft/

16: l.19 b:l.20 b:)

17: Zápalenie członká chorého/

18: l.135 b: (.

19: Zápchnienie z ciála iáko wy=

- 20: iąć/ bądź kość/ trzałkę/ rc.
21: l 150 b:(.
22: Zápieklinę iáko odmiękczyć: l=(
: 102 a.
23: Zápomniály Sen/ l. 54 b: (.
24: Zápuchnienié żyły po krwi/
25: l. 36 b:): l. 144 a.
26: Zárnów máciczna krá iest ze
27: krwie ktora czás słufzny
28: nie wyfzła/ l. 115 a: ().
29: Záltánowienié krwie rozmái
30: té/ lzu. Krwie ftánowienié.
31: Zaźiębienié krwie iáko zá=
32: grzać trudzenim znośnym:
33: l. 34 a.
34: Zębów bolenié iáko léczyć/ l.=(
: 35 b: l.76 a.

Zemdle=

strona: nlb 13

rozmáitých niemocy.

kolumna: a

- 1: Zemdlenié członków co zná=
2: czy/ l. 20 b: ().
3: Złamánié kości léczyć/ 149 b.
4: Zlé włofy w oczu iáko léczyć/
5: l 70 a:).
6: Złotemi chrzáfzczámi gdy kto
7: ítruty/ l. 156 a: ().
8: Zmijá gdy kogo vkási/ 153 a.
9: Znáć ciála wzdrygánié/ l. 19:

- 10: b: l. 20 b: ().
- 11: Znak ieft boku prawego ciefz=
- 12: kosc/ l. 20 a: ().
- 13: Znaki choroby rozfedzac l. 18=(
- : a: l. 23 b.
- 14: Znak glowy choréy/ l. 15 a ()
- 15: l. 19 a:), l 39 b: () l. 40 a: ()
- 16: Znak gniew bes przyczyny/
- 17: l. 19 b:).
- 18: Znak iedzenie lakomé/ l. 20 a.
- 19: mierna chuc dobra/ l. 21 b.
- 20: Znak klocie pod fkorą/ l. 20 b.
- 21: Znak licá wzdryganie/ l. 19 b.
- 22: Znak macharzyny choréy/l=
- : (l.16 b.
- 23: Znak melankoley zbytney=
- : (19 b.
- 24: Znaki moczowe/ l. 21 b: (: l.
- 25: 25 a: l. 104 b: (): l. 116 b:):
- 26: l. 146 a.
- 27: Znak oczny cienik/ l. 19 b:).
- 28: Znak ogonice swierzbienie y
- 29: omieniailosc/ l. 20 b: (:).
- 30: Znak pierśi chorych/ l.15 b:).
- 31: Znak pocenie bes przyczyny/
- 32: l.20 a.
- 33: Znaki polepfzenia choroby/ l.=
- : (21 a: b.

kolumna: b

- 1: Znak pulfowego albo fko=

- 2: wégo tępánia/ l.23 b.
- 3: Znák rymá częfta y záległość
- 4: l.20 a.
- 5: Znák fercá drżenia/ l. 20 a.
- 6: Znák ftolców okazány: 21. b.
- 7: Znák tchnienié choré^o: l. 21 a.
- 8: Znák trofká bes przyczyny/ l. 19 b:).
- 9: Znák twarzy puchnienié/ l=
: (20 a: ()).
- 10: Znák żołądká chorégo/ l. 16:
- 11: b: (): l. 95 b:).
- 12: Znácion inych opifánié/
- 13: l.18 a: l. 19 a.
- 14: Zołądek co twierdzi/ á co mu
- 15: ízkodzi: l. 9:a.
- 16: Zołądkowy vrząd/ l. 3: a:().
- 17: Zołądká chorégo znáki/ l. 16:
- 18: b: ():l.95 b:). czyścienié/ l.
- 19: 17 a:(:l.36 a:():l.91 a:
- 20: l.96 a: b.
- 21: Zołtość z oczu czym zgániác=
: (69 b.
- 22: Zołtą niemoc léczyć/ l. 35 a:
- 23: l.36 a: (): l.89 a.
- 24: Zwonienie w wízu czym léczyć
- 25: l.36 b: (.
- 26: Zył głównych ná czczo niepu
- 27: ízczać/ l.35 b:().
- 28: Zyłę po krwi zápuchłą ták
- 29: léczyć/ l.36 b:): l.144:a.

- 30: Zyły obrażone tak leczyć/
31: l.143 a: b: l. 161: a.
32: Zywoť miękczyc/ Izukáy Prze=
33: pułzczenié.

Ttt iij

Dokończenié Vkázczá.

strona: nlb 14

1: Wilgości przyrodzo=

2: nych Opifánié.

- 3: **N**IEproźnoć mądrzy ludzie Człowieká
4: mnieyřzym Świátem názwáli: Abo=
5: wiem áczkolwiek fy e zda/ iże wielki S=
6: wiát/ mnogość rzeczy rozmaitych w łobie ma/
7: ktorych by ponamnieyřzý części człowieczé ciá=
8: ło ogárnać niemogło: á wřákże mądrzy ná to
9: prą/ y w rzeczy fy e okázuie/ iż człowiek ten máły
10: świát/ w łobie ták rozmaitość rzeczy ma iáko y
11: wielki: iedno nierozumiéy ábych mowił o tych
12: rzeczách ktoré iáwné w świećie łą/ vczućiu czło=
13: wieczemu: (vczućie człowieczé álbo cíelefné/ zo=
14: wę to co y łáćinowie *fenfum* rzekáią: áczkolwiek
15: głupi zwyczay wředł zdawná/ iż *Sensus* v łáći=
16: nów/ Polakom fmyřł tłumáczono: ále fmyřł v
17: łáćinów iest *mens*, á uczucie iest *fenfus*: tegoż v=
18: czucia pięćioro człowiek ma w nieporuřzonym á
19: dořkonáłym cíele/ iáko iest Widzenié/ řłuch/ wo=
20: nia/ řmák/ y dotknienié) Ty bowiem rzeczy ktoré
21: uczucie człowieczemu iáwné łą/ niemáiąc miey=
22: řcá w cíele człowieczym: ábowiem byř chćiał w

23: człowiecze szukác gór/ fkál/ rzék/ ieziór/ łoniá/

wielbłą=

strona: nlb 15

Wilgości przyrodzonych.

- 1: wielbłądá/ y inych rzeczy ktorych ná świecie wie=
- 2: le wiedziéc możesz/ y inym vczućim doydź: á w=
- 3: szukáże tych námienionych rzeczy/ ácz tułowów
- 4: niemáfz/ tedy wždy fą włafności przyrodzenia
- 5: ich w thym máłym świecie iáko y w wielkim/
- 6: czego łatwiéy śmyśl człowieczy á niżeli vczućie
- 7: doydzie. Ale niékto rzecze iż to było Mędrców
- 8: pogáńfkich á niepobożnych ćwiczenié/ ktorzy fye
- 9: tym bawili/ iż śmyflem ktorym Bogá práwégo
- 10: szukác mieli/ ná tym go bádaniu ftrudźili/ á nie=
- 11: wiedziéc iefliż tego práwie dofzli: o tymći twier=
- 12: dźić niebęde/ ieflic kto wfzytkiégo dofzeł/ iednoć
- 13: to twierdzić mogę/ iż teź ludzie pobożni á Du=
- 14: chem Bożym rządzeni/ ćwiczenim fwym tego
- 15: dochodźili/ iż ten máły świat człowiek/ wfzyft=
- 16: kich rzeczy włafność y przyrodzenié w łobie zá=
- 17: myka/ co fye okázuie z rozmaitych ludzkich zwy=
- 18: czáiów: bo ácz w nim pía/ lwá/ byká/ tułowem
- 19: niewidziífz/ á wfzakże w nim włafność tych ży=
- 20: wiołów śmyflem fwym ogládałz: iáko Dawid
- 21: Krol pobożny w przeciwnikoch fwych widział/
- 22: y zowie ié nie z ofoby/ ále z obyczáiow tym czym
- 23: oczywiśnie niebyli: ábowiem w Pfál. 21 mowi/
- 24: Obtoczyli mię ćielcowie mnodzy/ Bážáńscy by=
- 25: cy okráżyli mię. A potym nižéy záś mowi/ Ob=
- 26: ftąpili mię pfi. Nie o infzychći żywioléch tego

strona: nlb 16

Opisanié

- 1: mowił/ ále o ludzioch/ czego tám wnet dowo=
- 2: dži miánuiąc ié złošniki: tuć ich nie z poštawy ále
- 3: ze zwyczáiow tám miánował. A tám nie iedno
- 4: pogáni/ ále též y ludzie Swięci ná wnétržność
- 5: człowieczą bączność fwą obracáli: k czemu též y
- 6: Kryłtus Pan náłz zwoleniki wiódł/ áby nie ná
- 7: poštawę ále ná wnétržność wzgląd mieli/ mo=
- 8: wiąc/ [Matth: vñ](#). Wiárucyćie fye fáłžywyç pro=
- 9: roków/ ktorzy do was idą w poštawie owczéy/
- 10: á we wnątrž łą wilcy drapiežni. Tež śląc ié z
- 11: pofélłtwem y z náuką/ Nie rzekł im idźćie do lu=
- 12: dži/ áby fna tám niemniémáli by tylko pobožnym
- 13: mieli KRolełtwo Božé ziąwiác/ á złych od ich
- 14: błędu nieciągnąc: ále im rzekł/ mow: Márek E=
- 15: wányeliłtá w ołtátnim rozdziále/ Idźćie po w=
- 16: łzytkim świećie/ przepowiedáiąc tę poćiefžność
- 17: włzelkiemu łtworzeniu/ to iełł ludziom włzelkié=
- 18: go zwyczáiu/ pśiego y wilczégo/ z ktorych niekto=
- 19: rzy rzućiwłžy fye ná nie/ rołtárgáli ié/ á owłzem
- 20: ći/ ktorzy zwyczáiów fwych złych pozolťác nie=
- 21: chćieli: á z tym fye wráčam do rzeczy pozolťálej/
- 22: iż włzelkiemu mądrému niewádži báwić fye o tá
- 23: kiéy łkrytości w człowieczym przyrodzeniu. gdyż
- 24: to nie iedno pogánłfey Mędrcowie/ ále též y po=
- 25: božni ludzie z Duchá Božego czynili/ á vmyłł též
- 26: łwoy báwili. Są thedy o tym dźieržę/ znáki/

strona: nlb 17

Wilgości przyrodzonych.

- 1: wżelákich rzeczy ná świećie/ w tym máłym ś=
- 2: wiećie człowieku/ by kto chciał ták dálece śmył
- 3: śwoy trudzić/ łatwieyby to w łobie y w innych
- 4: obaczył: ábowiem wżytki rzeczy ná świećie ze
- 5: czworgá záczyćcia śą/ z ogniá/ z wietrzności/ z wo
- 6: dy/ y z źemie: dwoie záczyćcie subtylné/ á przeto
- 7: lekkie á chybkie/ ku gorze śye máią/ ogień y wie=
- 8: trzność: drugie dwoie tułowów śą grubźszych/ á
- 9: przeto też połápnieyźe y ciężźsze y gnuśnieyźe/
- 10: ku dołu śkłonné: z tego czworgá záczyćcia/ nie ie=
- 11: dno człowiek iełt śpráwión/ ále wżelka rzecz ná
- 12: świećie/ tylko iż iedná rzecz więćey iednég z nich
- 13: ma niżli drugiego/ przeto iedná rzecz chypczyeźa
- 14: álbo gnuśnieyźa niż druga: á tá rozność miáry
- 15: iełt napośpolitźa w ludźioch/ á przeto też ich o=
- 16: byczáie/ pośtepyki/ y żądze bárzo rozne śą. To
- 17: czworo záczyćcie/ dzierzą śye w człowiecze śamey
- 18: tylko wilgości przyrodzoney/ ktora wilgość/ ácz
- 19: śye dla mokrości á rzadkości iedná tylko być zda/
- 20: á wżákze w pilnym bádaniu ukaże śye być dwo=
- 21: iá/ iedná wodna/ druga tłuśta: wodnéy pánnie
- 22: źiemia z wodą/ drugiey pánnie ogień z wietrz=
- 23: nością: ogień iż iełt rozny z wietrznością/ łączą
- 24: śwą wilgość między łobą/ y czynią z niey dwie/
- 25: ogień biorąc śwą część według włafności śwéy
- 26: czérwieni ią/ á tho śwym grzanim wyfuźzáiac/

Vuu

czego

strona: nlb 18

Opisanié

- 1: czego by mu wodá przeciwnik iego nie bronila/
2: spalilby ia. Wietrzność zás fwą wilgość gęłtwi
3: chłodem fwym/ tak iż gdzie gorącość mniey mo=
4: że/ tam wietrzność łoy spráwuie/ iáko w źwie=
5: rzu y bydle dwoitęgo kopytá: ále gdzie gorącość
6: więcéy może/ w człowiecze y téz w inych żywie=
7: léch/ tedy w nich czyni fádło. Ziemiá téz zás z
8: wodą/ iż rozné między sobą fá/ wilgość téz fwą
9: wodną między sobą dzielá/ tak iż ich téz dwie z
10: iednéy czynią: ziemiá podług gęłtości fwéy/ gę=
11: ści fwą wilgość á czyni ia ślilká: á gdy by iey
12: wodá nie bronila/ uczynilaby ia lipká: wodá zás
13: według wláfnosci fwéy/ wilgość fwą rzedzi/ iż
14: gdy iey niebronia ci trzye námienieni przeciwni=
15: cy/ tak wilgość fwą zrzedzi/ że w cíele álbo y w
16: mięsie zoftác niemože/ wybija pod fkorę/ co fye
17: więc w wodnochorych okázuié. A tak fye tu(*marg*) Wodno=
: chory.
: **Hydropi**=
: **cus.** (-)
18: okazály cztery wilkości/ według czworgá zácze=
19: cia/ ktoré łátińowie **Elementa** rzékáią: náłzy Po=
20: lacy źle tłumáczyli zowác ié żywiołmi/ niewiém
21: przecz: álebym wiedział odpowiedźciec temu co
22: by tego bronil/ Abowiem żywioł/ u łátińów **A**=
23: **nimal** ieft/ nie źwierzę áni bydlę/ bo źwierzę łáti=
24: nowie zowá **fera**: bydlę zás dwoiáko/ iefli robo=
25: tné zowá ié **iumentum, eo' quo'd hominem adiuuat**:
26: iefli ináko vżytné/ tedy ie zowá **pecus vel armen**=

strona: nlb 19

Wilgości przyrodzonych.

- 1: tum, quod in aruis pałcitur: á ták to słowo animal,
  - 2: niemoże być Polakom włafniéy rzeczoné iedno
  - 3: żywiól/ bo żywie: gdy zdechnie iuż łmard/ trup/
  - 4: márchá: á ták elementum v látinów/ v nas zá=(marg) Zywiól: (-)
  - 5: częćié nałufzniéy przezwáne może być. A ták
  - 6: iáko czworo záczeńié ielt/ ktoré wilgościam pá=
  - 7: nuią/ tákże théz wilgości łą cztérzy ktoré im łą
  - 8: poddáné/ ktorychmądrzy łtárzy látinowie nie=
  - 9: zániedbáli/ áby ich byli w źiemi łwoiéy niemieli
  - 10: miánowác/ ále niedbáłość potomków vtráci=
  - 11: włzy zwyczaj łtárych/ miánowali iednę miáłto
  - 12: drugiéy nie włafnym imieniem/ á niégdy dwie
  - 13: iednym imieniem/ á niégdy iednéy dwoie imion
  - 14: dawali: á s łąd dźiśieyłzych czáłow z trudnáby
  - 15: náleść w łácińłkich kłyęgách/ iáko tę czwartą á
  - 16: rządką wilgość mianowano: ábowiem tá kto=
  - 17: réy gorącość ogniowá pánuie/ zową iá látino=
  - 18: wie languis, á my ią zowiemy krew: druga kto=
  - 19: réy wietrzność pánuie/ zową ią bilis, á my iáłną(marg) Krew.
- ł íáłná
- ł żółć. (-)
- 20: żółcią/ ábowiem fye z niey żółć łádźi: trzećia kto=
  - 21: réy pánuie źiemiá/ zową ią z Grecká látinowie
  - 22: Phlegma, á my pypćiem/ niektorzy wozgrzą álbo
  - 23: flágma: czwarta ielt rzézno rzadka/ ná kłztałł(marg) Pypecł/
- ł wozgrza.
- ł Rzedza. (-)

- 24: wody która ię pánuie/ tá spráwuie pot y lzy w
25: oczu/ śliny y iné wilgości z drugich pomocámi.
26: Zákázení zás tych czterech wilgości/ látinowie

Vuu ij

dwiemá

strona: nlb 20

Opisánie

- 1: dwiemá imiony zową/ pierwśzé zákázení z zá=
2: palenia wilgości przychodzi/ s tąd krew názbyt
3: rumienieie/ zową iá látinowie **Cholera**, od Gré=
4: kow biorąc przezwiłko. Drugié skázení iest/ zá=
5: ziębienie wilgości/ á tę zową látinowie **Melan**=
6: **cholia**. A ták iuż maż vczíwy á lálkawy Czy=
7: telniku rozumienie moie/ około wilgości przyro=
8: dzonych y téz záczeniu ich/ iáko ié téz poznáwác/
9: miánowác y vrząd ich wiedziec/ tućiem z krotká
10: przytukną: ábowiemem to rozumiał/ iż ten Wy=
11: dawcá ktorégom ia to rzeczy poprówiał/ o tym
12: lye báwił y pieczołował/ iákoby był ty wilgości
13: polłkim ięzykiem wyśłowić mógl/ ále iż lye z te=
14: go wybłkác niemógł/ częłto záczetéy rzeczy po=
15: przełtał: iam téz rzeczy iego poprówuiąc/ musia=
16: łem tego strzędz/ abych mu tám w iego rzecz nie
17: wftąpił/ á moim rozłzérzánim iego umyśłu nie
18: zácmił: przetom tu łobie ofobliwé mieysce prze=
19: źrzał/ gdziebych ofobliwą rzecz o ták rzeczy po=
20: trzebnéy vczynił: co iestliżem tym komu g woli
21: vczynił/ o dziękię mi lye stárác nietrzebá: ále iestli
22: komu będzie przeciwno/ o vrągánie y pośmiéch
23: nie wątpię: ábowiem to polłpolita dzisieyłzych
24: wieków/ iż práwość á łzczeróść łprofnością zo=

25: wą/ rychléy łtáré zwyczajé choć złé mieyfce má=

26: ią. Włańność tedy y urząd tych wilgości ieft

ten/

strona: nlb 21

Wilgości przyrodzonych.

1: ten/ Krew żyłami od fercá po włytkich człon=

2: koch idzie/ w mięfo fye z żył co nafubtylnieyfza

3: przełącza iákoby pocenim żył: tę iż fpráwuie go=

4: rącość ognia przyrodzoného/ czyniac ią z inych

5: trzech wilgości/ ktoré fye iednák w nas mnożą/

6: z iedzenia y z picia miernie y dobrze z mierného;

7: złé zaśię z zbytniégo á nieśluźnégo życia: á tak

8: z nie miernych wilgości trzech rzedźzych/ czyni

9: fye krew niedobra álbo téz zbytnia. Ponieważ

10: tedy iż ciepłość krew twierdzi/ rządzi/ poftána=

11: wia/ nie z máłym ieft podziwieniem/ iż będąc v=

12: łtawnie tak wilga y ciepła iż fye nie zaśmierdzi.

13: Przeto y to nie zawádzi/ iż fye o tym przedłuży

14: mowá/ á owfzém gdyż s tąd człowiek wielé mier

15: ności poiąc może/ obaczywfzy czym fye takowé

16: wilgości w cíele trzeźwią y roziędrzniáią/ iż fye

17: ich żadna gniłość ni śmierdziáłość iąc niemoże.

18: Naprzód obaczyć mamy/ iż ziemiá będąc iakoby

19: brzuchem tego światá/ w się biorąc/ á z siebie

20: zaś wydawáiąc/ przez cztery włańności czterech

21: rzeczy to w łobie fpráwuie: naprzód przez wła=

22: łność siárki/ kthora gorącość poymuie y otrzy=

23: mawa: przytym nitrzyná/ kthora chłodnością

24: łwą we wfzelkiéy rzeczy wietrzność fpráwuie/

25: wciąga y wypiera: z tą ieft trzecia łłoność/ kto=

26: rą fye nitrzyny wftáwnie dżierzy/ y niełatwie fye

Vuu iij

od niéy

strona: nlb 22

Opisání

1: od niéy odgania: przeto ią lątinowie zową Sal=

2: **nitrum**, obie wespół miánuiąc: polacy téż od nich(*marg*) Sálétra:

: to iest sól

: z nitrą. (-)

3: biorąc przezwáli fáletrą/ iákoby sól z nitrą: sól

4: tedy choć iest przy nitrzynie/ tedy ten iéy wrząd

5: iest/ iż oná roziędrzniewa á od zátęchnienia bro=

6: ni/ iż fye zágnić ták łatwie niemoże: tá iáko zwy=

7: kłá od wody fye wilży fwym rospływánim/ po=

8: mnaża wilgość wżędy: ále czwarta rzecz iesth

9: háłun/ ktory ią wściąga: á ták ty cztery rzeczy

10: we wżytkim álbo przy wżytkim ná fwiecie fá/

11: y przez ty fye wżelka rzecz śili/ o czymby dowo=

12: dząc więcéy pińania potrzebá/ ále iżem tu nie o

13: tym téy rzeczy záczał/ iedno iżbym vkazał/ iż y ty

14: w człowiecze fá/ á śiárká krwi fluząc rozmnaża

15: ciepło w każdym cieie/ oprócz w wodnych żywie

16: léch/ w tych nitrzyná więcey pánuie/ przeto im

17: iesth przeciwné y nieznośne/ oprócz lekié ciepło

18: spráwuie ié ku płodowi: ále Człowiek y wżelá=

19: ki żywiól fádło maiący/ bes śiárki obfitości nie

20: trwa: nitrzyná zásię ktora iáwnéy chłodności

21: iest/ fluzý wietrzności/ ktora człowieczé ciała y

22: iné rozdymáiąc/ wypáda z nich zbytki/ á to ro=

23: zmáitymi otwórm/ ktore ciała máią: sól fluzý

24: pypciowi álbo flágmie/ spráwuiać mierná śli=

25: łość/ którą fye wśzelka karmia w ćiało y z ćiałá

26: kiełza/ á broni lipkości/ która fye czyni z zaźiębie=

nia/ s kąd

strona: nlb 23

Wilgości przyrodzonych.

1: nia/ s kąd fye więc pypeć mnoży/ iż dobrze Człó=

2: wieká nieudawi. Wodźie zaś służy háłun/ wil=

3: gość iey śćiągáiąc: á iż byś temu tym łatwiéy

4: wierzył/ iż ty wśzytki rzeczy ćiałóm służą/ doy=

5: dziełz tego włáfnym vczućim/ ábowiem háłun

6: y sól w poćie poczuiefz wonią/ ogládałz téż obo=

7: ie w włádzonych drożdźách moczowych/ sól we

8: łzách pośmákuiefz/ siárkę z nitrzyná iáśnie oglá=

9: dałz/ iefli fye nie zádzifz zápálic komu páre zá=

10: kowá/ tám gdy w tę páre świećę zápaloná w=

11: rázifz/ będzie siárká iáfnym płómieniem gorzéc/

12: który płómién nitrzyná ku gorze popędzi/ iż by

13: téż więc dymáczem dáł. A ták bacząc iáwnie

14: tákowe rzeczy w łobie człówiek/ miárkować mo

15: że/ które w nim silné álbo mdlé są/ iefli siárki

16: wielé winá fye chronić/ ábowiem to wielé siar=

17: ki ma: tákiefz kármié tłufté/ iáycá twárdo wá=

18: rzone álbo pieczoné: á ták fye rzędzić w pokár=

19: miéch y w pićiu/ którými by mierność tákovey

20: wilgości podpomagał: bo wśzelka rzecz ná świe

21: ćie/ ty cztery rzeczy w łobie ma/ wśzákże nie pod

22: miará/ ábowiem niéktóre pokármy więcéy siar=

23: ki niż inych trzech w łobie mają/ niéktóre háłunu/

24: o czym wśzytkim/ drzewiefzy fye ludzie bawili:

25: ále iż to iuż zá chwilę wśtáło/ chćiało mi fie niéco

strona: nlb 24

Opisanie Wilg: przyrodz.

- 1: mędrszym o tym przypomnieć/ áżeby oni w tho
- 2: weźrzawfzy fzerzey fye o tym bádáli/ á nam téz
- 3: záś wżyczyli: bo áczbym był fzerzéz tę tho rzecz
- 4: wiódł/ nie bárzo tu przyfytoyno było. A ták to
- 5: com thu námienił/ náwiécéy fye dla tego ftáło/
- 6: ábym wilgości przyrodzone tym lepiéy oznáio=
- 7: mił/ o ktorých wyfzey w kfyęgách tych zmienká
- 8: byłá/ ále trudno było wiedziéc o czym/ á ow=
- 9: fzém profszakowi/ ktorým fye ia téz rádżić godzéz/
- 10: á nie biegłym kthorzy wiécéy wiedzą.
- 11: A z tym fye do imion żioł=
- 12: nych będziem
- 13: brác.
- 14: grafika
- 15: grafika

Vkázáč

strona: nlb 25

1: Vkázáč Porządny:

- 2: Imiön włáfných rzeczy ku Lékártwu
- 3: fłużących/ á owfzem tych/ ktoré w tych Kfyęgách
- 4: námienioné fą: á tho dla tego/ áby wfzelki po=
- 5: trzebuiący/ tym łatwiéy obáčzyć mógl/ co ku
- 6: fwéy potrzebie brác/ by niewziął fzkody miáfto
- 7: pomocy: co z Figur przefzłych obáčzyć tym fta=
- 8: twiéy może. A iáko tákowego Vkázáčzá vży=
- 9: wác mafz/ iuz náuká przed figurámi byłá/ ná

10: łtronie kárty 196: práwie w połowicy.

11: **B**

kolumna: a

1: Bábká czérwona/ 1.252 a:f.1.

2: Bábká ogrodna/ 1.218 a:f.1.

3: Bábká wodna/ 1.217 b:f.1.

4: Baniá/ 1.230 a:f.1.

5: Báran/ 1.244 b:f.2.

6: Bárnádynek/ 1. 230 b:f.1.

7: Bárwá/ łzu: Niezápominay=

: (mię.

8: Barwinek/ 1.244 b:f.2.

9: Báwełná/ 1.251 b:fi.2.

10: Bázánowiec/ 1.252 b:f.1.

11: Benedykt/ 1.200 b:f.2.

12: Bez/ 1.210 b:f.2.

13: Biedrzeniec/ 1.210 b:f.3.

14: Biél ołowna/ łzu: Blaywais.

15: Bielón ogrodny/ 1.254 a:f.1.

16: Błáwát/ 1.234 b:f.2.

17: Blaywais/ łzukay końcu vká=

: (záczá 1.

kolumna: b

1: Blufzcz/ 1.232 a:f.3.

2: Bób/ 1.216 a:f.2.

3: Bobownik/ 1 223 a:f.1.

4: Bóbr/ 1. 243 a:f.1

5: Boćian/ 1.245 a:f.1.

6: Boćianié nołki/ 1. 199 b:f.2.

7: Borak/ 1.233 a:f.2.

- 8: Bożédrzewko/ 1.240 b:f.2.
9: Brát z síoftrą/ 1.206 b:f.1.
10: Brunat álbo brunatek: 1.231=
: (a:f.1.
11: Brzołkiew/ 1.226 a:f.1.
12: Brzołkwiniá/1.208 b:f 3.
13: Bukłzpan/ 1.210 a:f.2.
14: Bukwicá/1.220 a:f.1.
15: Byczydło/ fzukay Podkolan.
16: Byk/ 1.244 a:f.1.
17: Bylicá/ 1.211 a:f.1.

Xxx

Cebulá

strona: nlb 26

Vkázáč porządny

kolumna: a

1: C

- 2: Cebulá/ 1.229 b:f.3.
3: Cénóbr/ 1.253 b:f.1.
4: Centurzyia/ 1.214 a:f.1.
5: Chébd/ 1.219 b.f.1.
6: Chmiél/ 1.235 a:f.2.
7: Choinká/ 1.218 b:f.2.
8: Chrząn/ 1.247 b:f.1.
9: Chrząfcze złoté/ 1.247 a:f.2.
10: **latinow:ié** [!] **Cátharydes** zową.
11: Cieciórká ciecierzycá: l. 199 f.2
12: Ciérnié białé/ 1.235 b:f.2.
13: Cietrzéw głuchy/ 1.245 a:f y.
14: Cukier wglówách/ l. 242 b f.3
15: Cytwar/ 1.254 b:f.2.

- 16: Cynowód/ Ízukay Orlik.
- 17: Cząmbr/ 1.216 a:f.1.
- 18: Czápłá/ 1.245 b:f.3.
- 19: Czarna kápuftá/ 1.229 b:f.2.
- 20: Czárnuchá/ 1.248 b
- 21: Czemieszycá białá/ 1.250 b:f.1
- 22: Czemieszycá czarna/ 1.251 a=
: (f.2.
- 23: Czérnice/ 1.225 b:f.2.
- 24: Czośnek/ 1.213 b :f.2.

25: **D.**

- 26: Dáttełki/ 1.250 a:f.2.
- 27: Dębianki włofkié/ Ízu: Gállás
- 28: Drośfzézé złotá ieft Centurzija.
- 29: Drózd/ 1.246 b:f.1.
- 30: Drijakiew polna/ 1.218 a:f.2.
- 31: Drzewowy mech:Ízu: Mech.
- 32: Dudek/ 1.245 a:f.5.
- 33: Dyablik/ Ízukay Obrazki.

kolumna: b

- 1: Dyptan/ 1.222 a:f.2.
- 2: Dzięciól/ 1.145 b:f.6.
- 3: Dzięgiél/ 1.249 b:f.2.
- 4: Dżiewánná/ 1.242 b:f.2.
- 5: Dżiewięśił biały y czárny/ ie=
6: dnákiégo fą kÍztałtu ie=
7: mał: 1. 248 a.
- 8: Dzwónki/ 1 220 b:f.2.

9: **F.**

- 10: Fárbownik/ Ízuk: Kręczynká.

- 11: Fierlétká/ 1.224 a:f 2.
- 12: Figowé drzewo/ 1.216 b:f 4.
- 13: Fijołki márcowé/ 1.230 a:f.3.
- 14: Fijołki żólté/ 1.200 a:f.2.

15: **G.**

- 16: Gadowé zielé/ 1.214 b: f.1.
- 17: Gállás/ Włofkié dębianki/
18: 1.213 a: f.2.
- 19: Gałgan/ 1.240 a: f.3.
- 20: Gáwrón/ 1.246 a: F.8.
- 21: Gębká modrzewio=
22: wa y Morfka/
23: álbo wodna:
: ízukay
: końcu
: vkáz:2.
- 24: Geś/ 1.246 b: f. 9.
- 25: Giemzá/ 1.244 b: f. 7.
- 26: Giér/ 1.252 a: f. 2.
- 27: Gliftá/ 1.247 a:f.3.
- 28: Głowienki/ 1.206 a: f.2.
- 29: Gołáb/ 1 246 b: f. 5.
- 30: Gorczycá Włofka/ ízu: Ruká.
- 31: Gránicznik/ 1.218 b: f. 3.
- 32: Grynńzpan/ ízuk: końcu vkárz.

Groch/

strona: nlb 27

rozmáitych Figur.

kolumna: a

- 1: Groch/ 1.240 b: f. 1.

2: Groch leśny/ 1.233 a: f. 1.

3: Grufzczyczká/ 1:252 b: f. 2.

4: Grufzka/ 1:209 a: f. 2.

5: Gżegżółka/ 1. 246 a: f. 6.

6: **I.**

7: Iáiecznicá/ Ízuk: Kręczynká.

8: Iáłowiec 1:237 a: f. 3.

9: Ianá f. główki szu. Kfyażki.

10: Iáfkier ogrodny/ 1:205 a: f. 1.

11: Iaftkólcze zielé/ 1: 235 a: f. 1

12: Iaftkółka/ 1: 245 b: f. 7.

13: Iáfrzab/ 1: 245 b: f. 2.

14: Iażwiec/ 1: 244 a: f. 2.

15: Ięczmień/ 1:239 a: f. 2

16: Iédwabiec álbo iedwabny

17: robak/ 1:254 a: f. 2.

18: Ielen/ 1: 243 b: f. 4.

19: Ieleni korzeń biały/ 1: 250 b=

1: (f.2.

20: Ielény ko: czarny/ 1: 251 b: f. 1.

21: Ielenie ięzyczki/ 1: 228 b: f. 2.

22: Iemioła wodna/ Ízukay koń=

23: cu vkázacza 4.

24: Iéz/ 1: 244 a: f. 5.

25: Ięzyczki/ 1: 202 a: f. 1.

26: Ieżyny/ 1: 216 b: f. 1.

27: Iodła/ 1: 251 a: f. 1.

28: Izop/ 1: 227 a.

29: **K.**

30: Kączka/ 1: 246 b: f. 7.

31: Kádźidło polné/ l: 234 b: f. 1.

32: Kąkol/ l: 215 b: f. 4.

33: Kámienna rzęfká l: 236 b: f: 3

kolumna: b

1: Kamienna álbo fkalna rut=

2: ká/ l: 236 b: f: 2.

3: Kámienny otok/ ízukay koń=

4: cu vkázáczá 5.

5: Kánia przędzá/ l: 231 b: f: 3.

6: Kápłon/ l: 245 a: f: 8.

7: Kapuřtá czarna/ l: 229 b: f: 2.

8: Káfztan/ l: 216 b: f: 2.

9: Knapié ízचेі: l: 204 b: f: 1.

10: Kmiéc/ l: 238 b: f: 3.

11: Kocánki/ l: 234 b: f: 3.

12: Koćia miętká/ l: 238 b: f. 1.

13: Koćia ízánthá/ l: 202 a: f. 2.

14: Kokornak długi/ l: 232, f: 2.

15: Kokorn: okrągły/ l: 240 a: f. 1,

16: Kokorn: Włofki/ l:256 a:f. 1.

17: Kokofz/ l: 245 a: f: 6.

18: Kolendrá/ l: 254 b: f: 1.

19: Kolnik/ 3: l: 247 b: f: 2.

20: Komonicá/ l: 256 a: f: 2.

21: Kón/ l: 243 b: f: 2.

22: Konycz biały/ l: 201 f: 2.

23: Konycz czérwony/ l: 201 b: f. 3.

24: Konop/ l: 232 b: f: 1.

25: Konópká/ l: 234 a: f: 3.

26: Kopr íwoyřki álbo prořty/

- 27: l: 212 a: f: 1.
28: Kopr Włofki/ l: 203 a: f: 1.
29: Kopytlnik/ l: 217 a: f: 2.
30: Koryándrá/ l: 254 b: f: 1.
31: Kofáćiec/ l: 220 a: f: 2.
32: Kofztywał/ l: 212 b: f: 2.
33: Kofzyfzczko/ l: 207 a: f: 2.
34: Kozá/ l: 244 b: f:4.

Xxx ij

Koźio=

strona: nlb 28

Vkázáč porządny

kolumna: a

- 1: Koźiorożec/ l: 249 b: f: 1.
2: Kozłek/ l: 206 b: f: 2.
3: Kręczynká/ l: 255: a: f: 2.
4: Kret/ l: 243 a: f: 7.
5: Krogulec/ l: 245 a: f: 3.
6: Krokos/ l: 233 b: f: 1.
7: Królik/ l: 243 a: f: 5.
8: Kropidlko polné/ fzuk: Orzé=
: (fzki.
9: Krowi mlécz/ fzukay Mlécz.
10: Krówká/ l: 200 b: f: 1.
11: Kruk/ l: 245 b: f: 1.
12: Krwawnik biały/ l: 231 a: f: 2.
13: Kfyażki/ l: 108 a: f: 2.
14: Kur/ l. 245 a: f: 9.
15: Kurdwan/ l. 210 f. 1.
16: Kuropátwá/ l. 246 f. 4.
17: Kurza nogá/ l. 250 a: f: 2.

18: Kurzé pizdki/ l. 229 f. 2.

19: Kurzé żielé/ l. 221 b: f. 2.

20: **L.**

21: Láběć/ l. 246 b: f. 6.

22: Láni/ l. 243 b: f. 9.

23: Lánká/ l. 241 a: f.2.

24: Lášiczká/ l. 244 b: f. 5.

25: Lávándá/ l. 232 a: f. 1.

26: Lebiótká biała y czerwona/

27: l. 228 a: f. 2.

28: Leff/ á nie lew: l. 243 b: f. 5.

29: Lelia ogrodna/ l. 219 b: f. 2.

30: Lel: wodna biała/ l. 211 b fi. 2.

31: Len/ l. 239 b: f. 1.

32: Lipiennik/ l. 235 b: f. 1.

33: Lipošok v látinów **Gumi** iá=

: (kiéle.

kolumna: b

1: Lis/ l. 224 a. f. 2.

2: Lišíe iayká/ l. 230 a. f. 2.

3: Lnek páunny Máryéy/ l. 239=

: (a: f. 2.

4: Lochynie/ l. 239 a. f. 3.

5: Locygá/ l. 239 a. f. 3.

6: Lubiežnká álbo wilk/ l. 252 b=

: (f. 2.

7: Lubfzczek/ l. 214 b: f. 2.

8: Luk wielki/ l. 213 b: f. 3.

9: Lyšínká/ l. 242 b: f. 1.

10: Lyfzczki/ l. 233 a. f. 3.

11: M.

12: Mácierza dufzká/ l. 229 b: f. 1.

13: Máieran/ l. 138 a: f. 2.

14: Mák polny/ l. 225 b. f. 1.

15: Máliny/ l. 239 a. f. 1.

16: Málony/ támže.

17: Márchew/ l. 232 a. f. 3.

18: Márcowé fijołki/ łzu: Fijołki.

19: Martwa pokrz. łzuk. Pokrzy=

: (wá.

20: Maruná/ l. 208 b. f. 1.

21: Mátki božéy lnek/ l. 239 a. f. 2.

22: Mech drzewowy/ l. 218 b. f. 1.

23: Miechunki/ l. 207 a: f. 1.

24: Mieczykowié/ támže b.

25: Miętká czérwona/ l. 238 b. f. 2.

26: Miętká ogrodna/ l. 205 b. f. 2.

27: Miętká polna/ l. 231 b. f. 2.

28: Migdały/ l. 241 a. f. 1.

29: Mikołáiek/ l. 223 a. f. 2.

30: Miłtrzewiec/ l. 213 a. f. 1.

31: Mlécz krowi/ l. 202 b. f. 2.

32: tám iełt omyłá w Polłkim

33: y Niemieckim.

Mlécz

strona: nlb 29

rozmáitych Figur.

kolumna: a

1: Mlécz wyłoki/ l. 202 b. f. 2.

2: mniefzy/ 223 b. f. 1.

- 3: Muchomorká Źukay koń=
- 4: cu Vkázáčá 6.
- 5: Muł/ 1. 244 a. f. 3.
- 6: Muźzec/ 1. 234 a. f. 2.
- 7: Myfz/ 1. 244 a. f. 4.
- 8: Myfzotrzew/ tóz co y muźzec/
- 9: iedno wietfzy rodzaj.

10: **N.**

- 11: NiedoŹpiátek/ 1. 214 a. f. 4.
- 12: Niedźwiédź/ 1. 243 a. f. 6.
- 13: Niefzpliki/ 1. 238 a. f. 1.
- 14: Niezápominaymię/ 1. 237 a=
: (f. 2.
- 15: Noc y dzień/ 1. 253 a. f. 1.
- 16: Nogietek/ 1. 226 b. f. 1.

17: **O.**

- 18: ObieżyŹwiát/ 1. 228 b. f. 1.
- 19: Obrazki/ 1. 215 b. f. 2.
- 20: Obroft Źuchy/ 1. 218 b. f. 3.
- 21: Obroft wodny/ 1. 238 a. f. 3.
- 22: Oliban/ Źuk: końcu vkázá: 7.
- 23: Oman/ 1. 217 f. 3.
- 24: Omylki w tych Kfyeğách
- 25: przeźrzáne Źuk. Popráwá.
- 26: Owcă/ 1. 243 a. f. 4.
- 27: Opich/ ogrodny/ 1. 236 a. f. 2.
- 28: Orlik/ 1. 222 b. f. 2.
- 29: Orzech Włofki/ 1. 247 a. f. 5.
- 30: Orzeł/ 1. 245 a. f. 2.
- 31: Orzéfzki/ 1. 201 a. f. 2.

32: Ofetek panny Máryéy/ Ízu=

33: kay Podgorzał.

kolumna: b

1: Ofet leśny/ l. 242 a. f. 2.

2: Ośieł/ l. 243 a. f. 2.

3: Oftróźki polné/ l. 214 a. f. 2.

4: Owies/ l. 226 a. f. 2.

5: Ożáneczká/ l. 237 b. f. 2.

6: Ožánká/ l. 203 b. f. 1.

7: **P.**

8: Paw álbo paff/ l. 246 b. f. 3.

9: Palmowé drzewo y owoc/

10: l. 250 a. f. 2.

11: Panny Máryéy ofetek/ Ízu=

12: kay Podgorzał.

13: Páproć mnieyřza/ l. 209 b. f. 2.

14: Páproć wjéřza/ támże: f. 1.

15: Paprotká/ támże: f. 3.

16: Pelikan/ l. 246 a. f. 1.

17: Pięćiernik/ l. 204 a. f. 1.

18: Pies/ l. 243 b. f. 8.

19: Pietruřzká/ l. 214 a. f. 3.

20: Piołyn/ l. 222 a. f. 1.

21: Piotrowa łyřiná/ Ízu: Lyřin=

: (ká.

22: Piwowonija/ l. 200 a. f. 1.

23: Płodźifczek/ Ízuk: Luk wielki.

24: Podbiał/ l. 219 a. f. 2.

25: Podgorzał/ l. 255 a. f. 1.

26: Podroźnik modry/ l. 221 a. f. 1.

- 27: Podroźniczek żółty/ l. 249 a. f. 2.
28: Podroźnik żółty/ támże: f. 1.
29: Pokrzyk/ l. 199 a. f. 1.
30: Pokrz: martwa/ támże: b. f. 1.
31: Pokrzywá żywa/ l. 198 f. 1.
32: Poléy mnieyfzy/ l. 230 b. f. 2.
33: Poléy wiefzy/ l. 223 b. f. 1.

Xxx iij

Polna

strona: nlb 30

Vkázáč porządny

kolumna: a

- 1: Polna rutká/ l. 208 b. f. 2.
2: Pomoráncza/ l. 247 a. f. 6.
3: Popráwá pochybienia w
4: tych Kfyęgach/ ná koń=
5: cu Kfyąg naydziefz.
6: Pór/ fzukay Luk wielki/
7: Porzéczki/ l. 202 b. fi. 1.
8: Połonek/ fzu: końcu vkázá. 8.
9: Powóy máły/ l. 213 a. fi. 4.
10: Powóy wonny/ l. 237 b. fi. 1.
11: Pożimki/ l. 215 a. fi. 1.
12: Profiána włóc/ fzuk: Tránk.
13: Przedzierzeń/ fzukay Prze=
14: tárznik.
15: Przęfłká/ l. 201 b. fi. 1.
16: Przeftęp/ l. 236 a. fi. 1.
17: Przetarznik/ l. 208 a. fi. 1.
18: Przymiotowé zielé/ l. 231 b=
: (fi. 1.

- 19: Przywrot/ l. 198 fi. 2.
- 20: Pšie gwoźdźiki/ l. 257 a. fi. 1.
- 21: Pšie wiśnie/ l. 207 a. fi. 1.
- 22: Pśinki czarné/ l. 224 a. fi. 1.
- 23: Pśinki czérwoné/ l. 210 a. fi. 3.
- 24: Ptáľzé oczká/ l. 257 a. fi. 2.
- 25: Pńzonak/ l. 211 b. fi. 2.
- 26: Puchacz/ l. 245 b. fi. 5.

27: **R.**

- 28: Raróg/ l. 245 b. fi. 9.
- 29: Rdeft biały/ l. 217 b. fi. 2.
- 30: Rybitw modry/ l. 246 a. fi. 3.
- 31: Romanek máły/ l. 241 b. fi. 1.
- 32: Romanowé źielé/ więtfzy
- 33: tylko niż Romanek.

kolumna: b

- 1: Roża biała/ l. 237 a. fi. 3.
- 2: Roża czérwona/ l. 209 a. fi. 4.
- 3: Roża polna/ l. 236 b. fi. 1.
- 4: Rozchodnik máły/ l. 209 a. f. 3.
- 5: Rozchodnik wielki/ nie Ro=
6: iownik: l. 215 b. fi. 3.
- 7: Rozmáryn/ l. 242 a: fi. 1.
- 8: Rutá/ l. 203 a. fi. 2.
- 9: Rumien/ l. 204 b. fi. 2.
- 10: Rutá ogrodna/ l. 226 b. fi. 2.
- 11: Rutá polna/ l. 257 b. fi. 2.
- 12: Rutká śkalna/ l. 236 b. fi. 2.
- 13: Ryś/ l. 244 b. fi. 1.
- 14: Rzepá/ l. 216 a. fi. 3.

15: Rzepik/ 1. 220 b. fi. 1.

16: Rzerzuchá wodna/

17: 1. 221 a. fi. 2.

18: Rzodkiew/ 1. 209 a. fi. 1.

19: **S.**

20: Sałatá/ 1. 230 b. fi. 3.

21: Sáwiná/ 1. 229 b. fi. 1.

22: Skálna rutká/ Ízukay Ká=

23: mienna rutká.

24: Sklenicznik/ 1. 252 a. fi. 2.

25: Skoczek/ 1. 222 b. fi. 1.

26: Skowronek/ 1. 246 a. fi. 5.

27: Slaz máty/ 1. 221 b. fi. 1.

28: Slaz polny/ 1. 210. b. fi. 1.

29: Sliwá/ 1. 241 b. fi. 2.

30: Słón/ 1. 244 fi. 9.

31: Słowik/ 1. 246 a. fi. 7.

32: Smok/ 1. 243 b. fi. 1.

Sokół/

strona: nb 31

rozmáitych Figur.

kolumna: a

1: Sokół/ 1. 245 a. fi. 4.

2: Sołnká/ 1. 218 b. fi. 2.

3: Sowá łężna/ 1. 245 b. fi. 8.

4: Spiwrzód/ 1. 255 b. fi. 1.

5: Sporyfz/ 1. 229 a. fi. 3.

6: Srébrnik/ 1. 231 a. fi. 3.

7: Sroká/ 1. 245 b. fi. 4.

8: Strus/ 1. 246 b. fi. 2.

- 9: Strzéżyk/ támże: fi. 8.
- 10: Stokroć/ l. 237 a. fi. 1.
- 11: Stonogowiec/ l. 228 b. fi. 3.
- 12: Stożiarn/ l. 255 b. fi. 2.
- 13: Swiéczki/ l. 205 a. fi. 2.
- 14: Swiérczek/ l. 247 a. fi. 1.
- 15: Swiniá/ l. 243 a. fi. 3.
- 16: Swinia wefz/ l. 256 b. fi. 2.
- 17: Száléy ogrodny/ l. 254
- 18: a. fi. 1.
- 19: Szálwija ogrodna/ l. 229.
- 20: a. fi. 1.
- 21: Szálwija polna/ l. 212.
- 22: a. fi. 2.
- 23: Szántá/ l. 213 b. fi. 1.
- 24: Szczaw/ Szczawik/
- 25: l. 223 b. fi. 2.
- 26: Szczawik záięczy/ l. 215.
- 27: a. fi. 3.
- 28: Sczerzycá/ l. 216 b. fi. 1.
- 29: Szczurek/ l. 244 a. fi. 8.
- 30: Szczygieł/ l. 246 a. fi. 9.

31: **T.**

- 32: Táfznik álbo Tefznik/
- 33: l. 217 a. fi. 1.

kolumna: b

- 1: Tłuftofz ogrodny/ l. 250. a. f. 1.
- 2: Tránk/ l. 256 b. fi. 1.
- 3: Trawá/ l. 213 a. fi. 3.
- 4: Trędownik/ l. 201 a. fi. 1.

5: Turecki czubek/ l. 230 b. fi. 1.

6: **V.**

7: Verbena ielt Kofzyfzczko.

8: **W.**

9: Wainfztyn/ szukay Winny

10: kámień.

11: Wielbład/ l. 244 b: fi. 9.

12: Wielkiérz/ l. 226 a: fi. 1.

13: Wieprz álbo Kiernoz/

14: l. 244 b: fi. 8.

15: Wiérzbá/ l. 228 a: fi. 1.

16: Wiewiórká/ l. 243 b: fi. 1.

17: Wilk zielé/ l. 252. fi. 2.

18: Niedobrze tám ftoi Wil=

19: czy groch.

20: Wilk źwierzę/ l. 243 b. fi. 6.

21: Winorośl/ l. 225 a: fi. 1.

22: Winny kámień/ zową z Nie=

23: miecká Wainfztyn.

24: Wiśnie/ l. 225 a: fi. 3.

25: Wołowy ięzyk biały/ l. 207 b=

26: (fi. 2.

27: Wołowy ięzyk czérwony/

28: l. 212 b: fi. 1.

29: Wroná/ l. 246 a: fi. 2.

30: Wronié máłło/ l. 225 a: fi. 2.

31: Wronié oko/ l. 206 a. fi. 1.

32: Wrótycz/ támże b. fi. 1.

33: Wrzos/ l. 233 a. fi. 3.

strona: nlb 32

Vkázáč porządny

kolumna: a

1: Wydrá/ 1. 244 b. f. 6.

2: Wyká/ 1. 204 a. f. 2.

3: Z.

4: Zábá/ 1. 244 a. f. 7.

5: Zábié oczká/ 1. 237 a. f. 2.

6: Záięc/ 1. 243 b. f. 3.

7: Záięcza rzepká/ 1. 243 a.

8: Zándáliná/ 1. 235 a. f. 1.

9: Zánkiel/ 1. 203 b. f. 2.

10: grafika

kolumna: b

1: Zdeb/ 1. 244 b. f. 3.

2: Zér/ ízúkay Polny mák.

3: Złoté chřáźczce/ 1. 247 a. f. 2.

4: Zmijá/ 1. 247 a. f. 4.

5: Zmijowiec/ 1. 215 a. f. 2.

6: Zoładź/ 1. 240 a. f. 2.

7: Zołćień/ ízúkay Kręczyńká.

8: Zoraw / 1.246 b. f. 1.

9: Zytho/ 1. 239 a. f. 3.

10: Zywokołt/ 1. 211 a. f. 2.

11: grafika

12: Wyráźenié rzeczy tych/ którychefmy

13: Figurámi okázác niemogli/ áby imioná ich/

14: mogły być wyrozumiány.

15: grafika

16: # Blaywais/ íeft fárbá biála z ołowu pa=(marg) 1. (-)

- 17: lona/ Malárzom y Aptékárzom potrzebna: A=
18: ptékárze ią biorą w białą mąść/ którą śinné rá=
19: zy mążą/ dla rozefłcia krwié zśiadłéy. Słufznie
20: go Polacy iáko y Niemcy biél ołowną zową.
21: # Gębka modrzewiowa/ ieft grzyb álbo bdlá(marg) 2. (-)
22: ktora ná fuchym modrzewiu roście: lepíza ieft niż
23: świérkowa/ bo ieft bielfza: s tąd ią zową nié=
24: ktorzy białą goryczką. Ale gębka Morfka álbo
25: wodna ieft tá/ ktorą maczáiac ludźie niéco omy=
26: waią/ á zwłafzczá Bárwiérze/ gdy około ran chę=
27: dożą. Zową ią Morfką/ iż z zamorza przychodzi
28: do nas: á wodną/ iż w się wodność połyká.

grynńzpan/

strona: nlb 33

Opifanie niektórych źiół.

- 1: # Grynńzpan/ ieft rdzá z miedzi źielona/ á(marg) 3. (-)
2: wízákze ku fárbam y lékárftwam nalepízy gryn=
3: łzpan czyniony/ niż ten ktory fye łam ná miedzi
4: z iákiégo plugáftwá czyni. .: .: .:
5: # Iemiołá wodna/ w brzegách iéziernych á(marg) 4. (-)
6: rzék muliftych roście/ około krzów rokitowych/
7: iákoby fwól zemchu twárdy/ woniéy mocnéy nie
8: bárzo przykréy: Figurá niemogłá być ták prętko
9: gotowá: wízákze Rybitwom ieft znáioma. Arui=
10: poles niektórym látin: inégom iefzcie nienálazł.
11: # Kámienny otok/ ieft ow muł ktory z ká=(marg) 5. (-)
12: mieniá bruśnégo płynie/ gdy ná nim iákié želá=
13: zo bruśią álbo toczą: tedy bywa ten muł częścią
14: z ochechlánia kámieniá/ á częścią želázá.
15: # Muchomorká/ ieft Bdlá wyfoka á pod=(marg) 6. (-)

- 16: czas okrągła/ czerwona iakoby koral/ białymi
17: pftrocinami okrągłymi iakoby brodawkami ál=
18: bo kroftami ofádzona: napofpoliciey roście mię=
19: dzy niskimi brzezinami/ ize z ich gnilek pochodzi.
20: # Olibanem Kádzidło zwał/ tych Kfyąg(marg) 7. (-)
21: Wydawca: á przeto miefcá ktoré poprawy pil=
22: néy niepotrzebowály/ iefzcie niegdzie to przezwi
23: fko máią/ ále fye to o kádzidle rozumie/ bo ie tak
24: ftarzy Polacy zwáli/ gdy láciińskiéy mowy tro=
25: chę przechwycili. .: .: .:

Yyy

Pofłonek

strona: nlb 34

Opisání niektórych ziół.

- 1: # Pofłonek/ ziele ieft mi dobrze znaiomé/ á=
2: lem go świežo ná then czas niemóg doftác/ iz=
3: bym go Figurą mógl okazać: poniewazem téz
4: w inych Kfyęgách Figury iego niemógł náleść/
5: áni opisania. Roście tedy to ziółko ná dobrą
6: piądź wzgorę/ gálązkami profthymi gładkimi/
7: ktoré ofádzoné/ lifteczkami zółtych fijołkow po=
8: dobnymi/ tylko iz fą oftrych kořmácin/ listku tę=
9: giégo/ prątki czerwóné/ ktorych do kilká z iedné=
10: go korzonká z láméy głowki wyrafta/ koždy prą=
11: tek ná wierzchołku zółty kwiat noši/ podobny
12: omanowému/ woniájący ieft/ á zá fłońcem fye
13: obracać: s tądze Pofłonkiem názwané:
14: kwitnie około Swiątek.
15: grafika
16: grafika

strona: nlb 35

1: INDEX EORVM

2: QVAE IN HOC OPERE

3: CONTINENTVR:

4: Cuius primus numerus Folium Paginam verò pri=

5: mam a, secundam b, significat: f verò Figuram,

6: quam numerus fequens indicat.

7: grafika

kolumna: a

1: A.

- 2: Abies, Pagina 251 a, Figura 1.
- 3: Abrotanu^m mas, pag: 240 b, fig: 2.
- 4: Abfinthium, pag: 222 a, fig: 1.
- 5: Accipiter, pagi: 245 b, figu: 2.
- 6: Acetofa fiue Oxalis, p: 223 b, f: 2.
- 7: Acorus vulgo, pag: 207 b, fig: 1.
- 8: Adiantum, pag: 236 b, fig: 2.
- 9: Agaricu^mv^{el} agaricus, vide in fine.
- 10: Agrimonia, pag: 220 b, fig: 1.
- 11: Alauda, pag: 246 a, fig: 5.
- 12: Alleluia, pag: 215 a, fig: 3.
- 13: Allium. pag: 213 b, fig: 2.
- 14: Alfine, pa: 234 a, fi: 2.
- 15: Althea, pa: 210 b, fi: 1.
- 16: Amaranth^{us}purpure^{us}, p. 231 a, f. 2.
- 17: Ampomellę, pa: 239 a, fi: 1.
- 18: Amygdala, pa: 241 a, fi: 1.
- 19: Anagallis aquatica, p: 223 a, f. 1.

- 20: Anas, pag: 246 b, fig: 7.
- 21: Anchufa fecunda, pa: 212 b, fi: 1.
- 22: Anethum, pa: 212 a, fi: 1.
- 23: Angelica, pa: 249 b, fi: 2.
- 24: Anonis, pa: 252 b, fi: 2.
- 25: Anfer, pag 246 b, fig: 9.
- 26: Anthemis, pa: 204 b, fi: 2.
- 27: Aper, pag: 244 b, fig: 6.
- kolumna: b**
- 1: Apium, pag: 234 a, fig: 1.
- 2: & pagi: 236 a, figu: 2.
- 3: *Apiu^m hortense*, vide *Petrofelinu^m*.
- 4: Appolinaris, pa: 254 a, fi: 1.
- 5: Aquila, pa: 245 a, fi: 2.
- 6: Aquilegia, pa: 222 b, fi: 2.
- 7: Ardea, pag: 245 b, fig: 3.
- 8: Aries, pag: 244 b, fig: 2.
- 9: Aristolochia longa, p. 232 b, f. 2.
- 10: Ariftoło: rotunda, p. 232 b, f. 2.
- 11: Arthemifia, pa: 211 a, fi 1.
- 12: Aruipoles, Vide Iemioła wo=
- 13: dna in defcriptione 4.
- 14: Arum, pag: 215 b, fig: 1.
- 15: Afarum, pa: 217 a, fi: 2.
- 16: Afinus, pa: 243 a, fi: 2.
- 17: Afplenum, pa: 228 b, fi: 3.
- 18: Atractilis vulgaris minor,
- 19: pagi: 255 a, figu: 1.
- 20: Auena, pa: 226 a, fi, 2.

- 22: Bambagia, pagi: 251 b, figu: 2.
23: Battifecula, pag: 234 b, fig: 2.
24: Bellis minor, pa: 237 a, fi: 1.
25: Benedicia alba *rubea*^{ue}: p. 358, b.
26: Bethonica, pa: 220 a, fi: 1.

Yyy ij

Bleta

strona: nlb 36

INDEX.

kolumna: a

- 1: Bleta, pag: 226 a, figu: 1.
2: Bombax, vide Bambagia.
3: Borago, vide Buglořfum.
4: Botrys, pag: 254 b, fig: 2.
5: Brařsica, pag: 229 b, fig: 2.
6: Bryonia, pag: 236 a, fig: 1.
7: Bubo, pagi: 245 b, figu: 5.
8: Buglořfum, pa: 233 a, fi: 2.
9: Burfa paltoris, p. 217 a, f. 1.
10: Buxus, pagi: 210 a, figu: 2.
11: C.
12: Calamintha, pagi: 231 b, figu: 2.
13: Calendola *v^{el}* caltha, p. 226 b, f. 1.
14: Canabus, pag: 232 b, fig: 1.
15: Canis, pag: 243 b, fig: 8.
16: Cantharydes, pa: 247 a, fi: 2.
17: Capillus veneris, Vide *Adiantu^m*.
18: Capnos longa, Vide *Fumaria*.
19: Capnos rotunda, pa: 240 a, fi: 1.
20: Capo vel Capus, pa: 245 a, fi: 8.

- 21: Capra, pagi: 244 b, figu: 4.
- 22: Carduelis, p: 246 a, fi: 9.
- 23: Carduus benedictius, p. 230 b, f. 1.
- 24: *Cartam^{us}officinaru^m*, p. 233 b, f. 1.
- 25: Caryophilata, pa: 200 b, fi: 1.
- 26: Caftanea, pag: 216 b, fig: 2.
- 27: Caftor, pa: 243 a, fi: 1.
- 28: Cataputia, pa: 222 b, fi: 1.
- 29: Catus fylueftris, pa: 244 b, fi: 3.
- 30: Centaurium, pa: 214 a, fi: 1.
- 31: Cepe, pag: 229 b, fig. 3.
- 32: Cerafa, pag: 225, fig. 3.
- 33: Cerua, pa: 243 b, fi. 9.
- 34: Ceruus, pa: 243 b, fi. 4.
- 35: Cefton, pa: 220 a, fi. 1.
- 36: Chameleon niger, pa. 248, a.
- 37: Chamemelum, pa: 204 b, fi. 2.
- 38: Chelidonia, pa: 235, fi. 1.

kolumna: b

- 1: Chelidonia paluftris, p. 238 b, f. 3.
- 2: Cicer, pag. 199 fig. 2.
- 3: Cichorea, pa. 221 a, fi. 1.
- 4: Ciconia, pa. 245 a, fi. 6.
- 5: Cinobrium, pa. 253 b, fi. 1.
- 6: Citromalū v^{el}*Perficu^m*, p. 247 a, f. 6.
- 7: Cnicus *officinaru^m*, p. 233 b, f. 1.
- 8: Corcix, pa. 246 a, fi. 6.
- 9: Colubrina, pa. 214 b, fi. 1.
- 10: Columbus, pa: 246 b, fi. 5.

- 11: Conyza minor, p. 255 b, f. 1.
- 12: Confolida minor, pa. 206 a, fi. 2.
- 13: Confolida regalis, pa. 214 a, fi. 2.
- 14: Cordiaca, pag. 202 a, fig. 2.
- 15: Coriandru^m hortense, p. 254 b, f. 1.
- 16: Cornix nigra, pa. 246 a, fi. 8.
- 17: Cornix varia, Ibidem fig. 2.
- 18: Corrigiola, vide Polygonum.
- 19: Coruus, pa. 245 b gi. 1.
- 20: Crispinus, pa. 235 b, fi. 2.
- 21: Crocodilus, pa. 243 b, fi. 7.
- 22: Cucurbita, pa. 230 a, fi. 1.
- 23: Cuniculus, pa. 243 a, fi. 5.
- 24: Cufcuta, pa. 231 b, fi. 3.
- 25: Cyanus minor, pa. 234 b, fi. 2.
- 26: Cygnus, pa. 246 b, fi. 6.
- 27: Cynoglossum, pa. 211, fi. 2.
- 28: Cynosbaros, pa. 236 b. fi. 1.

29: **D.**

- 30: Damafenium, pagi. 233 a, figu. 2.
- 31: Dens leonis, pa. 208 a, fi. 1.
- 32: Dictamus albus, p. 222 a, f. 2.
- 33: Dipfacus, pa. 204 b, fi. 1.
- 34: Draguntea, pa. 215 a, fi. 2.
- 35: Dromedarius, pa. 244 b, fi. 9.

36: **E.**

- 37: Ebulus, pagi. 219 b, figu. 2.

Echium,

kolumna: a

- 1: Echium, pag. 207 b, fig. 2.
- 2: Elephas, pag. 244 a, fig 9.
- 3: Equeifetum, pa. 201 b, fi. 1.
- 4: Equus, pa. 243 b, fi. 2.
- 5: Erica, pa. 233 a, fi. 3.
- 6: Erinaceus, pa. 244 a, fi. 5.
- 7: Eruca, pag. 203 a, fig. 2.
- 8: Eryngium maius, p. 223 a, f. 2.
- 9: Efula minor, pa. 218 b, fi. 2.
- 10: Eufrafia v^{el} Eufragia, p. 205 a, fi. 2.

11: **E.**

- 12: Faba fatiua, pag. 216 a, fig. 2.
- 13: Faba inuerfa, pa. 225 a, fi. 2.
- 14: Falco, pag. 245 a, fig. 4.
- 15: Fiber, pa. 243 a, fi. 1.
- 16: Ficedula, pa. 246 a, fi. 7.
- 17: Ficus, pa. 216 b, fi. 4.
- 18: Filipendula, pa. 201 a, fi. 2.
- 19: Filix foemina, p. 209 b, f. 2.
- 20: Filix mas, Ibidem: fig. 1.
- 21: Fiftula paftoris, p. 217 b, f. 1.
- 22: Flos amoris, pa. 231 a, fi. 1.
- 23: Flos tinctorius, p. 255 a, f. 2.
- 24: Foeniculus, pa. 203 a, fi. 1.
- 25: Foenum gręcum, p. 249 b, f. 1.
- 26: Fraga, pa. 215 a, fi. 1.
- 27: Fraxinus pumila, p. 222 a, f. 2.
- 28: Fumaria rotunda, Vide Ca=
29: pnos rotunda.

30: Fumus terrę, pa. 208 b, fi. 2.

31: **G.**

32: Galanga, pa. 240 a, fi. 3.

33: Galiopfis, pa. 199 b, fi. 1.

34: Galla omphacitis, p. 213 a, f. 2.

35: Gallina, pa. 245 a, fi. 6.

36: Gallitrichu^mluteu^m, p. 235 b, f. 1.

37: Gallitrich: purpureu^m, p. 212 a, f. 2.

kolumna: b

1: Gallus gallinaceus, p. 245 a, f. 9.

2: Garyophillata, vide Caryo=

3: phillata.

4: Gattaria vulgo, p. 238 b, f. 1.

5: Geniſta folioſa, p. 219 a, f. 1.

6: Geranium primu^m, p. 199 b, f. 2.

7: Githago, pa. 215 b, fi. 4.

8: Glans, pa. 240 a, fi. 2.

9: Glis, pag. 244 a, fig. 8.

10: Gratia Dei v^{el} gratiola, p. 258 a.

11: Gracilla vulgo, p. 237 a, f. 2.

12: Gramen, pag. 213 a, fig. 3.

13: Grus, pag. 246 b, fig. 1.

14: Gryllus, pa: 247 a, fi. 1.

15: Gyra folis, vide Rubia fyl=

16: ueltris.

17: **H.**

18: Halicacabu^mSolanu^m, pa. 207, a, f. 1.

19: Hedera arborea, p. 232 a, f. 3.

20: Hedera terreſtris, p. 210 a, f. 1.

- 21: Helenium, pa. 217 a, fi. 3.
22: Helleborum albu^m, p. 250 b, f. 1.
23: Helleborum nigrū, p. 251 a, f. 2.
24: Helxine ciffampellos, p. 213 a, f. 4.
25: Helyofcopius, Tithymali genus:
26: pag. 241 b, fig. 1.
27: Herba paralifi, p. 229 a, f. 2.
28: Herba paris, pa. 206 a, fi. 1.
29: Herodius, pa. 245 b, fi. 9.
30: Heracium maius, p. 249 a, f. 1.
31: Hieracium minus, Ibidem: fi. 2.
32: Hordeum, pa. 239 a, fi. 2.
33: Humirubus, pa. 216 b, fi. 1,
34: Hydropiper, pa. 217 b, fi. 2.
35: Hyofciamus tertius, p. 254 a, f. 1.
36: Hypericon, pa. 220 b, fi. 2.
37: Hyrundo, pa. 245 b, fi. 7.
38: Hyfopus falfo, pag. 227, a.

Yyy iij.

Iacca

strona: nlb 38

INDEX.

kolumna: a

1: I.

- 2: Iacea nigra, pag. 206 b, fig. 1.
3: Ibifcus, pa. 210 b, fi. 1.
4: Idea vitis, Vide Vitis idea.
5: Imperatoria, pa. 213 a, fi. 1.
6: Iris fylueftris, pa. 220 a, fi. 2.
7: Iłpida, pa. 246 a, fi. 3.
8: Iuglans, pa. 247 a, fi. 5.

9: Iuniperus, pa. 237 a, fi 3.

10: **L.**

11: Lactuca, lauticaulis, p. 216 b, f. 3.

12: Lactiuca fefsilis, pa. 230 b, fi. 3.

13: Lathyris, pa. 222 b, fi. 1.

14: Lauendula, pa. 232 a, fi. 2.

15: Leo, pag. 243 b, fig. 5.

16: Lepus, Ibidem: fig. 3.

17: Leuceium luteu^m, p. 200 a, f. 2.

18: Leuifticum, pa. 214 b, fi. 2.

19: Ligulticum, Idem.

20: Liliium album, pa. 219 b, fi. 2.

21: Liliu^mconualiu^m, pa. 241 a, fi. 2.

22: Linaria, pag. 239 a, fig. 2.

23: Linum, Ibidem: b, fig. 1.

24: Lumbricus ventris, p. 247 a, f. 3.

25: Lupulus falictari^{us}, p. 235 a, f. 2.

26: Lupus fera, pa. 243 b, fi. 6.

27: Lutra, pag. 244 b, fig. 6.

28: Lychnis Mathioli, p. 224 a, f. 2.

29: Lynx, pag. 244 b, fig. 1.

30: Lyfimachia luteca, p. 252 b, f. 1.

31: **M.**

32: Malua, pag. 221 b, fig. 1.

33: Mandragora, pa. 199, fi. 1.

34: Marrubium, pa. 213 b, fi. 1.

35: Matrifaluia, vide Gallitrichum.

36: Melanthium, pag. 248, b.

37: Meles vel melis, pa. 244 a, fi. 6.

kolumna: b

- 1: Melliffa fylueftris, p. 234 b, f. 1.
- 2: Mentha crispa, pa: 205 b, fi. 2.
- 3: Mentha montana, p. 231 b, f. 2.
- 4: Mentha rubea, pa. 238 b, fi. a.
- 5: Mercuriali foemina, p. 215 b, f. 1.
- 6: Merula, pa. 246 b, fi. 4.
- 7: Mespilus, pa. 238 a, fi. 1.
- 8: Millefolium, pa. 231 a, fi. 2.
- 9: Morfus diaboli, p: 242 b, f. 1.
- 10: Mulus, pa. 244 a, fi. 3.
- 11: Mus, Ibidem: fig. 4.
- 12: Muscus arborcus, p. 218, f. 1.
- 13: Mustela, pag. 244 b, fig. 5.
- 14: Myrtilli fylueftres, p. 239 a, f. 3.

15: **N.**

- 16: Napum, pa. 247 b, fi. 2, 3, 4, 5.
- 17: Nasturcium, pa. 221 a, fi. 2.
- 18: Nenuphar, vide Nymphaea.
- 19: Nepeta false dicta, vide Gattaria.
- 20: Niffus, pag. 245 a, fig. 3.
- 21: Nymphaea, pa. 211 b, fi. 1.

22: **O.**

- 23: Omphaciti, vide Galla.
- 24: Origanum, pag 228 a, fig. 2.
- 25: Orobus, pa. 233 a, fi. 1.
- 26: Ofyris, pa. 239 a, fi. 2.
- 27: Ouis, pa. 243 a, fi. 4.
- 28: Oxalis, pag. 223 b, fig. a.

29: **P.**

- 30: Pæonia, pag. 200 a, fif. 1.
- 31: Palma, pa: 250 a, fi. a.
- 32: Paralifi herba, vide Herba para^{el}.
- 33: Papauer erraticu^m, pa. 225 b, fi. 1.
- 34: Parietaria, pa. 253 a, fi. 2.
- 35: Paritaria, pa. 253 a, fi. 1.
- 36: Parthemium, pa. 208 b, fi. 1.

Paffer

strona: nlb 39

kolumna: a

INDEX.

- 1: Paffer troglodites, p. 246 b, f. 8.
- 2: Paſtinaca Gallica, pa. 232, fi. 2.
- 3: Pauo, pag. 246 b, fig. 3.
- 4: Pelicanus, Ibidem: a, fig: 1.
- 5: Penthaphilon, pa. 204 a, fi. 1.
- 6: Pedrix, p. 246 a, f. 4.
- 7: Perfoliata, p. 228 b, f. 1.
- 8: Periclymenon, p. 237 b, f. 1.
- 9: Perfica malus, p. 203 b, f. 3.
- 10: Perficaria maculata, p: 217 b, f. 2.
- 11: Petrofelinum, p, 214 a, f. 3.
- 12: Philomena, p. 246 a, f. 7.
- 13: Phyllitis, pa: 226 b, fi. 2.
- 14: Pica varia vel caudata, pa. 245
- 15: b, fig. 4.
- 16: Picus, pa. 245 b, fi. 6.
- 17: Pilofella, p. 214 a, f. 4.
- 18: Pimpinella, p. 210 b, f. 3.

- 19: Pirola, pa: 209 a, fi. 2.
- 20: Pirus, pa: 252 b, fi: 2.
- 21: Pifum, pa: 240 b, fi: 1.
- 22: Plantago aquatica, p: 217 b, f: 1.
- 23: Plantago maior, p: 218 a, f: 1.
- 24: Plantago minor, p: 202 a, f: 1.
- 25: Plantago rubea, p: 252 a, f: 1.
- 26: Polygonatum, pa: 200 b, f: 1.
- 27: Polygonu^m mas, p: 229 a, f: 3.
- 28: Polypodium, pag: 209 b, f: 3.
- 29: Polytrichon, pag: 236 b, f: 3.
- 30: Portulaca fatiua, p: 250 a, f: 1.
- 31: Porum capitatu^m: p: 213 b, f: 3.
- 32: Potentilla, pagina 231a, f: 3.
- 33: Primula veris, pa: 229 a, f: 2.
- 34: Proferpinata, vide Polygonum.
- 35: Prunus hortensis, pa: 241 b, f. 2.
- 36: Palegium, pag: 230 b, f: 2.
- 37: Pulmonaria aquatica, p: 238 a, f: 3.
- 38: Pulmonaria arborea, p: 218 b, f: 3.

kolumna: b

1: R.

- 2: Radicula, pag: 209 a, f: 1.
- 3: Rana, pag: 244 a, f: 7.
- 4: Ranunculus domestic^{us}, p: 205 a=
: (f: 1.
- 5: Raphanus maior, p: 247 b, f: 1.
- 6: Raphanus minor, vide Radicula.
- 7: Rapiſtrum, pa: 211 b, f: 2.

- 8: Rapum, pa: 216 a, f: 3.
- 9: Ribes officinarum, p: 202 b, f: 1.
- 10: Roŝa, p: 209 a, f: 4, p: 237 a, f: 3.
- 11: *Rofmarin^{us}* hortensis, p: 242 a, f: 1.
- 12: Rubia fylueftris, pa: 234 a, f: 3.
- 13: Rubus ideus, pa: 239 a, f: 1.
- 14: Rupicapra, pa: 244 b, f: 7.
- 15: Ruta, pag. 226 b, f. 2.
- 16: **S.**
- 17: Sabina, pag. 229 b, f. 1.
- 18: Salix, pa. 228 a, f. 1.
- 19: Saluia, pa. 229 a, f. 1.
- 20: Sambucus, pa. 210 b, f. 2.
- 21: Sampfuchum, p. 238 a, f. 2.
- 22: Sanicula diapenfia, p. 203 b, f. a.
- 23: Saturegia, p: 216 a, f. 1.
- 24: Saxifraga hircina, vide Pimpi=
: (nella.
- 25: Scabiofa, pa: 218 a, f. 2.
- 26: Sciurus, pa: 243 b, f. 1.
- 27: Sclarea, vide Gallitrichum *luteu^m*.
- 28: Scolopendrion, pa: 228 b, f. 3.
- 29: Scrophularia, pa: 201 a, f. 1.
- 30: Sedum maius *femperuiuu^m*, p: 215,
- 31: b. f. 3.
- 32: Senetion, pa: 231 b, f: 1.
- 33: Serpillum, pa: 224 b, f. 1.
- 34: Sefeli *Æthiopicu^m*, p: 250 b, f. 2.
- 35: Sefeli *Peloponefiacu^m*, p. 251 b, f. 1.

36: Sigillum Salomonis, p. 200 b, f. 1.

37: Siligo, pagi. 239 a, f. 3.

Sinapi

strona: nlb 40

INDEX.

kolumna: a

1: Sinapi *Perficu^m*, pag. 247 b, fig. 1.

2: Sifer, pago. 232 a, figu. 3.

3: Solanum Halicacabum, pa. 207,

4: a, fig. 1.

5: Solanum hortense, pa. 224 a, fi. 1.

6: Solidago Sarracenică, pag. 256,

7: b. fig. 1.

8: Sonchus aspera, p. 202 b, f. 2.

9: Sonchus lenis, Ibi falso, asperus:

10: pag. 223 b, fig. 1.

11: Spina alba, pa. 242 a, fi. 2.

12: Spongia, vide Morfka gębká/

13: in descriptione 4.

14: Sticados citrinum, p. 234 b, f. 3.

15: Stellaria, pag. 198 b, fig. 2.

16: Struthiocamelus, pa. 246 b, fi. 2.

17: Succifa, pag. 242 b, fi. 1.

18: Sucharum, Ibidem: fig. 3.

19: Sus, pag. 243 a, fig. 3.

20: *Symphitu^m* maius, pa. 212, fi. 2.

21: T.

22: Talpa, pag. 143 a, fig. 7.

23: Tanacetum, pa. 205 b, fi. 1.

- 24: Taurus, pa. 244 a, fi. 1.
- 25: Tefticulus, pa. 230 a, fi. 2.
- 26: Teucrium, pa. 237 fi. 2.
- 27: Thamecnemo, pa. 224 a, fi. 2.
- 28: Tormentilla, pa. 221 b, fi. 2.
- 29: *Trifolium^mceruinu^m*, p. 256 a, f. 2.
- 30: *Trifolium pratense album*,
- 31: pag. 201 b, fig. 2.

kolumna: b

- 1: *Trifolium^m pratense rubru^m*, Ibid:f. 1.
- 2: *Triffago*, pag. 203 b, fig. 1.

3: V.

- 4: *Valeriana*, pag. 206 b, fig. 2.
- 5: *Verbaſcum*, pa. 242 b, fi. 2.
- 6: *Verbena*, pa. 207 a, fi. 2.
- 7: *Vermicularis*, pa. 209, fi. 3.
- 8: *Vermiculus ſericus*, p. 254 a, fi. 2.
- 9: *Vicium*, pa. 204 a, fi. 2.
- 10: *Vicium hortulanu^m*, p. 252 a, f. 2.
- 11: *Vinca peruinca*, p. 224 b, f. 2.
- 12: *Viola purpurea*, pa. 230 a, fi. 3.
- 13: *Vipera*, pa. 247. a, fi. 4.
- 14: *Virgo aurea*, pa: 256 b, fi. 1.
- 15: *Vitis idea*, pa. 225 b, fi. 2.
- 16: *Vitis fylueſtris*, pa. 210 a, fi. 3.
- 17: *Vitis vinea*, pa. 225 a, fi. 1.
- 18: *Vitriola*, pa. 252 a, fi. 2.
- 19: *Vlula*, pa. 245 b, fi. 8.
- 20: *Vngula cabalina*, pa. 219 a, fi. 2.

- 21: Vpupa, pag. 245 a, fig. 5.
22: Vrceolaris, pa. 252 a, fi. 2.
23: Vrogallus, pa. 245 a, fi. 7.
24: Vrfus, pa. 243 a, fi. 6.
25: Vrtica, pag. 198, fig. 1.
26: Vulpis, pagina 244 a, figura 2.

27: **Z.**

- 28: Zeduaris, Pagina 254 b,
29: Figura 2.

30: grafika

Regifter

strona: nlb 41

1: **Zeiger der Namenn:**

2: **etlicher nottwendigen freüter bud an=**

3: **derer dingk/ in der ertzeney dinftlich/ von wel=**

4: **chen difes Buch handelt: das erft b/ bedeüt dz**

5: **blat: das a/ bedeüt die erft feiten des blats: das**

6: **ander b/ die hinder feiten: das f/ zeügt**

7: **an die Figur.**

8: grafika

kolumna: a

1: **A.**

- 2: Aarons bard/ am Blat 215:
3: b: figu: 2.
4: Ackeley/ b. 222 b: fi 2.
5: Adler/ b. 245 a: f. 2.
6: Aegerft o^{der} Aglafter/ b. 245:
7: b: fig. 4.
8: Alantwurrz/ b. 217 a: fig. 3.

- 9: Alraum/ b. 199 a: fig. 1.
10: Alfter/ fuch Aegerft.
11: Amelbeer/ b. 225 a: fi. 3.
12: Andorn grofs/ b. 213 b: fi. 1.
13: Angelick/ b. 249 b: fi. 2.
14: Anthogel/ b. 246 b: fi. 7.
15: Apoftemenkraut b. 218 a: f. 2.
16: Attich/ b. 219 b: fi. 1.
17: Augentroft/ b. 205 a: fi. 2.

18: **B.**

- 19: Bachpungen/ b. 223 a: fi. 1.
20: Batfchwan/ fuch Gębká/ 2.

kolumna: b

- 1: Bapellen/ b. 221 b: fig. 1.
2: Baum Epheüw/ b. 232 a: f. 3.
3: Baumen gemüsz b. 218 b: f. 1.
4: Baumwollen/ b. 251 b: f. 2.
5: Beer/ b. 243 a: fi. 5.
6: Beldtram/ b. 206 b: fi. 2.
7: Benedictenwurrz b. 200 b: f. 2.
8: Bengelkraut/ b. 215 b: f. 1.
9: Bergdiftel/ b. 242 a: fi. 2.
10: Bergfalan/ fuch Burghann.
11: Berghuhu/ b. 245 b: fi. 5.
12: Bethonien/ b. 220 a: fi. 1.
13: Beyfuß/b. 211 a: fi. 1.
14: Beyn wôle/ b. 212 b: fi. 2.
15: Biber/ b. 243 a: fi. 1.
16: Bibernellen/ b. 210 b: fi. 3.
17: Biltfemkraut geel b. 254 a: f. 1.

18: Binennoter/ b. 247 a: fi. 4.

19: Blaufufs b: 245 b: fi. 9.

20: Blaulilgen/ b. 220 a: fi. 2.

Zzz

Blaumen=

strona: nlb 42

Zeyger.

kolumna: a

1: Blaumenderlen/b. 203 b: f. 1.

2: Blaufchwertel/ b. 207 b: f. 1.

3: Bleych kôlkraut/ b. 226 a: f. 1.

4: Boberellen/ b. 207 a: f. 1.

5: Bokshorn/ b. 249 b: f. 1.

6: Boley b. 230 b: f. 2.

7: Bonen/ b. 216 a: f. 2.

8: Borag/ Borrych/ Borretfch/

9: blat 233 a: fig. 2.

10: Braunwurrz/ b. 201 a: f. 1.

11: Breyttwegerich/ b. 218 a: f. 1.

12: Bromber/ fuch Krarzber.

13: Brunkrefs/ b. 221 a: f. 2.

14: Buchsbaum/ b. 210 a: f. 2.

15: Bürckwurrz/ b. 221 b: f. 2.

16: Burghann/ b. 245 a: f. 7.

17: Burgelen/ o^{der} Burrzelkraut/

18: Burrzellen/ b. 250 a: f. 1.

19: Byren/ b. 253 b: f. 2.

20: C.

21: Camillenblumeⁿ/ b. 204 b: f. 2.

22: Cardobenedicteⁿ/ b. 230 b: f. 1.

23: Chriftborn/ b. 235 b: f. 2.

24: Coriander/ b. 254 b: f. 1.

25: Creürzwurrz/ b. 231 b: f. 1.

26: Cynober/ b. 253 b: f. 1.

27: **D.**

28: Dachs/ b. 244 a: f. 6.

29: Dannen ſchwam/ ſuch Ler=

30: chedannen ſchwam.

31: Dattelen/ b. 250 a: f. 2.

32: Dictam/ ſuch Dyptan.

kolumna: b

1: Dreydiſtel/ b. 255 a: f. 1.

2: Dromedary/ b. 244 b: f. 9.

3: Droſtel/ b. 246 b: f. 4.

4: Dürchwachſ/ b. 228 b: f. 1.

5: Dürwurrz/ b. 255 b: f. 1.

6: Dyl/ b. 212 a: f. 1.

7: Dyptan/ b. 222 a: f. 2.

8: Dyſtelfinck/ b. 246 a: f. 9.

9: **E.**

10: Eberworrz ſchwarrz/ b. 248=

11: (a.

12: Einbeer/ b. 206 a: f. 1.

13: Einblat/ b. 233 a: f. 2.

14: Eleffandt/ b. 233 a: f. 9.

15: Engelsüſ/ b. 209 b: f. 3.

16: Epheüw/ f. Baum epheüw.

17: Epichkraut groſs b. 236 a. f. 2.

18: Epichkraut klein/ oder zam/

19: b. 234 a: f. 1.

19: Erdbeer/ b. 215 a: f. 1.

20: Erbfſen/ b. 240 b: f. 1.

21: Erdtrauch/ b. 208 b: f. 2.

22: Efel/ b. 243 a: f. 2.

23: Eychel/ b. 240 a: f. 2.

24: Eychhorn/ b. 243 b: f. 1.

25: Eyſenkraut/ b. 207 a: f. 2.

26: Eysuogel/ b. 246 a: f. 3.

27: **F.**

28: Falck/ b. 245 a: f. 4.

29: Farenkraut groſs/ b. 209 b: f

: (1.

30: Farenkraut klein o^{der} Eychel=

31: faren/ b 209 b: f. 1.

32: Felberbaum/ b. 228 a: f. 1.

Feldtro=

strona: nlb 42

Zeyger.

kolumna: a

1: Feldtrofen/ b. 236 b: f. 1.

2: Felryfz/ b. 208 a: f. 1.

3: Fenchel/ b. 203 a: f. 1.

4: Ferberkraut/ f. Gilbblumen.

5: Feygenbaum/ b. 216 b: f. 4.

6: Flachſs/ b. 239 b: f. 1.

7: Flachſſeydenn/ b. 231 b: f. 3.

8: Flôchkraut/ f. Waſſerpfeffer.

9: Fogelkraut/ b. 234 a: f. 2.

10: Forzweyn/ b. 225 a: f. 2.

11: Frawenkraut/ b. 234 b: f. 1.

12: Freyſzamkraut/ b. 206 b: b: f. 1.

13: Froſch/ b. 244 a: f.7.

14: Fuchſs/ b. 244 a: f. 2.

15: Fünffingerkraut b. 204 a: f. 1.

16: **G.**

17: Galgan/ b. 240 a: f. 3.

18: Gallôpfel/ b. 213 a: f. 2.

19: Gamanderle/ b. 203 b: f. 1.

20: Gamſs/ b. 244 b: f. 7.

21: Ganſs/b. 246 b: f. 9.

22: Garbenkraut/ b. 231 a: f. 2.

23: Gartenhyſop/ b. 216 a: f. 1.

24: Gauchbrot ſuch Sawerklee.

25: Gele rüben/ b. 232 a: f.2.

26: Gemüſz/ f. Baumen gemüſz.

27: Geel feylichen/ ſuch Veyliché.

28: Gemſs/ ſuch Gamſs.

29: Gensdiftel groſs b. 202 b: f. 2.

30: Gensdiftel klein oder zam/

31: b. 223 b: f. 1.

32: Gerſten b. 239 a: f 2.

33: Geyſs/ b. 244 b: f. 4.

kolumna: b

1: Gilbblumen/ b. 250 b: f. 1.

2: Gierz/ Gierzcken/ f. Quecken.

3: Glafzkraut/ b. 253 a: f. 2.

4: Glichtwurrz/ b: 200 a: f. 1.

5: Goldkewer/ b. 247 a: f 2.

6: Graſs/ b. 213 a: f. 3.

7: Grepelkraut/ ſuch Weber=

7: (karten.

8: Grenfingk/ b. 231 a: f. 3.

9: Gullen/ b. 247 a: f. 1.

10: Guntrebe^h/ fuch Gundelreb.

11: Guckgauch/ b. 246 a: f. 6.

12: Güdingunfel b. 206 a: f. 2.

13: Gundelreb/ b. 210 a: f. 1.

14: **H.**

15: Habicht/ b. 245 b: f. 2.

16: Habichkraut grofs vn^d klein

17: blat 249 a.

18: Hafz/ b. 243 b: f. 3.

19: Hauswurrz b. 215 b: f. 3.

20: Hederich/ b. 211 b: f. 2.

21: Heydelbeer grofs/ b. 239 a: f. 3.

22: Heydenfchmuck/ fuch Gilb=

23: blumen.

24: Heyligen Geyfzts wurrz/

25: blat 249 b. f. 2.

26: Heymenn/ fuch Gryllen.

27: Hoher fteinkle geel vn^d weyfz=

28: blat 256 a: fig. 2.

29: Holunder/ b. 210 b: f. 2.

30: Holwurrz rundt die gemein/

31: b. 240 a: f. 1. fuch Welifch.

32: Hundt/ b. 243 b: f. 8.

33: Hünerdarm/ f. Fogelkraut.

Zzz ij

Hyndt=

Zeyger.

kolumna: a

1: Hyndt/ b. 243 b: fig. 9.

2: Hyfop/ b. 216 a: fi. 1.

3: I.

4: Ie lenger ie liber/ b. 210: a=

: (f. 3.

5: Igel/ b. 244 a: f. 5.

6: Imenblat/ fuch Fraweⁿkraut

7: Iohans treüblein/ b. 202 f. 1.

8: K.

9: Kaphun/ b. 245 a: fi.8.

10: Karzenkraut/ b. 238 b: fi. 1.

11: Karzen wadel/ fuch Ro^f=

12: fchwanrz.

13: Kicheren oder Kichererbfs:

14: blat 199: figur 2.

15: Kirfchen gro^fs/ fuch Amel=

: (beer.

16: Klapper ro^fen/ b. 225 b: fi. 1.

17: Klee rott vnd wey^fs/ b. 201:

18: b: fig. 2: vnd 3.

19: Knabenkraut/ b. 230 a: fi 2.

20: Knoblauch o^{der} Knopflauch:

21: blat 213 b: fig. 2.

22: Kôlkrant/ b. 229 b: fi. 2.

23: Komertroft/ b. 237 b: fi. 2.

24: Korn/ b. 239 a: fig. 3.

25: Kornblumen blaw/ b. 234 b=

Ⓜ: (f. 2.

26: Kôſtenbaum/ b. 216 b: fi. 2.

27: Kranych/ b. 246 b: fi. 1.

28: Krarzbeer/ b. 216 b fi. 1.

29: Kraufſminrz/ ſuch **Minrzeⁿ**.

30: Kukuk/ b. 246 a: fi. 6.

31: Küniglein/ b. 243 a: fi. 5.

32: Kurbſen/ b. 230 a: fi. 1.

kolumna: b

1: **L.**

2: Lattich kraufſ/ b. 320 b: fi. 3.

3: Lattich ſchlecht/ b. 216 b. f. 3.

4: Lauch groſſ/ b. 213 b: fi. 3.

5: Lawandel/ b. 232 a: fi. 1.

6: Leberkraut/ b. 238 a: fi. 3.

7: Lerch/ b. 246 a: fig. 5.

8: **Lerchdannenſchwaⁿ**/ ſuch 2.

9: Lew/ b. 243 b: fig. 5.

10: Leybswurm/ b. 247 a: f. 3.

11: Libſtickel/ b. 214 b: fi. 2.

12: Lilgen weyſz/ b. 219 b: fi. 2.

13: Luchs/ b. 244 b: fig. 1.

14: Lungenkraut/ b. 218 b: fi. 3.

15: **M.**

16: Maieron/ b. 238 a: fig. 2.

17: Mandelbaum vnd Mandel=

18: kern/ b. 241 a: fi. 1.

19: Manſtreüw/ b. 223 a: f. 2.

20: Marienrôſlein/ b. 224 a: f. 2.

- 21: Maßzliben Maßfufelen/ b.
22: 237 a: fig. 1.
23: Maulwerff/ b. 243 a: fi. 7.
24: Maulthier/ b. 244 a: fi. 3.
25: Maurpfeffer/ b. 209 a: f 3.
26: Maurrauten/ b. 236 b: fi. 2.
27: Mauß/ b. 244 a: fi. 4.
28: Meienblumlein/ b. 241 a: f. 2.
29: Meeredechs/ b. 243 b: fi. 7.
30: Merren/ fuch Gele rüben.
31: Merrettich/ b. 247 b: fi. 1.
32: Merzen feylicheⁿ/ b. 230 a: f. 3.

Metter/

strona: nlb 44

Zeyger.

kolumna: a

- 1: Metter/ b. 208 b: fig. 1.
2: Meüßzôrlein klein b. 214 a. f. 4.
3: Meyfterwurrz/ b. 213 a: f. 1.
4: Minrzen krauß b. 205 b: f. 2.
5: Minrzen rott/ Such Rott
6: minrz.
7: Moßsblumen/ b. 238 b: f. 3.
8: Muterkraut/ fuch Frawen=
9: kraut.

10: N.

- 11: Nachtgal/ b. 246 a: fi. 7.
12: Nachtfchattenkraut b. 224:
13: a: fig. 1.
14: Naterwurrz großs/ b. 215 a:

- 15: figu: 2.
- 16: Nefpelen/ b. 238 a: fi. 1.
- 17: Neffel Neffelkraut/ b. 198:
- 18: b: figu. 1.
- 19: Nifzwurrz fchwarrz/ b. 251 a:
- 20: fi. 2: weylz 250 b: n. 1.
- 21: Noffelfaren/ b. 228 b: fi. 3.

22: O.

- 23: Ochfsen zungk rott/ b. 212:
- 24: b: figu. 1.
- 25: Ochfsen zungk wild/ b. 207:
- 26: b: figu. 2.
- 27: Odermenigk/ b. 220 b: gi. 1.
- 28: Otter/ b. 244 b: fig. 6.

29: P.

- 30: Pelykan/ b. 246 a: fig. 1.
- 31: Peonien rofen/ fuch Glicht=
32: wurrz.

kolumna: b

- 1: Peterfilgen/ b. 214 a: f. 3.
- 2: Pfaw/ b. 246 b: f. 3.
- 3: Pfirlich oder Pfirften/ b. 208:
- 4: b: fig. 3.
- 5: Pflaumenbaum/ b. 241 b: f. 2.
- 6: Pfrymen/ b. 219 a: f. 1.
- 7: Pomeranrzen/ b. 247 a: f. 6.

8: Q.

- 9: Quendel/ b. 224 b: f. 1.
- 10: Qwecken/ b. 252 a: f. 2.

- 11: Raponrzel/ b. 247 b: f. 2: vn^d 4.
- 12: Rapp/ b. 245 b: f. 1.
- 13: Rattenkraut/ b. 215 b: f. 4.
- 14: Rarz/ b. 244 a: f. 8.
- 15: Rauten/ b. 226 b: f. 2.
- 16: Rebhun/ b. 246 a: f. 4.
- 17: Rechholter/ b. 237 a: f. 3.
- 18: Reinfaren/ b. 205 b: f. 1.
- 19: Rettich/ b. 209 a: f. 1.
- 20: Reyger/ b. 245 b: f. 3.
- 21: Reynblumen/ b. 234 b: f. 3.
- 22: Ringelblumen/ b. 226 b: f. 1.
- 23: Ritterfporen/ b. 214 a: f. 2.
- 24: Rofen rott/ b. 209 a: f. 24.
- 25: Rofen weylz/ b. 237 a: f. 3.
- 26: Rofen wild/ fuch Feldtrofen.
- 27: Rofs/ b. 243 b b: f. 2.
- 28: Rofmerin/ b. 242 a: f. 1.
- 29: Rofschwanrz/ b. 201 b: f. 1.
- 30: Rofshuff/ b. 217 a: f. 2.
- 31: Rotteminrz/ b. 238 b: f. 2.

Zzz iij

Rottftein=

strona: nlb 45

Zeyger.

kolumna: a

- 1: Rottfteinbrech grofs/ fuch
- 2: Wildgarben.
- 3: Rottfteinbrech klein/ fuch
- 4: Steinfaren.
- 5: Rotwegerich/ fuch Wege=

6: rich.

7: Rüben/ b. 216 a f. 3.

8: **S.**

9: Salat kraufs und schlecht/

10: fuch Lattich.

11: Sawerach/ b. 235 b: f. 2.

12: Sawerklee/ b. 215 a: f. 3.

13: Schaffgarben/ b. 231 a: f. 2.

14: Scharlach/ b. 235 b: f. 1.

15: Schmerwurrz/ fuch Bein=

16: wölle.

17: Schwein/ b. 243 a: f. 3.

18: Spirzwegerich/ b. 202 a: f. 1.

19: Stabwurrz/ b. 240 b: f. 1.

20: Steinfaren/ b. 236 f. 3.

21: Stickwurrz/ b. 236 a: f. 1.

22: Stigelirz/ fuch Diftelfinck/

23: Störochs/ b. 244 a: f. 1.

24: Storch/ b. 245 a: f.1.

25: Straufs/ b. 246 b: f. 2.

26: **T.**

27: Tag und nacht/ b. 253 a: f. 1.

28: Tauben/ b. 246 b: f. 5.

29: Taubenkropff/ b. 208 b: f. 2.

30: Taubneffelen/ fuch Todren=

31: neffelen.

32: Taufent güldyn/ b. 214 a: f. 1.

33: Taufent schön b. 231 a: f. 1.

kolumna: b

1: Tefchelkraut/ b. 217 a: fi. 1.

- 2: Teüfelßs abbifs/ b. 242 b: f. 1.
- 3: Thannen baum/ b. 251 a: f. 1.
- 4: Todtenneffel/ b. 199 b: f. 1.
- 5: Todtenuiolen/ b. 224 b: f. 2.

6: **V.**

- 7: Vergifz mein nicht/ b 237 a:
- 8: fig. 2.
- 9: Verfich/ b. 235: f. b2.
- 10: Violen geel/ Morrzen und
- 11: Todten/ fuch iede art an
- 12: feinem art.

13: **W.**

- 14: Wacholter/ fuch Reholter.
- 15: Waldtmeyßter/ b. 234 a: f. 3.
- 16: Walwurrz/ b. 212 b: f. 2.
- 17: Waßerpfeffer/ b. 217 b: f. 2.
- 18: Waßer wegerich b. 217 b. f. 1.
- 19: Weberkarten/ b. 204 b: f. 1.
- 20: Wegeritt/ fuch Weggrafs.
- 21: Wegerich fein Mengerlei/
- 22: breytt/ rott/ fpirzigk/ waf=
- 23: ferigk/ Such iedes am zu
- 24: namea.
- 25: Weggrafs/ b. 229 a: f. 3.
- 26: Wegwart/ b. 221 a: f. 1.
- 27: Weidenrych/ b. 252 b: f. 1.
- 28: Welßche holwurrz/ b. 256 a:
- 29: fig: 1.
- 30: Welßche nußs/ b. 247 a: f. 5.
- 31: Wermut/ b. 222 a: f. 1.

32: Weychfel beer/ b. 225 a: f. 3.

33: Weydenbaum/ b. 228 a: f. 1.

Weynftock/

strona: nlb 46

Zeyger.

kolumna: a

1: Weynftock/ b. 225 a. f. 1.

2: Weyfzwurrz/ b. 200 b. f. 1.

3: Weyffer fenff/ b. 203 a. f. 2.

4: Wicken wild/ b. 233 a. f. 1.

5: Wider/ b. 244 b. f. 2.

6: Wildgarben/ b. 201 a. f. 2.

7: Wild karzen/ b. 244 b. f. 3.

8: Wild faffran/ b. 233 b. f. 1.

9: Wild falbey/ b. 212 a. f. 2.

10: Wild fchwein/ b. 244 b. f. 8.

11: Wild weyfz Boley/ b. 231 b.

12: fig. 2.

13: Wintergrün/ b. 209 a. f. 2.

14: Windtglocken/ b. 213 a. f. 4.

15: Wifel/ b. 244 b. f. 5.

16: Wifenblumen/ fuch Mofz=

17: blumen. .: .: .:

kolumna: b

1: Wifenklee/ fuch Klee.

2: Withopff/ b. 245 a. f. 5.

3: Wolff/ b. 243 b. f. 6.

4: Wollenkraut/ b. 242 b. f. 2.

5: Wolffsmilich klein/ b. 218

6: b. fig: 2.

7: Wolgemut/ b. 228 a. f. 2.

8: Wycken/ b. 204 a. f. 2.

9: **Z.**

10: Zucker/ b. 242 b. f. 3.

11: Zwipel/ b. 229 b. f. 3.

12: Zwipel Hyfop/ b. 216 a.

13: fig. 1.

14: Zygen/ fuch Geyfs.

15: Zytwan/ b. 254 b. f. 2.

16: grafika

17: Ende des Zeyger.

18: grafika

19: grafika

Vkázáč

strona: nlb 47

1: **Ukázacz Końskich cho**

2: **rób y inych niedoftátkow: dla prętkié=**

3: **go náležienia pomocy/ czáfu nagléy**

4: **potrzeby.**

5: grafika

kolumna: a

1: **B.**

2: Biegunki Konfkiéy léczenié/

3: Liít 172 b: (

4: Biélino z oczu czym zgániác/

5: Liít 165 b: (

6: Blizny gołé iáko poroścíc/

7: Liít 179 b: (

8: Bolączki końfkiéy léki/ l. 184=
<http://rcin.org.pl>

⌋ (a:)

9: Brzuch opuchły iáko konio=

10: wi léczyc/ l. 172 a: ()

11: Bydłu rozmaite^{mv} lékárftwo/

12: Lift 191 a: ()

13: C.

14: Ciekące nogi czym léczyć/ řzu=

15: kay Nogi.

16: D.

17: Dycháwicy końfkiéy pomoc/

18: Lift 169 b:)

19: G.

20: Gárdłowy wrzód koniowi/

21: Lift 169 b: (

kolumna: b

1: Głowy choréy léczenie l. 164:

⌋ (b:)

2: Gnićie nóg końfkich/ řzukay

⌋ (Nogi.

3: Guzy końfkié léczyć/ l. 183 b)

4: I.

5: Iáycá Koniowi řpuchlé/

6: Lift 173 b:)

7: Iedzenie koniowi vchciwić=

⌋ (l. 169 a:)

8: K.

9: Koniá w iázdę wpráwienié/

10: Lift 191 a: (

11: Kopytá krwią zácieczenié/

12: Lift 178 b: (

- 13: Kopytá odewłtánié/ lift 177
- 14: b: (
- 15: Kopytá rofpádnienié/ l. 178
- 16: (b:)
- 16: Kopytá zflychánié czym roz=
- 17: miękczác/ l. 176 a: ( )
- 18: Krřczyce ieft to końłki trąd
- 19: Lift 181 a: (
- 20: Kurdziel ieft wrzód ięzyczny/
- 21: Lift 169 a: (
- 22: Kuróm pypeć iáko léczyć/ l=
- 192: (

Aaaa

Látá

strona: nb 48

Vkázáč.

kolumna: a

1: L.

- 2: Látá końłkié iáko poznác/
- 3: Lift 188 a: ( )
- 4: Linienié koniowi iáko uczy=
- 5: nič/ l. 179 b: (

6: M.

- 7: Máści końłkich przypráwiá=
- 8: nié/ l. 185 a: ( )
- 9: Moczú końłkiégo wywód/
- 10: Lift 173 a: ( )
- 11: Muchy to ieft Párch końłki/
- 12: Lift 181 a:)

13: N.

- 14: Napásć/ fzukay Nogieć.

15: Nóg końskich ćieczenié/ Lift

16: 175 a:)

17: Nóg końskich gnićie/ L. 175

18: b:)

19: Nóg końskich puchlinę iáko

20: léczyć/ Támże: a)

21: Nogięc koniowi czym ode=

22: gnác/ l. 167 a: (

23: **O.**

24: Obiéránie koniá dobrého/

25: Lift 185 b: ()

26: Oczy końskie choré léczyć/ lift

27: 165 a: (): Ízukay Biélmo.

28: Ochfát wietrzny/ l. 168 b: (

29: Ochfát wodny/ l. 167 b:)

30: Ochfát zbożém/ l. 168 b: ()

kolumna: b

1: **P.**

2: Párch koński czym zgániać/

3: lift 180 b: (

4: Pięty Ípádáné koniowi/ l. 175

5: a: (

6: Plec/ álbo Íplecenié końskie/

7: Lift 170 a: (

8: Podéfzwy koniowi odgnie=

9: ćioné/ l. 174 b:)

10: Poftác koniá dobrého/ l. 186:

11: a: ()

12: Przepádnienié kości/ Ízukay

13: Złamánié.

14: Pryfzczowa Bołączká/ l. 184:

15: a:)

16: Puchnienie brzuchá końskie=

17: go/ fzukey Brzuch.

18: R.

19: Rupié koniowi odegnąć/

20: Lift 172 b: ()

21: Rybam zaráżonym lékár=

22: ftwo/ l. 192)

23: S.

24: Sádno iáko léczyć/ l. 180 a: (

25: Siérc itéz cudność koniá do=

26: brégo/ l. 186 b: (

27: Siérc końfką chcefzli odmie=

28: nić/ l. 179 b: ()

29: Strupy końskie czy^m zgániąć/

30: l. 182 b:)

31: Strudzone^{mv} koniowi pomoc=

: (l. 174 b: (

Tłuczony

strona: nlb 49

Końskich Lékarstw.

kolumna: a

1: T.

2: Tłuczony raz iáko goić/ Lift

3: 18 a: ()

4: Trąd koński/ fzukey. Krfzczycze.

5: Tuzec gdy koniowi zábiją/

6: Lift 178 b:)

7: Twardovfitemu koniowi co

8: czynić/ l. 167 b: ()

9: **W.**

10: Wąrgi rąnné koniowi léczyć

11: Lift 167 b: ()

12: Wilká to ieft trąd końki iá=

13: ko léczyć fzukay Krfzczyce.

14: Włofy pfié w końskich no=

15: gách/ l. 175 b: ()

16: Wozgrzywość iáko koniowi

17: léczyć/ l. 166 a:)

18: Wftrzelenie w koniá iáko wy

19: iąc/ l. 184 b:)

20: Wytknienié álbo wywinie=

21: nié nogi/ l. 174 a: (

22: grafika

kolumna: b

1: **Z.**

2: Zábá álbo Muchá/ ieft trąd

3: końki/ l. 181 a:)

4: Zápalenie konfkié czym chło=

5: dźić/ l. 184 a: (

6: Zápchnienié w koniá czym

7: wywabić/ l. 184 b:)

8: Zápiekłość wnętrza końskie=

9: go/ l. 172 b: (

10: Zátrátowánié/ l. 179 a: (

11: Zawodniká wpráwienié/ lift

12: 188 b: (

13: Zbiegánemu koniowi/ l. 174

- 14: b: (
- 15: Złamánié kości/ Támże téz/
- 16: a: ()
- 17: Zółw koniowi/ l. 172 a:)
- 18: Zołzy końskie iáko léczyć/ lift
- 19: 183 a:)
- 20: Zylę spryszczoną iáko konio=
- 21: wi léczyć/ Lift 175 b: (
- 22: grafika
- 23: # Dokończenie Vkázáczá/ Lékarftw Końskich.
- 24: grafika

Aaaa ij	Pozrądek
---------	----------

strona: nlb 50

- 1: **Porządek y położenié tych Kfyąg/ któ=**
- 2: **ré fye dzielą w siedmiory Kfyęgi.**
- 3: # Początek Kfyąg Piérwzych/ná Liście
- 4: piérwzym/ ma Rozdziałów Trzynaście.
- 5: #Wtórych Kfyąg początek/ Lift 14 b: máią
- 6: w łobie Rozdziałów Dwánaście.
- 7: #Trzeciých Kfyąg początek/ Lift 31 b: máią w
- 8: łobie Rozdziałów Ośm.
- 9: #Czwarté Kfyęgi máią początek fwoy/ Lift
- 10: 45 a: máią Rozdziałów Trzydzieści y ieden.
- 11: #Piąté poczynáią fye/ Lift 124 a: máią Roz=
- 12: działów Szefnaście.
- 13: #Szólté poczynáią fye/ Lift 164: á máią fwé
- 14: Rozdziály według przygód końskich od głowy
- 15: do nóg.
- 16: #Siódmych Kfyąg początek/ Lift 193: á má=

17: ią w łobie Figury źiół/ po których Vkázáczce idą/

18: które vkázuią co w tych Kfýęgách náležiono być

19: może.

20: grafika

Omyły

strona: nlb 51

1: **Omyły ku poprawieniu: piérwfza licz=**

2: **bá Lift vkázuie/ á druga liczbá Wiérfz.**

3: Liftu 123: w 5 Wiérfzu: Nabierz ma być/ nie náwierć.

4: 127: w 23: b: á ono ciáfto/ nie iné ciáfto rozumiéy.

5: 128: w 3: iáswcowégo/ nie iáscowégo. 145: b: w 24: dwie

6: vncyie nie dwa. 193: w Tyt. Księgi Ízofté/ ma być síodmé.

7: [Geranium primum, non pirinum: 199 b: fi 2.](#)

8: [Leucoium luteū, non leuceium: 200 a: fi. 2.](#)

9: Konycz czérwony ma być: 201 b: fi 3.

10: Wyfoki Mlécz leśny: b: 202 fi. 2.

11: [Althea, nō Althia: 210 b: fi. 1. Saxifragia Hircina, Ibid: fi. 3.](#)

12: [Gallitrichum purpureum, 212 a: fi. 2.](#)

13: Szczerzycá/ [Mercurialis fœmina](#), 215 b: fi. 1.

14: Rozchodnik wielki/nie Roiownik/ 215 b: fi. 2.

15: Zwibel hyfop/ 216 a. Rofzhuff/ nicht hufflattich: 217 a: f. 2.

16: [Sonchus lenis, nō asper^o: 223 b: fi. 1.](#) Krwáwnik biały/ 231 a: f 2.

17: [Damafonium, non Damafenium: 233 b: fi. 2. & in Indice.](#)

18: [Gallitricum Scharłath geel: 235 b: f. 1.](#)

19: [Gyra folis, non felis: 234 a: fi. 3.](#) Rotfteinbrech klein 236 b: f 3.

20: Miefzblumen/ nicht Niefz: 238 b: f. 3. Sennen wende/ nicht

21: Sonien: 241 b: fi. 1. O<.>ter/ nich Olter: 244 b: fi. 6.

22: Specht/ nich Spicht: 245 b: fi. 6.

23: Gayzdo/ 122 a:) fkoćie łayno: ták wołowé/ rc.

- 24: Sérzyłká/ tylko z młodég^o bydłęciá álbo źwie: które iefzcze śie.
- 25: Coccix, non Corcix: 246 a: fi. 6. & in Indice emenda.
- 26: In Medice latino, Creſpinus, non Criſpinus.
- 27: Leucoium luteū, in Indice, non Leuceiū. Mercurialis, in Indice.
- 28: Nepera falſo dicta, in Indice. Omphacitis in Indice.
- 29: Partheniū, nō Parthemiū: in Indice. Pulegiū, nō Paleg: in Indice.
- 30: Spongia, in deſcriptione 2: nō 4. Virga aurea, in Indice, nō Virgo.
- 31: Cœtera Pius Lector emender.
- 32: grafika
- 33: FINIS.

Aaaa iij